

UC-NRLF

B 4 017 474

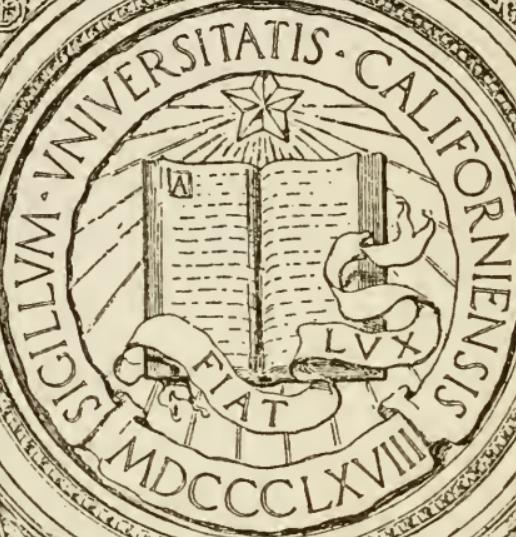
HAUSA.

HAUSA STORIES AND FAIRIES

DR. SUTTON & CANON ROBINSON.

SPCK

GIFT OF
HORACE W. CARPENTIER

EX LIBRIS

MAGANA HAUSA.

BY THE SAME AUTHOR.

A Dictionary of the Hausa Language. Vol. I. Hausa-English. New and revised edition. Demy 8vo. 12s. net. Vol. II. English-Hausa. Demy 8vo. 9s. net. (Cambridge University Press.)

Hausa Grammar; with Exercises, Readings, and Vocabularies. By C. H. ROBINSON and J. A. BURDON. Revised edition, 5s. net. (Kegan Paul, Trübner.)

Specimens of Hausa Literature. Consisting of poems and historical extracts reproduced in facsimile in the original character, together with translation, transliteration, and notes. Small 4to. 10s. net. (Cambridge University Press.)

Hausaland; or, Fifteen Hundred Miles through the Sudan. Third Popular Edition. Illustrated. 2s. 6d. (Sampson Low & Co.)

Nigerla: Our Latest Protectorate. With Map and numerous Illustrations. 5s. (Horace Marshall & Co.)

Mohammedanism: Has it any Future? With special reference to the prospects of Mohammedanism in Hausaland. 1s. 6d. (Wells Gardner & Co.)

MAGANA HAUSA.

HAUSA STORIES AND FABLES.

COLLECTED BY

J. F. SCHÖN, D.D.

RE-EDITED BY

CHARLES H. ROBINSON, M.A.,

LECTURER IN HAUSA IN CAMBRIDGE UNIVERSITY, HON. CANON OF RIPON,
EDITORIAL SECRETARY OF S.P.G.

London:

SOCIETY FOR PROMOTING CHRISTIAN KNOWLEDGE,
NORTHUMBERLAND AVENUE, W.C.

1906.

PRINTED BY
WILLIAM CLOWES AND SONS, LIMITED,
LONDON AND BECCLES.

On payment

PL8234
A2536
1906
Hausa

P R E F A C E.

THE stories contained in this volume were collected by Dr. J. F. Schön and published by the S.P.C.K. in 1885. They have proved so useful to English students beginning the study of the Hausa language, that it has been decided to reissue them. In preparing the new edition for the press I have thought it undesirable to perpetuate the extremely elaborate system of transliteration and the arrangements of dots and points above and below the various letters which Dr. Schön devised, and which have unfortunately prevented the book from obtaining as wide a circulation as it deserved. According to the system of transliteration now adopted, (which is that generally accepted), all consonants are to be pronounced as in English, and all vowels as in Italian. I have not attempted to distinguish between the different sounds represented by *k*, *d*, or *b*. For an account of the sounds represented by these letters the student is referred to the Hausa Grammar.

493749

Whilst correcting a certain number of obvious errors, I have left unaltered a large number of more or less incorrect forms and expressions, many of which represent local and dialectical idioms. My desire has been to alter Dr. Schön's work as little as possible. The fact that the greater part of this book was taken down by dictation in the Roman character, and that, as neither Dorugu nor Abega could write, it could not be checked by reference to the written Hausa character, accounts for the irregular insertion of several forms and specially of the genitival connective *n* or *r*. Thus Dr. Schön writes *fure itache* for *furen itache*, *bazimu* for *bazinmu*, *tagiasa* for *tagiarsa*, etc.

Dorugu, the account of whose travels forms the first part of the book, was originally a Hausa slave, and was brought to England in 1856 by Dr. Barth on his return from his explorations in West Africa. The account of his travels was dictated by him to Dr. Schön in 1856, though it was not published till 1885. It will interest the readers of this book to know that Dorugu is still living (1906), and is employed by the English government officials as a teacher of Hausa at Zungeru in Northern Nigeria. Abega, to whom frequent reference is made, and who was also a slave brought to England by Dr. Barth,

is the native king or headman at Lokoja on the River Niger.

In regard to the origin of the various pieces contained in this book it may be stated that pp. 1-189 were dictated by Dorugu to Dr. Schön; pp. 189-221 were sent and for the most part written by Mr. C. J. John, a native who was residing at Lokoja; and pp. 222-233 were contributed by Mr. G. A. Krause, a German student of Hausa, who was then residing at Tripoli, in North Africa.

C. H. ROBINSON.

LIMPSFIELD, SURREY.
1906.

CONTENTS.

	PAGE
LIFE AND TRAVELS OF DORUGU	1
HAUSA STORIES, CHIEFLY BY DORUGU.	
1. Narrative of a hunting expedition	83
2. The hyæna and the jerboa	85
3. The priest and the jerboa	86
4. The two girls who had the same mother and the same father	88
5. The mother and her obedient boy	95
6. The Englishman and his stick	97
7. The girl and the four bachelors	97
8. The woman, her husband, and the lion	99
9. The origin of monkeys	102
10. The two men and their corn ; the one in heaven, and the other in the fire	103
11. The woman, her daughter, and their dogs	104
12. The woman who did not give alms	105
13. The jerboa, the hyæna, and the fish	106
14. The doctor and his two servants	107
15. The stranger and the water serpent	112
16. Conversation between a bird and a hen	114
17. Laughter without compassion	116
18. The man and his two wives, and their dogs	118
19. The two wives, their husbands, and their two daughters	120
20. The boy, the horse of Asbon breed, the spider, and the witch	129

	PAGE
21. The goat, her child, and the hyæna	134
22. A conversation between three persons whose names were Kusa, Kwania and Gaba	135
23. The schoolboys and their father	136
24. Wonderful things exhibited in a school	138
25. Conversation between the stars	139
26. The work of the sun	139
27. Taking a walk	140
28. The boat and the water	141
29. The story of the coffee-drinkers	142
30. The boy and his farm	145
31. The glutton	146
32. The paper, the pen, and the ink quarrelling among themselves	147
33. The sun and the moon	148
34. The rival wife and the chief wife and their husband .	149
35. Abega's story of the pot of honey	152
36. A story about a judge	153
37. The paschal lamb	154
38. The woman and her child, the hyæna and the jerboa, and their song	155
39. The mare and her child and the hyæna	157
40. The guinea-fowl	158
41. The girl and the young men	158
42. The blind man	159
43. The story of a saint, by Ali, a native of Katsena . .	160
44. The strangers in trouble and the black ants . . .	161
45. The child of the bird with the black beak	162
46. The boy, his farm, and pumpkins	166
47. The child of the hen with the <i>layan kamso</i> . . .	169
48. The two gamblers	172
49. The sister and her brother who was very mischievous	177
50. The two wives, and their two daughters, and the man who repaired persons.	181
51. Onions a cure for a snake-bite	185

	PAGE
52. The use of dogs and cows	185
53. A conversation	187
54. Something about Dorugu's friend	188

CONTRIBUTIONS BY MR. C. J. JOHN, OF LOKOJA.

55. Description of the founding of Lokoja	189
56. Specimen of a public proclamation at Lokoja	190
57. An account of the cutting down of two baobab trees at Lokoja	191
58. The news of the Prophet Jesus	193
59. The skull which He made to talk	194
60. The story of a slave raid	195
61. The jackal the priest of the forest; the lion the king of forest	197
62. The time of the prophet Musa. The jackal a mallam	198
63. The spider and the cobweb	200
64. The news about about a certain man from a village near Kano	201
65. A song about poverty	205
66. The news of the tailor of Madaki Awwa, the mother of the king of Kano	206
67. The news about the saint who was a mallam	207
68. The news about Dogo	210
69. The words of Omoru	211
70. The words of Omar	212
71. The words of Hashimu	214
72. Lokoja, on the R. Niger, in the 1293th year of the Hegira, and the 1876th year of the Christianera. The words of Omoru the warrior	215
73. A description of Kano by Omoru	216
74. A description of Kano by Dorugu	217
75. The news about the finding of Dan Daura, <i>i.e.</i> Dorugu	218

CONTRIBUTIONS BY MR. G. A. KRAUSE.

PAGE

76. A story of ancient times relating to some old people. An old man and his three children	222
77. The tale of the hare who killed the lion	224
78. The camel, the elephant, and the jerboa	226
79. Explanation of the Hausa book. <i>Arshadan Allah</i> .	227
80. The owner of an ox, and a blind man	229
81. The same story, related by the Haji Abdulahi of Sinder	229
82. The song of the son of Balkore	230
83. The story of Jaha and his wife	231

LIFE AND TRAVELS OF DORUGU.

i. *kai nafari.*

gari enda akahaifeni dambanas, kusa ga birnin
kanje taffian yini daia. dagga dambanas ubana
ya zamna tare da uwata; sunansa kwage, da
sunansa nabiui, adam; sunan uwata kande. ta
haife kanena, hakurau, da kanuata, sunanta, ta-
roko. mu woddanan uku anhaifemu ga gari daia.
ubana ya zamna ga gari nan shekaru dayawa;
shina kidi da dundufansa; shina yin gonasa ka-
rama; amma mu ba mu iyawa mu yi aiki kwarai,
don ba mu girima ba.

da na gani ubana da uwata suna yin wohalla
ga gona na che ga ubana: ina chi ina sha ba na
iya yin komi; ina so ka bani haiwa en yi noma.
ya che mani, kai ba ka girima ba ga aiki; ka
zamna har ga shekara maizakua, kana em baka
haiwa ka yi aiki; amma ina yin kuka, don ina
so en yi aiki. da muka taffi gidda, ya fadi ga
makiri, ya kira maui haiwa, da makiri ya kira
mani haiwa, da ya kare, da ubana ya kawo mani,
ina yin murna.

da gari ya waye muka tashi, muka taffi da safe ga gona; amma uwata ta zamna ga gidda tana yin tuo; kadan ta kare, ta kawo muna ga gona. kadan sun zaka ga chin tuo, ni ba na so en zaka, en chi tuo, don na jin dadin noma.

ubana shi kan taffi, shi kan kawoni, shi kan che mani, ka chi tuonka, mu mun kare namu, kana en taffi, en chi tuona. da muka gani ga shekara nan babu hatsi dayawa ga chikkin gona nan, ubana ya beri gona nan, ya yi wota kusa ga gidda. da muka noma wonan da kusa ga gidda mun samu hatsi, amma ba dayawa ba. hario muna da wota gona ta abduga. koyaushe da ni da ubana muna zua nan; amma kanuata ba ta lafia ba, uwata ta kan taffi tare da mu.

da maraeche ya yi da muka dawoyowa dagga abdugan gona, na gani kanena dagga bisa tudu (shina dagga chikkin gidda) da woni yaro karami tare da shi. uwata ta che ga ubana: wonan hakurau ne da taroko! mun yi mamaki, mun che, kaka ta samu lafia ta fitta woshe tana yin worigi? amma da muka zaka, da mu shigga ga chikkin gidda, na gani yaro nan ba kanuata ba che.

na yi gudu na shigga ga chikkin daki, na kira sunanta, na che, taroko! taroko! ban ji ba ta amsa; na tabata, ba ta yi ba mosi; sai wuri enda ta kwanta duka ta chika da dalele; kana na sani ta mutu; na yi kuka. da ubana ya zaka, ya dauketa, ya dubeta har hawaye suka zuba kasa dagga idanunsa; da uwata kua tana yin kuka; amma kanena ba shi sani ba komi, ba yaro da wayo ba shi ke. ubana ya tambayesa: ka bata

fura? ya che, i, ka bata rua? ya che, i. da ubana ya tambaya haka, ba shi che ba komi; sai ubana ya che, kadan ba ta mutu ba da yunwa da kyau. da ya kira woni abokinsa ya che masa, shi gina masa kushieya abizne dagga chan. da mutume nan ya gina kushieya ya sa kunuan itache dagga chikki. da akarufeta da zane, ya dauketa, ya kaita, ya sata ga chikkin kushieya. ya doro itache dagga bisa ga bakin kushieya, ya rufeta duka da itache, kana ya zuba kasa dagga bisa, ya rufeta da kyau.

da muka kwana da gari ya waye, ubana ya che ga uwata: mine zamu saye mu yi mata sadaka? sai ta che masa, mu saye wake da ayi fura, akai gabba mainya mutane, ya che, da kyau. ya taffi ya saye wake, ya kawo mata. da ta dauka hazi ta yi fura, ta daffa wake; muka dauka muka kawo gabba ga mainya mutane ga dandali. da suka chi wake suka sha suna suka kare, mallamai sunka yi alfatia, muka taffi muka zamma.

labarin yaki.

baya ga mutuan kanuata na ji labarin yaki shina zakua ga garimu. muka tashi da dere, muka gudu taffian kwana biu ko uku. aje, karia che ba gaskia ba.

da gari ya waye mutane suna gani diansu sun-gaji da taffia; ni dakaina ina yin kuka sabada gajia, kadan sun ji shariri shina kuka suna che ga uwasa, ki bashi nono ya sha, don ya yi kawoi! da muka zamna dagga chikkin daji, ina tamaha

woddansu mutane sun dawoya dagga chikkin gari. da suka zaka suka gani garimu babu mutane da sun zaka ga fada, suka dawoi, suka zaka garemu. amma akoi woni mutum, maisata, ya zamna dagga chikkin gari, ya sata abu dayawa; ya zamna har muka dawoyo. amma da muka da woyo muka samu garimu ankoneshi da wuta, don mutume, maisata shi ne, ya sa wuta ga gari; sai giddan ubana, da giddan wota sofua, sun ne, wuta ba ta tabasu ba. amma dakin ubana, jaki, da awaki, da tumaki, da kaji sun shigga chikki suna worigi.

akoi woni itache, sunansa chedia (kunuanta da girima, ta (shi) kan haifi dia kanana, amma ba mutane dayawa ba su ke chi) kunuanta sun ji wuta, sun kekashe. da na gani kariata (kariyata) na koreta, ban santa ba, don ta girima; sai ubana ya che mani, kadda ka koreta; ba ka sani ba da mun gudu ka berta dagga bayanka? na che, i, na sani. na che masa: da mun berta karama ta ke, amma yanzu ta girima, ya che, i.

da muka samu garimu babu abu da ya tabashi sai wuta. da muka shigga muka zamna mata suna nema tukuanensu, ba su samu ba har suka zaka ga giddan mutume nan suka samu tukuanensu dagga nan. kowoche mache ta dauka tukuniata, ta taffi ga giddanta. mafarin jin labari yaki ke nan.

da muka zamna ko shekara daia, hario muka ji labarin yaki dagga woshe woni gari dagga garemu; muka gudu muka taffi ga daji; amma ba nesa ba dagga garimu; muka kwana dagga chikkin daji. da safia ta yi, muka gani mutane

fulani bisa ga doki, nesa dagga garemu ; kamada muka ganesu, muka yi shigoro, muka hawa bisa ga itache ; sai mutume daia da hankali akesashi ya hawa bisa ga itache ; ya gani wurare duka. kadan mutane suna zakua dagga garemu shina fada muna, mu yi shiri sabada fada ; har mutane nan suka kaina mutane ; suka sa ga garinsu wuta ; mu kua muna ganinsu abu da suka yi. da suka chi gari nan suka taffi ; sai hayaki muna gani chikkin gari. da yaro nan ya hawa bisa shina yin shigoro, ya gani mutane biu dagga nesa suna taffowa dagga garemu suna yin gudu, don sun ganeshi bisa ga itache, ya fada muna.

ubana da woddansu mutane biu suka tarshesu, da suka gamu da su dagga chikkin iukuki suka che masu : namu ko ba namu ba ? mutane nan biu suka amsa suka che, naku. suka dawoyo suka zaka garemu. muna yin murna da mun ganesu, don mun sansu. muka tambayesu muka che, kaka kun sani muna dagga wuri nan ? suka che muna, don mun gani daianku shina yin shigoro bisa ga itache. muka tambayesu labari chikkin gari, suka che muna, woddansu ankashhesu da woddansu suna da rauni, da woddansu ankamasu bayi. da muna gani woddansu mutane kusa dagga garemu suna zakua daukan dukiasu suna taffia ga garinsu (sunan gari nan da akayi fada da shi shagari) da suka fada muna labari, muka dawoyo, muka zamma ga garinmu.

baya ga fada nan muka ji labari sarikim bornu. shieku wumar shina zakua ya yi fada da kanche. da ya taffo ba aganeshi ba. da rana ta yi akagani kurasa, ya zaka ya yi fada da sarikin kanche, ya

basu kashi ko ya bugesu ; ya sa wuta ga garinsu, ya dawoi ga garinsa, ya kwasa dukiasu. suna buga bindiga muna jinsu dagga dambanas, har suka zaka suka yi fada da woni gari sunansa tasau. mutanen gari nan suka yi fada kaman wuta, amma ba achisu ba. sariki ya taffi ga garinsa. amma woddansu ba su taffi ba.

ga lotu nan akoi yunwa. amma akoi woni mutum, dagga gari nan, da ubana ya dauka diasa ya zaka ga ubana, ya che, ba ni beri diata dagga giddanka, kadda ta mutu da yunwa. ya dauketa, ya fusheta dagga giddan ubana, da ni da kanena muna kuka, don andauketa uwamu dagga giddan ubamu ; ya kaita ga woni gari sunansa bangasa. enda ya basheta ga woni mutum ta zama matasa, amma ba ta sonsa ba. ta kan gudu, ta kan zaka ga giddan ubana. hario ya zaka ya maisheta ga bangasa, amma ba ta so en zamma dagga gari nan. da mizinta ya taffi gona shina shiranta ta kawo masa abinchi, ta guda, ta zaka ga giddamu. hario mutumen nan, ko ubanta, ya zaka, ya maisheta ; da ya maisheta ya dawoi ga garinsa. da mijinta ya taffi ga gona ita ta zamna dagga gidda tana yin masa fura, ta isheshi ga gona. amma akoi kingi baribari tunda akayin fadan kanche ba su taffi ba su duka ; da ta dauka fura da haiwata ta noma, suka gamu da ita dagga chikkin itache, suka kamata, suka taffi da ita. ubamu ya ji labari, ya zaka ya fada muna, ya che, uwaku ankamata ; sai muka dauka hankuri muka zamna.

da ya dauki kanena, ya bashiesa ga woni mutum dagga tasau, ya sama dagga garesa kama dansa ;

ya che masa : kadda ka maida mani dana sai na gamu da kai dagga chikkin lahira. na yi kuka, don ya bada kanena; na zamna, sai ina chewa ga zuchiata: kadan na girima ba na beri kanena ya zamna dagga chan. ina tamaha kanena shekarunsa shida ko bokoi tunda akabashesa. kadan na taffi yanzu, ba na sanshi ba, amma na sanshi ga shaushawa; amma shi ba iya sanina ga shaushawa, sai na fada masa.

baya da muka zamna muka ji labari woni sariki, sunansa taniman, shina zakua, ya wuche ga garinmu. da muka ji haka mutane suka yi shiri. da dere ya yi muka ji ya taffo shina wuchewa. mutanen garinmu suka jefa gagara da dau mataushin kofa, ko itache da akesawa giche ga bakin kofam birni. ya che muna, mu bershi ya shigga, ya sa rua, amma mun ki; ya yi fushi, ya wuche. woddansu tsofi sun gaji suka zamna dagga bayan birni, muka samesu da safe nan. wakasa da akabashi ke nan :

dere, dere, yan kwarugom, dere, dere,
 kadan ba ku san' dere, kura ta chiku,
 babu macheche a kusa;
 taniman mai-bindiga,
 na yado bajini.

da muka zamna ina tamaha dagga chikkin shekara nan, muka ji mutanem bornu sun shigga chikkin kanche; ina tamaha sarikin kanche ya basu garinmu su chi, amma ya fada musu su yi hankali kamada zasu chimu. amma sun yi wayo. da gari ya waye suka zaka daia daia, suna shigga dagga chikkin gari har suka chika

garinmu. ubana ya che mani, en taffi, en boy a dagga chikkin chiawa. na gudu, na boy a dagga chikkin chiawa, kusa ga rua; na jima kaddan dagga nan. ya zaka shina nemana dagga chikkin chiawa, ya kirani, ina jinsa, amma ban amsa ba; hario ya kirani sao biu, kana na amsa. ya che mani, babu komi, sai lafia. na ce, kadan lafia, mu taffi gidda. da muka zaka gidda na zamna, amma zuchiata ba ta zamna ba.

na che ga matan ubana (sunanta baka, amma ba uwata ba ta ke; ubana ya fada mani wonan mache ya amreta tunda shi ke sarmayi, da ita kua tunda ta ke budurua, amma ban sani ba, mi ya fusheta dagga chikkin giddansa, ko ya koreta, ko yaki ya rabasu, ban sani ba; amma ina tamaha ta shingga bauta, don tana yin maganan baribari; ita ya kawota, ya ajeta ga giddansa kaman uwata) ki dauki kworiaki, da ni en dauka kibiata, da en dauka malafan ubana, mu taffi ga woni gari. amma ta ji maganata, ba ta renani ba. lotu nan ina tamaha shekarata sha daia. ta dauka kworiata, ta wuche gabba gareni, ni kua ina biuta dagga baya har muka ketare rua, amma ubana ba ga gidda, ya taffi ga wurin mutane shina jin labari.

da ya zaka ga gidda da ba shi ganemu ba, ya yi gudu, ya taffi, ya ishemu, ya maishemu ga gidda, amma zuchia tana raurawa. da muka jima kaddan, muka gani woni mutum bisa doki ya zaka, ya shida chikkin giddamu, amma shi babaushe ne, da woni mutum hario ya zaka babaribari shina son hatsi sabada dokinsa, amma mu ba mu da hatsi; shina yin maganam bornu,

da matan ubana tana amsa masa. kadan ya yi maganam bornu ni kan tambayata, mi ya fada maki? ta che mani, shina son hatsi; na che masa, ba mu da hatsi; amma ya che, shina kira samari su shigga su gani dakinmu; da na ji haka ina jin tsoro. jima kaddan muka ji sariki shina taffowa. da maraeche, rana ta kusa fadua kasa, muka ji woni mutum ya zaka shina chewa: kowone bako ya darime surdinsa, ya hawa bisa ga dokinsa.

muka ji busan sariki: koso da algaita, da kallango, da kube, da ganga, suna yin masa kiddi, shina da tutu baba, da suka buga bindiga, kowone bako shina kama ubangijinsa. amma ubana shina yi mani magana, en zaka enda shi ke ga wota kofa, amma kaina ya gigita, ban sani ba abin da zani yi, har mutumem bornu, da shi ke dagga chikkin giddan ubana ya kamani, da ubana woni mutum bahaushe ya kamashi, amma matan ubana ban sani ba wane ya kamata. chikkin gari duka yara suna kuka; da uwa ta rabu da yayanta, da miji ya rabu da matasa; haka mu duka mu ke awaze.

da muka wuchewa dagga chikkin gari ya jani chikkin kaya, da ni da shi, mu duka, muna dagga chikkin kaya; amma ya kama dokinsa da hanu shina jana tare da doki har muka fitta dagga chikkin gari. amma kaya ta sosokeni, kafata duka sai jini. ya hawa bisa doki, ya daukeni, ya ajeni ga bayan doki, amma ban sani ba kaya ta sokeni, ko ba ta sokeni ba, don zuchiata tana tuna da abin da shi ke gabba gareni. na gani woni yaro, abokina shina bisa bayan dokin

ubangijinsa, ina yin zanche da shi. na che masa, ka gani yanzu mu shigga chikkim bauta ? ya che mani, ba mu iya ba mu yi komi, saidai aikin allah, har muka issa ga sansani muka shida. da na woiwoya na gani matan ubana tana bin woni mutum da wuka ga hanunsa, har ya taffi da ita gabba ga sarikinsa. amma na ji kaikai ga kafata, na gani kafata duka sai jini. suka kawo muna guchia, suka zuba gabba garemu, amma ba mu chi ba, don ba mu da yunwa, da zuchiarmu ba ta jin dadi. da suka dauka abu duka dagga chikkin gari sun sa wuta. kwoin kaza suna pashewa kaman bindiga, da sun ji wuta ; har gari ya waye wuta tana chin gari.

suka daukemu suka kaimu gabba ga sarikinsu, su goda masa bayin da suka kama. da ya gane-mu mu duka, suka kaimu, muka zaimna. mafarin bauta tawa ke nan. kadan mun sani zasu kamamu mu yi fada, amma sun fayemu da wayo. kibiamu tana da deffi ; deffirmu kua shina da zafi, kadan ka lasha da halshi shina kassheka ; hakanan kua kadan mun yi fada da su, nasu su mutu dayawa, da namu kua su kasshe, amma ba su yi ba fada kamada akedaukan gari abude, sai sun kamamu kaman yayan kaji ga asiri ; amma ban ji ba ko daia ya mutu na garinmu, ko woni ya halba kibia ban ji ba.

da muka tashi dagga bisa tudu enda suka shida, suka taffo da mu wodanda suka kama tare da ni.

ina tamaha mutane da suka kama ba su fi ba dari biu ko uku ; amma ina tamaha sun aike

woddansu dagga chikkin dere nan muka zaka muka wuche woni gari kusa ga garinmu, suka daukesu; ina tamaha sun yi dari fudu; muka taffi tare da su, suka kone garinsu. muka taffi ga woni babban gari, muka kwana nan. da safe suka daukemu, muka zaka ga garin kakata, kunduwoshe sunansa. na gani kakata tana tsaye ga tsakanin giddanta, da ta ganeni jikinta duka raurawa; ta tambayeni, ta ce, enna adam? na che, ban sani ba; sai na che mata, sai wota rana; na wuche, ina yin kuka. na gani taguaye biu anyashesu bisa hainya, suna yin kuka, amma ba su iya ba su yi magana. muka zaka ga zinder.

ii. *kai nabi*.

muka zaka ga zinder. nan muka shida, muka zamna kwanaki dayawa. da woddansu bayi anaikesu ga bornu. na ji labarin ubana. sarikin zinder ya bashi diyauchi, ya che masa, ka taffi, ka nema danka, kadan ka samesa ka taffi garinka da shi. ya dauka dundufa shina yin kiddi, don kadan na ji kiddan dundufansa ni zaka garesa; amma na ji kiddi dagga chikkin gari kaman hanunsa, amma ba na iya fitta dagga chikkin gidda en taffi woshe, sai zani taffia bada rua ga dawaki. da na zamna dagga chikkin gidda bayi, da su ke dagga chikki na ubangijimu suka taffi daukan rua, suka gamu da ubana dagga chan shina kwanche ga kalkashin dushi ga hainyan rua shina shirawa, en

zaka nan, amma ni ban taffi ba ga daukan rua. ya tambayesu, ya che, enna dorugu? suka che, shina dagga gidda, mun kirashi, amma ba shi jimu ba. suka wuche suka taffi, suka kawo rua suka zaka gidda, suka che mani: dorugu, yao mun gani ubanka shina kwanche ga hainyan rua, shina shiranka. na che masu: domi ba ku kirani ba? suka che mani mun kiraka, saidai ba ka jimu ba.

amma suka bani suna. mutane suka tambayeni, suka che, wane sunanka? na che, dorugu; suka kira sunana, "barka-ganna," da maganam bornu. amma gidda sun rabashi biu; dakin maza bayi dabam, da na mata bayi dagga chikkin loloki; amma babu hainya da su ke iya wuchewa, sai hainya daia ta zaka ta wuche dagga bakin kofan ubangijinsu. da ni, koyaushe kua ina taffia garesu, ina yin zanche da su; muna yin daria da muna yin worigi. babu kowa ko daia sai ni, da ni kua ba ni da wayo.

kowoche safia ina wuchewa ubangijina shi kan kirani, "barka-ganna," maidundufa! ni kan yi daria, ni kan wuche, ni kan taffi ga wurin mata bayi. amma ubangijimu, shina da wota baiwa, sadaka, ita che babba bisa ga bayi-mata duka. sao daia da na taffi garesu da maraeche, mata ubangijina tana shigga chikkin dakinta, ta kira mani. ina tamaha zata fada mani maganan alheri. ta che, mani, ka taffo! na che, na ki, ta che, domi? na che, ban sani ba. ta che, kana jin tsoro? na che, i. ta che, domi kana jin tsoro? na che ina so en fitta; ta hananin fitta. ta che, kadan ka fitta, kadda ka fadi

ga kowa, kadan na ji ka fadi ga woni ina bugaka. na che, da kyau, ba na fadi ga kowa.

baya ga wonan kwana daia ko biu na ji ana-aikeni ga bornu. na che; ni zaaikeni ga bornu? suka che, i, na che da kyau. suka bani dasa (tasa) na zuba rua; suka dorani bisa doki suka taffi tare dani, suna so su ishe woddansu mutane da shanu. kadan doki ya yi guda rua da shina dagga chikkin gora shina yin blum-blum, su kan yin daria, da suna yin maganam bornu, ban sani ba abin da su ke chewa, kaman kuruma; har muka tarda mntane da su ke da shanu, suka dorani bisa ga sa. nan na samu woni yaro ko sarmayi shina yin magana hausa. amma suna yi mani nagari ha suka kawoni ga bornu.

na gani bornu babban gari shi ke; suka shida dagga chikkin gidda; na gani matan ubangijina, fara. sunam birni kukawa. dagga zinder zua ga kukawa kwanaki ishirin; taffian doki, kwana goma. matan ubangijina tana da dia shekarata fudu, ina tamaha, tana sona tare da uwata. da bayi mata dayawa dagga chikkin gidda nan. amma dian matan ubangijina komine ta chi tana bani saura. woni chiwo ya zaka bisa gareta, sunan chiwo nan agana. ta zamna ba ta da lafia, sai ni ina zama kusa da ita, da komine ina kawo mata.

amma akoi wota baiwa tsofna, ita che ta ke yin hankali ga bayi; amma ta; kan zaka, ta kan zamna tare da diar ubangijita, mu duka uku muna wuri daia har dia nan ta samu lafia. sao daia na zamna dagga chikkin daki kusa ga bakin

kofan gidda, ina tona kasa, ina tamaha ni samu ishia ; na samu rami, ina gina na tarda woni abu da karifi dagga kalkashin, sauran tukunia : na fittas, ina gani, na taras kurdi ; da na gani kurdi suna dayawa ban dauka ba, na taffi na kira mata nan tsofua, na che mata, ga, kurdi na samu ; amma ba na sani ba na wane ne. ina magana haus, amma ba ta sani haus ba ; sai na che, allah ya goda mani. ta dauka kurdi duka, ina tamaha dari, amma tokkos ta bani ; aje kurdin woni mutum ne. ta taffi ta sayi woni abu da su. suasua mutane suka tambaya mata nan da ta dauka kurdi, amma ta che, ni na dauka ; na che masu, na gani kurdi, amma ita ta dauka, ta bani tokkos ; suka zamna ba su ce ba komi.

sao daia na taffi woni gidda enda mache ta garina ta ke, da akoi yaron haus, kusa gareta, sun sani haus, amma da suka zaka ga bornu sun manche magana haus. da ni kan zaka, ni kan ganesu. sao daia da na zaka, uworigijiata ta zaka, da ta gani ina magana da ita ta kamani, ta dauka rigata, ta darime ga zanenta. na yi kuka ina yin raurawa da jin tsoro. ta che ga danta da magana bornu : ke ger kude sukagere, shi ne, ka kawo mari da ka damreshi ; ina jin magana bornu kaddan kaddan. da na ji haka danta ya shigga chikkin daki ya taba mari ; da na ji ya taba mari ina yin raurawa, na kunché darime nan sanu, tunda tana yin maganan bornu, na gudu, na taffi gabba ga matan ubangijina, ina yi mata affi, tana fada mani, tsaya, ina magana haus, ba ta sani ba abu da ni che ; ta kira wota baiwa, da tana jin magana haus, na fada mata abu duka.

jima kaddan na gani mata nan ta taffo, ta shigga chikkin gidda, ta fada ga mata ubangijina abu duka, da ta ke tamaha, da yarinia nan, da ta ke jin haus a tana jinsu, ta fada mani da haus a, ta che: mata nan tana tamaha da kana yin magana da baiwa zaka guda da ita. ina tamaha ban che ba komi, sai na fitta, na taffi, na zamna, ita kua ta taffi.

da ina dagga chikkin gidda nan ban yi ba komi, amma aiki shina jirani; sai suna so en futa da taffiana zua zinder ga kukawa. da na futa suka kaini enda bayin ubangijina suna yin daki. dagga nan suna yin sabon gidda, nan suka kaini. ina dauka kasa tare da su suna ginan gidda, da woni lotu mu kan taffi kuwon dawaki; da mareche ni kan zaka gidda. da woni lotu mu kan taffi chikkin gari mu kawo tuo mu chi. da bornu su kan kira sunan tuo nan "brigashi" ko tuo babu mia; kaddan mun chi mu koshi gobe da safé mu kan zuba rua, mu kan sa gishiri, don kowa ne shina da gishiri ga aljifunsa; mu kan chishi, ya fi tuo da mia. kadan mun kare mu kan taffi daukan kasa, har na ji ubangijina shina zakua dagga zinder tare da bayinsa da matasa sadaka. mu duka muka taffo dagga sabon gidda, muka zamna ga tsofon gidda muna jiransa. da mareche ya yi muka ji suna zakua, anayin kiddin ganga. da dere nan muka chi tuo da dadi da zümua da mai; muka dawoi ga sabon giddamu da muka gaishesu. da gari ya waye ubangijimu ya taffo ya gani kaka mu ke yi gidda nan; ya zaka, ya ganeni, ya che, barkaganna kana lafia, na che, sai lafia lau. dagga chikkin

gidda nan akoi daki biu ko uku. koyaushe shi kan zaka nan shi kan futa.

na ji labari zaabashieni sabada bashi ; wonan na ji ga yaro da shina yin maganam bornu, ya fada mani. na che, da kyau. na gani woni bature ya zaka. yaro nan ya che mani, ka gani bature nan ? shi ne zaabashieka garesa. na che ga zuchiata, mi zani yi ban sani ba komi da ni ke yi ? yaro nan ya che mani : kadan ka gani bature nan ya zaka ka taffi chikkin daji, kadda ka zaka sai da mache. ni ban kulla ba da abin da shi ke che. ga wota rana mutumen nan ya zaka, da ubangijina kua shina nan ; da mu bayi duka mun taru kusa, da su suka kirawoni. bature nan ya dube idona, da halshina, da hanuna, ya duba kafata kua. da ya ganeni ya kare suka fara maganansu, ban sani abu da suka che. ya hawa bisa doki ; suka che mani : ga bishi, na che, domi ? suka che mani da hausa : ka taffi ka kawo itache dagga chikkin giddansa. na che masu, kuna fadin karia, na sani kun saishieni. na bi bature nan ko sabon ubangijina, har muka shiggga chikkin birni, muka issa ga giddansa. ya kaina gabba ga matansa ; matasa ta ganeni. ya kira wota na baiwansa, da ta ke yin maganan hausa, ya che mata : ki tambayesa dagga enna ya fitto ? na che kasan hausa. ta kaini enda su ke zamna su ke chin tuo ; nan na zamna tare da su ta tambayeni labari duka, na fada mata woddansu. tana tamaha ni danta ne. da muka kwana da safia ta yi, na taffi tare da bayi biu ga daukan itache chikkin daji, mu kan kawo ga gidda. woni lotu muka taffi ga daukan chiawa. sao daia ya

tambayeni, ya che, en taffi da dokinsa ga kanu en sayes. na ki, na che ni bawa da kaina, ina taffia sayesua doki? su saishieni ba doki ba.

da ina dagga giddam bature nan woni mutum bakki ya zaka ga giddansa, sunansa ibrahimo, ya tambayi ubangijina kadan shi berni en taffi tare da shi ga kanu, ina tamaha ya berni en taffi tare da shi, amma ni ban sani ba komi maganam bornu ko da turanchi; ubangijina ya taffi da mutume nan, ibrahim ya wuche gabba, da ni ina binsa har muka taffi ga giddan woni mutum sunansa tebib, enda ibrahimo shi ke; amma ibrahim shi ne baran mutume nan. da muka shigga chikkin gidda da dere, na gani kayan taffia ashi-riye. da muna zamna ga chikkin gidda na gani dogon mutum ya fitto, fuskansa da hanunsa duka fari kaman takarda, da ja tagia bisa ga kansa, da tsawon geme, da shina da riga fara shina dubina, ina jin tsoro kaman zashi china. akoi woni mutum, sunansa yamaduganna, da hausa, mahamadu karami, shina yin maganan häusa kaman rua. ya tambayeni, kadan ina so en taffi tare da su ga kanu en kawo rakumin ubangijina? sun che, akoi dabino dayawa dagga chan, suna tamaha kadan sun che haka, ni yi shiri en taffi ga chin dabino, da en kawo rakumin ubangijina, amma ban yerda ba: suka alaleni da magana, amma ba na jinsu. muka dawoya gidda tare da ubangijina, muka kwana. da safe ya bani tugua, ya che mani, ka sa, da na sa, muka taffi ga gidda na jia; sun labda rakuma, suka bani igia en ja rakuma; muka fitta dagga chikkin gari, muka taffi muka shida chikkin daji.

iii. *kai nauku. taffia da tebib.*

da ubangijina ya taffi halbi na gani ya sa woni karifi da tsawo dagga chikkin bindiga, ni kua ina kallonsa shina taffia sanu-sanu ; ya gani tsuntsua dagga chikkin itache, ya halbeta ; ya kirani : barka, barka, na yi gudu, na dauka tsuntsua, amma mu rassa karifen da ya sa dagga chikkin bindiga. na kai tsuntsua, baransa ya daffata, ya kawo masa, ina tamaha ya chi tare da abokinsa abd el kerim. muka kwana dagga chikkin daji nan, amma babu gari. da safe muka tashi muka issa ga woni gari "yawu." muka kwana uku ko fudu dagga nan. yawu gari kusa ga bakin rua ne. suna da kifi dayawa da dadin chi kua. suna kama kifi da taru. kadan zasu shigga chikkin rua suna da gora biu mainya mainya da sanda karama tare da su. kadan su kama kifi babba su kan passhe kansa da sanda. muna zamne dagga gari nan har muka samu woddansu abokai, da zasu taffia ga kanu. muka ketare gulbi tare da su, muka issa ga kanu.

mutanen kanu suka tariemu, suka gaishiemu, suka dawoi ga giddajensu. da maraeche ya yi sariki ya aiko muna nonon taguai, muka sha muka koshi. da muka koshi muka bada saura ga dawaki ; dawaki suka sha suka chi chiawansu ; da muka chi tuo, muka chi dabino, muka kwana. da safia ta yi muka ji kururua (ko ufu) dagga chikkin haki. mutane suka hawa dawaki, da makiyaya suka kora rakuma ga gidda, amma ba su gani ba kowa ; suka zaka suka zamna ; muka

kwana dagga nan ; muka tashi muka taffi ga woni wuri, muka shidda.

mutanen kanu ba su zamna wuri daia ; wurin da sun kwana aljima daia sai su tashi su taffi ga woni wuri su shidda. ba suna gona, sai suna shan nonon taguai. sariki shina da shanunsa ishirin, amma dawakinsa suna da kyau da gudu.

da muka zamna na ji suna so en taffia yaki, su yi fadda woddansu mutane kaman tubo su ke ; taffian kwana daia dagga kantu. suka yi shiri. ba su dauka komi bisa rakumansu, sai jikka babu komi dagga chikki. dagga gidda mu kua muka dauka rakuma biu ; akoi kaya bisa garesu da lema dagga chikkinsu tare da abinchi muka taffi tare da mutanen kanu. da muna taffia dere ya yi, muka kwana, amma ba mu fura ba wuta, don kadda su gani wuta da dere. muka tashi dagga chikkin dere nan. na hawa bisa ga rakumin mutanen kanu, ina sukua tare da woni yaro, amma na gaji da sukua, na shida kasa, na taffi kasa ga rakumin ubangijina. suka shida dagga nan, suka futa kaddan. hario muka tashi, amma masudawaki suna wuche gabba sun taffi ga fadda. woddansu sun kama bayi, da woddansu sun dauka shanu da awaki, muka taffi muka tarshiesu. suka sa dukia ga hanumu, suka wuche gabba, suka taffi kasa ga woni babbau gari. da suka gani gari nan da girima, da sunka gani mutane sun fitto woshe suka che masu : ba mu zaka ba fadda da garinku.

mutane nan suka dawoi chikkin gari, amma sun fisu da wayo. da mutanenmu suka dawoya suka samemu muu shidda, mun zamna yini duka

dagga nan. tebib da abd el kerim suka sha gahawansu ga kalkashin enuan kilago, da mu kua muka chi dabino. amma mutanen birni suka boye matansu da yayansu, da shanunsu, dukiansu duka suka dauka suka shigga ga chikkin rukuki dabino, sai maza suka berchi dagga chikkin gari, amma ba berchi ba sunka yi, saidai suna zamna ga dere duka. amma mutanenmu suka tashi da jijifi suka darima surdi. kowa shi chikka bindigansa, suka taffi ga birni suna yin fadda dushim bindiga shina wuchewa kiu kiu, har gari ya waye suna yin fadda. mutanen gari nan (tubo) suka korasu. da muna gani suna gudu zakua garemu muka che, mu tashi, mu gudu sun korosu. na hawa bisa rakumi. tebib ya bani karami sanduki ; da rakumi shina yin gudu sanduki shina jana kasa, na fadi tare da sanduki kana na tashi ; ina yin gudu da kafa tare da sanduki ; muka hawa bisa woni tudu, nan mu duka muka tsaya har suka tarshiemu. suka wuche wuri enda muka shida, amma kayamu mun beri. da mutanen gari nan suka zaka enda muka shida suka kwache dukiarmu duka ; suka taras woni mutum dagga nan suka yenke gabbansa da maji, da suka kasshe woni mutum dagga nan. da suka dawoi muka zaka ga wuri enda sun dauka abubuansu duka, amma jikka da muka chikka da hatsi su ketasa. suka daukan lemamu, da kaya da mu ke da su duka sun dauka munka zamna yini duka chikkin rana. da sarikinmu ya dawoya ya gewoya wuri enda muka shida sao uku da mutanensa tare da shi. da woni mutum shina yin kururua baya garesa kana suka shigga suka shida. yaki da na

gani ke nan dagga kanu, enda su ke samun hatsi,
sai dagga wuri nan da su ke yin fadda.

da munka tashi dagga kanu muka zaka ga
hainyamu tafari wodda ta ke kaimu ga kukawa ;
muka shida ga giddamu ; amma giddamu ba
kusa ba ga na sariki shi ke. da muka zamna da
dere tsofon ubangijina ya zaka shina so ya kaini
ka giddansa, amma tebib ba shi bershi ba ; sai
shina so ya kaini ga giddan ubangijina da kansa.
suna dumka mani sabon riga da alkamura. tebib
ya faddi ga ibrahim ya darima gā surdi, da ya
darima masa ya hawa doki woshe ga bakin kofa ;
ibrahim ya wuche gabba shina binsa bisa ga doki,
ni kua ina binsu har muka taffi ga giddan uban-
gijina. ibrahim ya kirawo ubangijina, ya fitta,
ya yi magana da shi da maganan arab. ina ta-
maha tebib ya bashi kurdi, amma ni na shigga
chikkin gidda. da matan ubangijina ta ganeni
tana yin murna. amma tebib da ibrahim sun
dawoi gidda. da ubangiji ya zamna chikkin
dakinsa ya kirawoni, ya che, em bashi rigana ; na
tube na bashi, da wukata karama na bashi, abu
duka da di ke da shi ya karba ; suka bani wota
riga karama ; na taffi na zamna, ina jin haushinsa,
sai ina chewa : allah ya maishieni ga giddan tebib.
da na zamna kwanaki kaddan ga giddansa ya
saishieni ga woni mutum arab, na shigga ga hanun
sabon ubangiji. ina tamaha sunansa bohal, ya
zamna ga woshien arab. koyaushe shina fitta ya
taffi yawo da ni kua ina binsa ; ubangijina wonan
da na samu ina sonsa, don shina yin daria, da
shina son mutane dayawa ga chikkin kukawa,
dayawa kua sun sanshi, da suna sonsa.

da na zamna kwanaki kaddan na gani ibrahim ya zaka ga giddan ubangijina, ya ganeni, na gaisasa. ya tambayeni kadan ina so en koma ga giddan tebib? na che, ina so. ya che mani, tebib shina sonka ya sayeka. na che, kadan ya sayeni ni yi murna. ya tambayi ubangijina, kadan shina so ya saishieni? ya che masa, i. ya tambayesa kurdi nawa? ina tamaha shina so ya saishieni ga azurfa sha bial. ya taffi ya faddi ga tebib. hario ya dawoyo garemu da kurdi ga chikkin zane, ya zuba ga kasa; suka kedaya, da suka gani daidai; ibrahim ya kirani; muka fitta woshe muka taffi muna yin zanche. ya che mani: yanzu kai da ka ke, ba bawa ba, amma ban yerda ba har muka zaka ga giddan tebib; ya fitta, ya ganeni; na gaisasa. da shina yin magana hausa kaddan kaddan. suka kirawo mallami tare da woni mallami hario, sunansa madiarimami. suka rubuta mani laiya, suka che, ku bashi laiyansa; amma madiarimami ya che, kadan ku bashi shi yaro ne shina batasua, gouma ku bashieta ga tebib, ya rike masa har ya yi girima; suka bashieta garesa. ya che mani: kai da ka ke, ba bawa ba. na gode masa, ina yin murna kwarai da na shigga ga hanunsa.

en dere ya yi shi kan shimpuda mani taberma dagga dakinsa, ni kan yi kwanche dagga nan, da shi kua shina kwanche bisa ga gadonsa. da safe ni kan tashi, ni kan fitta, ni kan wanke fuskata. ya faddi ga baransa ya koya ga mani kamada akeyin gahawa, ya koya mani, ni kan yi gahawa, ni kan wanke abin da shi ke sha gahawa da shi. da wota rana akandamre masa surdi, ni kan taffi

tare da shi ga giddan woni galladima, sunansa haji bashir; shi ne babban mafaddan sariki. kadan ya fitta dagga nan shi kan taffi ga giddan woni abokinsa sunansa alhaji, dagga nau shi kan dawoya gidda. da koenna ya shida ina rike dokinsa har ya fitto ya isheni, har muka zaka ga gidda. da woni lotu shi kan taffi tare da abd el kerim ga giddan sariki; mu kan dawoya ga gidda. sariki shi kan basu doki da rakumi da abinchi.

tunda na zamna da tebib kowoche safia da maraeche shina taffi shan hiska; da shina daukan bindigansa, ya rataya ga wuyansa, da mu taffi ga halbi; shina da idon halbi kwarai. kadan ya gani tsuntsaye ko barewa shi kan kasshe. kadan ya shida ni kan rike dokinsa; kadan rana ta kusa sadua mu kan dawoya gidda. sao daia da muka taffi ga woni gari enda abokinsa shi ke, kusa ga ruan chadu, nan muka taffi halbi tare da baransa ibrahim da abokinsa kalumba; ya halbi tsuntsaye dagga ruan chadu. muka samu dushim bindiga ga zuchian tsuntsua; da dorinai suna yin kuka chikkin rua. da munka kare farautamu muka dawoya gidda. muka beri abokinsa ga garinsa, da mu kua muka zaka ga birnin kukawa. da akayi rua muka taffi da safe ga chadu. dagga chan muka gamu da abokinsa, muka wuche ga chadu; muka samu kifaye sun fitto woshe, don rua dayawa, suka kwana da wuri da akoi rua kaddan kaddan: muka kama dayawa, muka dora bisa ga bayan doki: kare kua shina kama kifi: da woddansu muna suka da maji. kadan abokin tebib ya soki kifi shi kan che ga tebib "nochira

nochini ? tebib shi kan che," nochi, da hausa shi ne : na sani sukan kifi, ko ban sani ba ? da tebib, shi kan che masa, ka sani. da muna fitta dagga chikkin rua na gani kifi babba, da na taffi en kamashi ya kubche dagga hanuna, sai abokin tebib ya zaka, ya sokesa da mashi. muka dauka muka dora ga bayan doki muka zaka ga kukawa : maidaffa ya soyasu, muka chi har muka koshi, muka beri saura ga gobe.

da muka zamna watani kaddan muka yi shiri ga zua gushiba, muka labda rakumi daia da kaya. da muka taffi da baruan tebib biu, da baran sariki tare da bawansa daia kuruma, shi ne sariki ya aiko ya wuche gabba garemu, ya kaimu ga gushiba. da muka zamna chikkin gushiba wotakila wata muka tashi, muka wuche muka taffi ga woni gari na manche sunansa ; duasu masutsawo dayawa ga garin nan, da akoi dabino. da muka kwana ga gari nan da safe muka tashi muka taffi muka hawa bisa ga dogon dutsi. da mutanen garin nan suka ganemu muna bisa dutsin, nan suka aiko woni mutum ya kiramu mu shida kasa. da muka shido muka zaka muka shigga chikkin gari, muka samu mutane dayawa suna yin yawan magana suna yin dummi sabadamu. da sun yi fushi, don babu kowa da ya hawa dutsi nan. ina tamaha mutane mandara ne, amma ni ban sani ba maganansu. ba mu dadde ba ga garin nan, muka taffi, don sarikinsu ba shi da lafia ; amma shina aiko muna hatsin doki da tuo. da muna dawoyowa ga kukawa rakuminmu daia ba shi jin dadi, amma ba mu sani ba wache chiwuta ta kamashi. da muka zaka ga woni gari karami muka sabka

dagga nan, da ya mutu ga gari nan. da zashi mutua suka sokesi da wuka ga wuya, suka kassheshi. da suna daukan nama, sai jini dayawa, kana muka sani jini ne ya kassheshi. da mun fitta masa jini ba iya mutua. suka dauka nama, kowane ya taffi ga giddansa. tebib ya faddi ga mafaddan sarikin bornu, ya taffi ya faddi ga sarikin garin nan shi bamu takarikarai biu, mu dauka kayamu mu taffi. baran sariki ya taffi ya faddi ga sariki, da sariki ya aiko muna takarikarai biu, da suna daukan kayamu, da mun gode ga sariki mun taffi ga kukawa.

da mu ke zamna ga chikkin kukawa ubangiji ya kirawo baransa, don shi darima masa surdi. da ya darima masa surdi, ya hawa bisa ga doki, da abega, daia na baruansa ya dauka bindigansa, suka fitta woshe. da maraeche tunda rana ba ta faddi ba suka ishe ga woni tapki, wuri da ba shi ke nesa dagga kukawa. amma shi wurin shida ne, don kowodane masufatauchi, kadan su zaka dagga fessan suna shida dagga nan. kadan sun fitta dagga nan mutanensu, woddansu, suna zakua su nema masu gidda. kadan sun samu giddashe su yi labdu rakanmansu, su zaka ga chikkin gari. dagga nan ne ya karba bindiga dagga abega, ya gani tsuntsua fara; da ya taffi ya halbeta; ta tashi, ya bita, da ya halbeta. da ya yi guđu ban shi kamata, tabo ya rike takalminsa, amma ba shi kama ba tsuntsua; ya fitta dagga tabo babu takalmi. abega ya taffi ya nemasu; ina tamaha da ya samesu, ya wanke, ya sa. ina tamaha hakanan ne, don ba ni ke tare da su ba, sai da suka zaka ga gidda abega ya fadda mani. da

dere nan ya fara yin sainyi. da muka zamna
 kwanaki kaddan chiwo ya faye masa karifi, ya
 che muna : ya fi mu taffi ga woni garin kalumbu
 sunansa, maduwai kusa ga ruan chadu enda
 abokinsa shi ke, shina tamaha kadan ya taffi
 nan shi ji rongomi. da kadan safia ta yi, mu
 taffi ga ruan chadu, don shi wanka dagga nan.
 amma ga chikkin dere nan ba shi kwana ba. da
 safia ta yi muna yi masa kuka, ni da abega.
 suka aike woni mutum ga kukawa, don shi faddi
 ga abd el kerim, amma ba shi che masa ba tebib
 ya mutu, saidai ya che, ya zaka, ya ganesa. da
 suka fitta (ibrahim da abd el kerim) suka gamu
 da woddansu mutane, wodanda sunka fitta dagga
 gari enda mu ke, suka tambayesu, suka che :
 bako nan ya mutu ? sun amsa, i, ya mutu. dagga
 nan ya fara sukua da dokinsa, ba shi tsaya ba har
 ya zaka garemu. da ya shida dagga bisa doki
 ya yi hawaye bisa ga tebib. ga jimawa kaddan
 ya zaka garemu, ya che ga abega da ni, kadda
 mu yi kuka ; abin da tebib ya yi muna shi kua
 ya yi haka garemu ; mun amsa masa da kyau.

abd el kerim ya tambayi abokin tebib enna
 zaabizneshi ? suka che, abizneshi ga kalkashin
 itachen nan ; itachen nan shina da girima, ina
 tamaha gawo ne. kasa da ta ke kusa ga gawo
 nan da karifi ne. nan suka gina kushieya, ina
 tamaha zurufinta dani fudu. abokinsa ya aiko
 samari, da mata su kawo rua awankeshi. abokinsa
 shina jin tausayi kwarai. amma mutane nan
 da sunka kawo rua ba daia da shi ke so ya yi
 magana. da sunka karba rua dagga garesa suka
 daukeshi suka wankesi suka sashi ga chikkin

alkamura. amma abd el kerim ya shimfuta kilishi da woddansu abubua dayawa ya sa dagga chikki kana suka sashi suka sa babban akoshi kana suka dora itache daidai ga bakin kushieya kana suka sa sansami dagga bisa, suka zuba kasa ; da sunka bizneshi suka sare itatua da kaya suka sa bisa ga kushieya. da munka kare muka taffi, muka yi shiri zua ga kukawa. da muka taffi, mutane masusonsa dayawa suna yi masa kuka. sao daia abokinsa ya zaka ya che ga abd el kerim : yanzu fa abokinka ya mutu, kadda ka kimu, amma sai ya yi daria, ya che, ba zani kinku ba.

amma tebib shina da bara, shi ne babba gabba ga baruansa duka, amma shi barao ne, don tunda ubangijinmu ya mutu, ya dauki makublain ubangijimu, ya zaka, ya dauki kurdi dagga kayansa ; amma abd el kerim ba shi sani ba. amma sua-sua da abd el kerim shina nema kurdinsa ba shi samesu ba. amma ya kirawo ibrahim, ya che masa, kai ka dauki kurdin nan ; ya che ba shi dauka ba. ya che kadan ba shi kawo ba kurdin nan shi daukeshi ga sarikin bornu. amma ya samu woddansu kurdi, ban tamaha duka. abd el kerim ya fushiesa dagga giddansa, don shi barao ne. muna zamna tare da abd el kerim, muna kallonsa kaman tebib.

iv. *kai nafudu.*

muka ji shina so ya taffi timbuktu ; garin da dadai ban ji ba sunansa. sarikin bornu ya yi masa guzure ; ya bashi rakuma ; ya aiko musu

mansani, ko jagaba. abd el kerim ya che mani, kadan mun taffi ga hausa, en ni gani ubana na bashieni garesa. da muka yi shiri zua ga timbuktu muka shida woshe. da muka fitta daga kukawa kwananmu ishirin, kana muka zaka ga zinder, taffian maidoki sai kwanaki sha-bial kana ya issa ga zinder. da muka zaka ga chikkin zinder suka shidemu ga chikkin gidda. zinder gari karami ne, amma shina da girima, don sun gewoyeshi da dutsi.

da muka zamna ga chikkin zinder na gani mutane na garin kasan kakata. sao daia na samu yaro, abokina, na che masa, ya taffi, ya faddi ga kakata, ina ga chikkin zinder, da ta faddi ga ubana ya zaka ya daukeni, don ni da ne, amma ban tamaha ba ya taffi; don kadan ya tashi dagga zinder da safe shi taffi garin kakata da mache. amma da ban ji ba labarinsa na gani woddansu mutane, hausawa, suka che su kaini ga ubana, amma ban yerda ba, don ina jin tsoro su saishieni, don su masufatauchi ne, suka zaka chikkin zinder ga chin kasua.

mun zamna ga chikkin zinder ina tamaha wata, kana muka tashi dagga nan. da muka zaka muka kwana woshe ga bayan gari; dagga nan na gani turuba, da ta ke zua ga kunduwoshe, sunan garin kakata; na goda ga abega, na che: ka gani turuba nan tana zua ga kunduwoshe, sunan gari enda kakata ta ke. na che masa kuma: ka gani wurin chana da akoi itatua dayawa? ya che, i; na che masa, dagga nan ne kakata ta ke. Dagga wuri nan chana da ka ne gani duasu masutsawo, sunan garin nan: "gawon

da rai," itatua gawo dayawa dagga nan. dian gawo ja su ke, amma da girima da tsawo shi ke; diansa mutane suna chi, da awaki kua suna chi, hakanan kua jakai da tumaki.

da muka tashi dagga wurin nan muka zaka muka shida ga hainyan kanche. na tambaya mutane dagga nan, kadan sun sani ubana? suka che mani, wa ne sunansa? na che masu kwage, suka che, kai dan kwage ne, maikiddin dundufa? na che, i. suka che, ubanka ya zaka nana jia, ya dawoi ga kanche. da na ji haka na ji babban tausayi; amma allah shina jana. muka tashi dagga wurin nan da safe muka shigga ga chikkin daji; ina tamaha ba mu shida ba sai da muka zaka chikkin birnin katsina da maraeche. muka shida ga bayan birnin katsina. woddansu mutanemu suka shigga ga birni, suka taffi suka faddi ga sariki, akoi baki ga bayan birni. da suka fadda masa, suka nema muna gidda, muka taffi, muka shida.

sariki ya bamu gidda, muka taffi mu shida; giddamu shigifa ne, anyita da tabo. katsina gari babba ne shina dagga chikkin itache, amma shashin gari babu mutane, don yaki ya wazesu, da woddansu gonaki suna dagga chikkin gari. dagga nan ne akoi itatuan rimi dayawa da tsawo, da abdugansu akeyin lufudi da alfoami na kamun wuta. dagga chikkin giddamu woni mutum ya mutu, sunansa sherif, ba-larabe, ya zaka tare da mu dagga bornu. muka faddi ga sariki, akoi sherif ya mutu dagga chikkin giddamu; ya aiko bayinsa, suka gina kushieya dagga chikkin giddamu, suka gerta kwarai; akawankeshi akasashi

ga chikkin alkamura sabua, kana akasashi ga chikkin kushieya; da suka kare suka taffi suka bermu.

sherif shi ne kaman mutumen allah, don kowone mutum bakki shina chewa, kadan sherif ya sa hanunsa ga chikkin wuta ba ta koneshi ba. dagga bornu na gani biu. abd el kerim ya aikeni garesu, don en kai masu woni abu; suka che mani, en tsaya, en sha gawa da su. na tsaya, na sha gawa suna sha, su mutane nagari su ke. da zani taffia suka bani gora, na mika masu hannu na taffi. hario na ji labari, woni sherif da ya sami yara sun kama kifi suka sa ga chikkin wuta, ya sa hanunsa ga chikkin wuta ya danka kifi ashike; karia ko gaskia ban sani ba.

kasuan katsina.

kasuan katsina da kyaun gani. suna sayesua nama, zanua, abduga, sare da abu dayawa suna sayesua. da muka fitta dagga chikkin katsina mutane dayawa sunka taffi tare da mu, kaman yaki, don su yi muna rakia, don daji nan ba shi da kyau, don akoi mutane masutarian turuba. da safe ne muka tashi da mutanen katsinawa dayawa bisa doki, da woddansu a kafa, suna wuche gabba garemu. muka zaka ga woni wuri da akoi rua, da muka tsaya muka dauka rua bisa ga bayan rakuma, mun wuche muka yi taffia rana duka har rana ta fadi. da dere ya yi muka tsaya, don mu futa kaddan, da mu chi abinchi ba hanumu, amma ba mu shide ba kaya dagga bayan rakuma, muka taffi dere duka. ina tamaha

woddansu su mutu da kumolo. da na gaji abd el kerim ya che mani, ka gaji ? na che, i. ya che, ka hawa bisa ga rakumi ; abega ya dorani bisa ga rakumi. amma da na futa bisa ga rakumi na fara yin berchi, sabada gajia. woddansu rakuma kua sun ki taffia sabada gajia da kishirua, sai maidoki ya shido dagga doki ya korashi ; kadan doki ya ki taffia ya dauki surdi, ya dora bisa ga kansa, ga kora dokinsa ; kadan doki karifinsa ya kare, sai ya fadi, ka wuche ka bershi. hakka muka yi taffia dagga safia nan da maraeche muka zaka ga gari ; sunan gari nan na manche ; amma shina chike da mutane da girima, da kyaun gani.

muka kaffa lema ga bayan gari ; ina tamaha mun kwana dagga nan kwana biu. mutane suna kawo muna abubua na saye: gujia, hatsi, albassa, berkono da igoyi, da abu dayawa baya ga woddanan ; suna kawo muna, don mun saye. kowone gari muka zaka suna yi muna hakkanan. da abubua dayawa baya ga woddanan suna kawo ; chiawa ga doki, harawa ga rakuma ko wake sai muna basu kurdi dafari, da alura, amma ba su kulla ba da alura kwarai.

da muka tashi dagga nan muka shigga ga chikkin woni daji kuma, amma babu abin tsoro kwarai. muka wuche, muka zaka da maraeche ga woni gari enda sarikin sokotu ya yi shiri ya taffi yaki. muka kaffa lemanmu ga sarari enda suka kaffa tasu. sarikin sokotu ya aike muna raguna fudu ga nama, da kurdin kasa ya bamu taiki biu. da muka kwana dagga nan kuraye suka zaka da dere da giririma. woni ba-larube

da ya ganesu ya yi ufu dagga dere ya che da maganan arab: azurub, azurub! ku halba, ku halba! samarinmu suka tashi maza, suka halba bindiga, suka tambayesa, mi? ya che, kura, suka fashe da daria; suna tamaha barao ne dafari. da na ji kura che, na ji tsoro, don muna kwana woshe ga lema. ina da zane da tsawo, na nadeshi kaman kain mutum, amma ya fi kaina da girima, da kaina ya kawa kaman kafa. woni sarmayi da ya gani ya tambayeni da bornu: afi nanga ate gaidum: shi ne, domi ka yi haka? na che, en kura ta zaka, kadan ta gani zane nan ta tamaha kaina ne, en ta kama, ni tashi, en yi kara kamada mutume nan. amma ba kura da ta zaka, don sun chainye kasshi duka dafari, ba abin da ya kawosu sai kasshi.

da gari ya waye mun yi mamaki sabada kuraye ba su chi ba raguna. hario na ji dagga safia nan woni mutum ya nadu dagga chikkin taberma, don ya ji dari. da kura ta zaka ta kama taberma ta gudu da ita dagga chikkin daji tana tamaha ta kama mutum.

dagga nan en maraeche ya yi, kadan mutane ba suna boyawa diansu da dere kura tana gudu da su ga chikkin daji, da ta chisu, don wuri nan shina kusa ga daji, da kuraye dayawa, kaman birnin bornu. hakkanan kuraye su kan yi. sao daia kura ta zaka chikkin dere ta shigga gari; amma da zata fitta jikinta ya matsu ga tsakanin itatuan kaffi. woni mutum ya yi gudu, ya kama wuzianta; amma ba ta iya fitta da ba ta iya dawoi baya; woni mutum kuma ya hawa bisa kaffi da kansakalinsa, da zashi ya sare kura ya

kubche dagga hanun mutumen nan, wonda shi ke chikkin gari, amma da shina zanche, ya che, en ina da wukata ni yenke wuziata, amma ga lotu nan duka shina da wukasa ; da ya gani ya yi daria, ya che : kura tana da laiya.

wurin da suka yi sansani kusa ga unguia ne, don kowone mutum da shi ke so taffia ga yaki shi yi shiri ya zaka garesu, don mutanen ko yaushe kadan suna zua ga yaki en sun fitta ba su taffia wuri da nesa. kadan su gaji, kana su shidda, amma kaddan bayga bakin birni, en ka manche woni abu ka dawoya ga gidda ka dauka, don wonan ne ba su taffia nesa ga rana tafari. mun tsaya ga wurin nan kwanaki biu ko uku. da muka tashi dagga nan muna taffia suka che mani, en taffi en karba agala dagga woni yaro en ja rakumi, don shina taffia sanu sanu. agala igia adarime ga lebon rakumi na kalkashin da hako-ransa biu suna da tsawo atsaye daidai, amma woddansu anayi masu ragama, kaman ragaman doki ; masuragama sai mutum da shi ke hawa bisa garesu kadan suna taffia suna chin chiawa, bakinsu ba adarime be, don shina tafia sanu sanu. da na yi gudu na shigga ga tsakankanin rakumi, tagua daia ta juren, don ta ji toro ; na fadi. da na tashi ba na iya taffia, don ta juren ga guiwa. woni balarube ya zaka ya kamu hanuna, ya che, tashi ! da na tashi ya yi gudu da ni, har kafata ta miku, saanan ya berni.

muka zaka ga woni gari enda sarikin sokotu, kadan ya gaji da zamna ga chikkin birni, shi kan zaka nan ga futawa. nan muka zamna har sariki ya dawoyo dagga yaki ; ina tamaha mun

zamna wata biu dagga nan. wonan gari shina da dadin zamna; atshike da mutane. woddansu suna maganan fulani, amma sun sani maganan hauswa, sun fi yan hausawa.

kadan mun che "wonan," su kan che, "wonga." kadan mun che "bial," su kan che, "biar." da na tambayi woni yaro na che: kadan ka ke kedaya ishirin, hario ka kedaya goma, en ka gamasu, mi kana kirasu? ya che: talatin. ya che mani, ina tamaha kai ba-haushe ba ka ke, don halshinka ba kama namu na sokotawa ba, kana na che masa: na sani hauswa kwarai, don ni dan ba-tuntume ne, amma kai dan sokotawa ne. ya che mani: ina tamaha dafari kai makoyin hauswa ne. na che masa, ka goda mani yanzu abu da ka ke so sunansa da ni fadda maka. ya che mani, kana yin maganan hauswa, amma ba na iya saninka. na che masa, ka sani sua sua. kadan mun che: sa "bashimi," su kan che "bajini."

abega ya sani magana hauswa; amma ba mu dadde ba ga chikkin hauswa, sai mun dadde ga chikkin sokotu, don wonan halshinsa, kadan shina yin maganan hauswa shina gariwoyasu kadan mu tuntumawa mun che "wonan mache," su su kan che "worga mache," amma suna che, wonan mace, hakanan mu kua muna che "worga," en magana kaman tana matsua.

da muka tashi dagga nan muka zaka ga sokotu. sariki ya bamu gidda nagari, ni na sonshi; amma ina tamaha abd el kerim ba shina tamaha hakka. da muna zamne ga chikkin sokotu ga kowoche rana abd el kerim da ni, kadan andarima

masa surdi, mu kan fitta ga bayan gari, har muka gewoye birni duka: shina da girima, amma ba achike ba da mutane. suna da shanu; shanunsu na afrika dabam su ke da na inliz. namu suna da tozo da tsawon kafoni, da suna da tsawo; amma na inliz ba su da tozo da tsawon kafoni; bayansu kama na bauna. suna da tumaki. abu daia ne zani che dabam da tumakinsu da na inland. nasu suna da tsawo, da na inliz da kibba, da gashi dayawa ga bayansu; da wuziasu gashieria, da kunensu gashiere atsaye. amma tumaki na sokotu kunensu da girima da da tsawo, akwanche. wuziasu da tsawo, da gashinmu gashieru, kaman gashin kaimu, amma suna da fari gashinsu ba ja ba shi ke kaman tumakin afrika. ba mu iya mu yi zane da gashin tumakinmu; amma ga tumakin timbuktu suna yi da gashin tumakinsu, don shina da tsawo kaman tumakin inland; tumakin larabawa kua suna da gashi, da wuziansu suna da girima.

suna da sabi woddanda su ke kiwo ga bayan gari, da kaji suna da. sabua daia tana ajewa kwoi hamsin ko dari. kadan koyaushe ta aje kwoi, en su biu ne, kana dauke daia da ka beri daia; daia nan da ka beri yao, en ta aje daia ka dauke wonan, wonda ka beri jia; hakkanan ka ke tarasu. amma kadan ba ka yi ba hakka en ta aje kwoi ishirin, kadan ta ganesu ga gab-banta, ba ta kara ba ajewa woddansu. ina tamaha tana kenkeshewa dianta sun fi ishirin da bial.

dagga afrika ina tamaha dadai ban gani ba mache ta chi kwoi na kaza, na sabua ko na jima. abu daia ne ba na iya so ga ganinsa

da chin kwoi, don suna chinsa dainye; amma mu muna sonsa da tauri kaman duchi: hakkanan kua daffan nama. kadan ya ji wuta su kan che, ya issa; amma mu muna sonsa har wuta ta koneshi. muna chin nama dainye, amma ba mu chi mu koshi ba, da woshe nan shi ne tumbi na shanu ko na tumaki ko na awaki.

v. *kai na bial.*

fitta daga sokotu sua ga timbuktu.

da muka tashi dagga sokotu muka zaka ga woni gari sunansa gondu; kwana fudu ko bial ka ke issa ga sokotu dagga nan. garin nan shi dagga chikkin duchi shi ke; gari karami ne, amma achike da mutane. amma ina tamaha suna jin tsoro dagga nan, don suna kusa ga bakin daji. suna yin magana hausa kaman sokotu. ina tamaha mun kusa zamna wata dagga nan kana muka tashi; muka zaka ga woni gari ana-kira sunansa birnin kaffi. tunda muna zamna dagga nan ga faduan rana muka ji ufu ga wota unguia nesa dagga garesu; ashe, yaki ne. ina tamaha babu mutum daia ya taffi ya taiyasu, har suka chainye gari nan suka taffi.

dagga nan muka tashi muka zaka ga woni gari enda akoi babban rua dagga tsakaninsu da mu; suka kawo jirigi, suka fushiemu (ko suka kaimu) dagga chikkin jirigi nan mutane isirin suna iya shigga. mutane nan sai suna maganan fulanchi;

amma ni ba na iya ba en yi magana fulanchi. da muka tashi dagga nan muka issa ga woni gari kuma, nan muka shida. mutanen garin nan suka zaka ga wurin abd el kerim suka rokasa shi yi masu addua sabada rua ; amma ya che: adduamu dabam ta ke da taku, don en kuna yin addua, kuna yin maganaku abude, amma tamu dagga asiri ; ina tamaha hakka ya che, kana ya rufe hanunsa, da su suna gewoye da shi, tara da sarikinsu. amma ni ina zamne ga bakin murufu enda ni ke yi masa gawa (ko gahawa). da ya yi addua ya kare suka gode masa suka taffi, dagga dere nan rua dayawa ya zubu. da gari ya waye suka yi mamaki, kaka mutum fari shina kira rua, suka che masa kuma: ka yi muna addua ko yao. amma ya che; aa, ko ya ki. amma sun gode masa kwarai. amma da muka tashi dagga nan muka shingga ga chikkin jirigi ko jirigin gidda, dagga chikkin jirigi nau mu ke fura wuta, mu yi tuomu ; amma kadan dere ya yi mu kan fitta, mu kan kwana ga rairai, don ba mu iyan gani enda zamu taffia ; sai gari ya waye kana mu shingga ga chikkin jirigi. amma mutanen nan da su ke da jirigi su mutanen timbuktu ne, suna maganan timbuktu da fulanchi, har suka kawomu ga woni gari, wonda shi ke kusa ga timbuktu ; en ka tashi da safe kana issa nan da maraeche. wod-dansu mutane suna kama kifaye dayawa, da suna kasshe ayu dagga nan. na chi namansa, amma achike da mai, shina da dadin chi, amma en ka chi dayawa ba ka soshi ba.

kama da suna tunkuda jiriginsu. en jirigi babba ne ko karami. kadan karami, ba shi girima

kwarai ba, en shi ne chike da nauyi mutane uku su ke tunkudashi ; mutane biu suna tsaya ga gabban jirigi, da mutum daia dagga baya, suna da sanduna ko karuki masutsawo suna tunkudashi, domi na dorina dayawa dagga woshe nan. da muka fitta dagga chikkin jirigi nan muka kwana ga gari enda shi ke kusa ga timbuktu.

issa ga timbuktu.

da muna zamne dagga chikkin saye rakumamu akakawosu, don su dauke kayamu. da muka sa kayamu bisa ga bayansu muka tashi da safe ; rana ba ta fadi ba mulka issa ga timbuktu. da woddansu jakai kua suna da kayan shinkafa sabadamu. ko woddanda sid el bakaye ya bamu, suka samu gidda nagari. gidda nan shina da marufin kofa, da akoi abu da ka ke buga kofa kama na inliz, da makubli dagga chikki, kama na kofan inliz. amma dakunan gidda nan suna da girima. akoi dakuna tokos ; amma dagga tsakan gidda dandali ne. daki daia wonda abd el kerim ya yi kwanche, akoi woni daki dagga chikkinsa enda zaka sa kayanka, amma dufu tsakansa, akoi kofa enda hiska shi ke shigga, kadda kaya su rugba. sao daia abd el kerim ya rufe dakin kayansa da makublinsa suna dagga chikki, ba shi tuna da su ba, sai ga wota rana da shina so ya shigga ba shi gani ba makublai ; ya tambayi baransa babba, sunansa gutruni, ya amsa masa, ni ban ganesu ba ; ya che, wotakila suna dagga chikki. suka fara karia kofa, amma kofa

ya faye masu karifi. da sunka samu baria karama suka kirani en shigga; na sa kaina, amma jikina ya matsu; da na kare shigga na samu makublai bisa ga sanduki; na mika hanuna da makublai; daiansu ya karba ya bude, na fitta. da daki bisa kana hawa bisa ga mahaya, enda ka gani timbuktu duka. daki daia madafa ne, dagga chikkinsa kana wuchewa, ka taffi ga wurin turukin doki. dagga wurin turukin doki akoi daki kusa garesa, enda mu ke rike tandabaru. dagga giddashen timbuktu kowone gidda akoi tandabaru, ba dayawa ba ne ba su da tandabaru. tandabarunsu da dadin chi. abd el kerim shina so ya chisu kowoche rana.

abubuan timbuktu.

garin timbuktu achike, amma ba su da birni kamada kowone su ke da. da masallachinsu shina da tsawo kama na inliz. amma ban shigga ba chikkinsa saidai sao daia. da muka shigga chikkinsa da kyaun gani. muka so mu hawa bisa, amma da dufu muka dawoya baya. da kadan rana ta yi tsaka woni mutum shina hawa bisa, ko alkali mukan kirashi ga hausa, shi ne maikiran salla, ko maikiran mutane su zaka ga salla. da kadan mutane sun zaka ga salla suna taru ga shiera daia, da mutume daia ne shi ke yin addua. su wanke kansu dafari, kana enda zasu yin addua, su dauka hanunsu bisa kana su aje, da su sunkwia, kadan su tsaya daidai kuma, su durugusa har goshinsu ya taba kasa; su yi hakka sao bial kana su kare, da kadan suna chewa:

allahu akubar, kana jin muriansu kaman aradu, em ban che ba karia.

shan taba ga timbuktu. dagga timbuktu ina tamaha babu kafrai, da babu yahudawa, da babu anasara, sai musulmai. suka so su sa abd el kerim ya kawa musulmi, amma ya ki. mutanen da suka so su sashi ba mutanen timbuktu ba ne, sai fulani wodanda su ke zamne dagga nan. da ba suna so su gani mutum shina shan taba. kadan sun gani mutum shina shan taba suna daukansa ga alkali na fulani ; hakkanan suka yi ga abega. sao daia da abega shina shan taba bayin fulani biu suka ganeshi. daiansu ya che ga abega, ka bani tukunian tabanka en gani. abega ya bashi shina tamaha zashi shan taba. da ya gani abega ya che masa ; bani, ya che, na ki. abega na tamaha shina yi ma'a worigi, amma da ya ki suka fara fadda ; suka che sai su taffi ga alkalinsu kana su bashi tukunian tabansa ; ya che, ku taffo mu taffi. da suka taffi suna issa ga masallachin larabawa, da larabawa dayawa zamne dagga nan, abega ya che masu : ba na taffi woni wuri ya fi wonan. mutane larabawa da suna ganesu suna jan abega shina jansu, suka tambayesu, mi ya faru ? suka che, bayin fulani nan, mun ganeshi shina shan taba, da sarikinmu ya che, kowane na shan taba mu kawoshi garesa. larabawa sunka che, wonga mutume ana-ara ne, shi ba shi sani ba ku ba ku son taba ; ku bershi ya taffi, ku bashi tukuniarsa. da ya zaka gidda ya fadda muna ; muka yi daria, muka che : kai, ka kusa zua ga chikkin dakin dufu na fulani. fulani en sun gani absonawa suna shan taba ba suna tabesu

ba, en sun gani ba-larabe na shan taba, ba su tabeshi ba, amma en sun gani dan timbuktu shina da tukunian taba, sai su jashi ga alkali. kadan kana so ka sha taba dagga timbuktu ka sha taba dagga chikkin giddanka, kana ka fitta.

gishirin timbuktu.

gishirin timbuktu shina da kyau da zaki. en ka dauka gallo ganinsa kaman madubi. ba suna gina gishiri ba ga timbuktu, sai nesa dagga nan ; su ke kawo su kaman kantu (kantu kaman kain gishiri, woddansu dani biu da shashi, da fadinsa dani biu, amma shina da nauyi, kaman ka chikka jika da kasa). kamada suna kawo gishiri ga timbuktu ? suna labda rakuma dagga chan ; babu komi ga bayansu sai gishiri da abinchi da rua achikke dagga chikkin zaka, da kadan su zaka ga chikkin garin timbuktu rakuman dana gani labche da gishiri suna fi arbain. da suna yin wakansu har su shidde gishirai. su saishiesu ga chikkin timbuktu ga fatake, kadan sun zaka suna saye su taffi ga wodda kasa su sayes.

mutanen gonsha suna kawo farin goro dayawa ga timbuktu ; suna da araha ga chikkin timbuktu, amma datsada ga chikkin haus, don ba mu ke kusa ga gonsha ba.

gurasan timbuktu.

gurasan timbuktu suna da dadin chi. kana chinta babu komi ; en ka so ka sa ga chikkin romua kadan suna gassa gurasa suna yin woni

abu kaman akuriken kaji da kasa, dagga kalkashinsa su fura wuta, da su sa gurasa dagga bisa, haka suka gassata har ta nina.

suna da woni haki, sunansa burgu. dawaki suna so chinsa kwarai ; mutane kua suna chinsa, don shina da zaki. dayawa dagga chikkin ruan timbuktu ; da mutane su kan yi ruan burgu da shi, shina da dadin sha. hakkanan na ji, amma ban sha ba ruansa, na chi karansa.

na gani kasuan timbuktu enda suka saida nama dabam, da itatua dagga nan na fura wuta da gurasa, da woddansu abu dayawa bamda woddanan. da kasuam bayi kua dabam ta ke. da na taffi na gani bayi dagga nan, yara da maza, da mata da diansu, amma ba dayawa ba na gani kamada ga chikkin bornu, kana gani dari ga wuri daia.

kadan suna gina gidda suna yin kasa burugushe, su sasu ga chikkin rana har rana ta kekashesu kana su dauka su gina gidda ; amma ni ban gani ba kamada suna gina gidda.

sid el bokayi shi mutum nagari ne da hankali ga yin komine. shi ba iya so ya zamna ga chikkin timbuktu, wotakila don shina da dukia, rakuma, da dawaki, shanu da jakai shina da su. da matasa daia, da diansa uku, wodanda na sani maza. su duka uku suna sona, ni kua ina sonsu, amma biu, daia ina tamaha shekarunsa bial, da daia uku. dan babba ina tamaha shekarunsa sha fudu, amma ba yanzu ba, da kanoninsa biu shekarunsa fudu. amma iyalinsa da dukiansa suna zamne baya ga timbuktu, da suna da lema. amma dia nan nasa biu kanana ; ga woni lotu ba su so su chi tuonsu, kadan ni ban zaka ba. da

suna so en daukesu ga wuyana mu taffi worigin doki ; suna yin maganan arab, da ni kua ina yin masu maganan arab.

en muna zamne ga chikkin gari su kan kawo-muna tuo ; da en hatsin doki ya kare sid el bokayi ya fadda muna mu fadda masa, don ya bamu kari. da muka taffi ga giddansu na daji, chan mu kan samesu suna worigi da murna ; da abinchi, mun gaji da chi. koyaushe mun zaka nan suka kas-she muna rago ko sania.

tunda muka zamne dagga nan babu dadi tsakani abd el kerim da fulani, don ya ki ya kawa musulmi, suka che su kassheshi, ko ya basu dukia. amma abd el kerim ban tamaha ba shina da dukia dayawa, sai, don sun gani babbani sanduki, tsayinsa da dani biu bisa ga kasa, fadinsa dani biu, amma su biu ne da kanana. amma tunda muna zamne woshe ga bayan timbuktu muka ji kiddin tambari rana duka. dagga rana nan timbuktu ya chike da dokin fulani na-gaba tunda muna zamne dagga nan, ina tamaha woni mutum ya zaka, ya fadda muna fulani dagga timbuktu suna so su dauke kayan abd el kerim. da muka chi tuo, da maraeche, kamada rana tana zua fadua, sid el bokayi ya tara absonawa, ina tamaha sun yi dari biu ko dari uku ; woddansu bisa doki da mashi da garkua, da woddansu kasa da mashi biu da garkua. da mu kua muna shiria bindiga ; hakkanan muka fitta ; da ni ina binsu dagga kasa. da sid el bokayi shina da bindiga da baki biu, da ; abd el kerim shina da bindiga da baki biu, da gajeria bindiga da baki bial, da woddansu biu ga bayan doki arataye ga

wuyan surdi daia ga woshe nan da daia ga woshen chan ; da baruansa da bindiga, da ni, ina da mashi ; dafari ina da kwori da kibau ishirin dagga chikki da baka nagari. da abega ya karia baka, shina dauka mashi. tunda muna taffia muka gamu da taron arab da bindiga ; suka che muna : mu yi samri ga gari. da muka zaka kusa ga timbuktu rana ta fadi, da wata shina bada haske. muka gani taron fulani suna yin wakansu da kidde-kidde ; nan muka sabka ; muna nesa dagga garesu, suna nesa dagga garemu. tunda muna zamne dagga nan abega ya fitto dagga chikkin timbuktu, da bindiga arataye ga wuyansa. fulani suka ganeshi, suka so su fadda shi, amma sunka hanna junansu ; amma ba shi da albarus, ko du-shim bindiga, sai karifi da nauyi bisa. ya kafadansa ; en sun fadda bisa garesa su chainyeshi kaman kura dan akwia. ya zaka garemu da gudu, ya che : enna abd el kerim ? na che, ga shi chana atsaye. da abd el kerim ya ganesa ya yi murna, don shi namiji ne da karifi. ina tamaha ya bashi dushim bindiga da albarus.

tunda muna zamne dagga nan mutanen fulani biu suka zaka suna so su gewoye sansanimu ; amma da sid el bokayi ya ganesu, ya tambaya : en su fulani ne ? amma da sunka ji hakka suka buge dokinsu, suka yi sukua suna so su taffi ga sansaninsu, amma absonawa suka tariesu ; dai-ansu ya yesda bindiga, da daiansu ya fadi da doki ; da ya tashi ya manche bindigansa ; sai shina so ya cheche rainsa ; absonawa suka dauka bindigogi suka kawosu ga sid el bokayi. ya dau-kesu ga hanunsa. da fulani sunka gani ba zasu

sainun nasara ba, suka che : suna son bindigo-ginsu ; amma sid el bokayi ya che ; na ki baku, en zaku fadda garemu. amma suka che, ba zasu su yi fadda ba, sai daddi. amma absonawa suna so su yi fadda, don su mutane kaman wuta ga fadda. kadan sun buga garkunansu tana yin kara kaman bindiga. sid el bokayi ya ba ga fulani bindigasu ; suka dawoi ga gari.

amma da suka taffi kusa ga giddamu na timbuktu sun halba bindiga dayawa, da suna jefa wuta ga chikkin gidda ; amma baran abd el kerim, wonda shi ke so, sunansa gutrumi shina dagga chikkin gidda, ya yi fushi ; ya chika bindigansa, da zashi halbawa ; woni mutum, sunansa ali, shina hannashi ; amma ba shi jinsa ba, saidai ya halba bindiga, ya che ga ali : fulani suna tamaha mu mata ne ? kadan ba mu tsaya ba kaima namiji, su renamu. muka dawoi da dere nan zua ga giddansu na daji. amma ni na gaji da gudu kasa ; amma na yi kuka ; sai da suka daukeni bisa ga bayan doki. makarin faddamu ke nan dagga timbuktu.

vi. *kai na shidda.*

berin timbuktu anadawoya ga sokotu.

da muka zamna dagga nan, ina tamaha mun yi watani tokos, kana muka fara shiria kayamu dagga timbuktu ; abd el kerim ya dauke kayansa duka ga chikkin babban sanduki fudu ; ya sa

kayansa ga chikkin kaiwa ; muka fitta ga timbuktu mun yi murna da gode alla. muka zaka ga leman sid el bokayi enda iyalinsa su ke woshe ga fili. da mu ke kwana dagga nan da safe muka yi labdun rakuma. da mutane dayawa tare da mu. sid el bokayi shi da kansa ya yi muna rakia, taffia kwana goma.

da kwanaki nan duka sai muna yawo ga chikkin asbenawa, da koenna, mun zaka da mun shida suna kasshe muna shanu, mun chi nama har mun gaji. da mutane dayawa suna tarie sid el bokayi, don shi dora hanunsa bisa ga kansu, da shi ya masu addua ; da woddansu kua suna chika hanu da kasa, da ya sa kanunsa ga kasa da ya yi masu addua.

mata asbenawa woddansu arame, da woddansu da kyaun kibba ; amma woddansu suna da kibba ta faye kansu. mata absenawa na gani dayawa, da zani en fadda maka kaka kibbasu ta ke. mache daia da na gani damsenta ya kusa fin chiniata da girima. amma ba na so ba en samu mari dagga gareta, don en ta mareka, enda ka fadi, ba ka tuna ba ka tashi kuma. jikinta ya yi mutume daia da yaro, da chinioyinta sun yi jikina da girima. diyansu daia na gani kuma shekarunta ina tamaha goma tana da kibba ta kusa kama uwata. kadan suna hawa bisa ga jaki sai su kawo turumi kana mache ta hawa bisa ga turumi, da ta zamna ga bayan jaki. amma jakainsu suna da karifi ; suna taffia da jaki biu ; en jaki nan daia ya gaji tana hawa bisa ga wonchan jaki ; tunda wonchan shina futawa, wonan shina fara gajia ; wonan na gani da idona ; en ka taffi

absenawan timbuktu, ka samu mata nan kaman dorinai. ba su da kyaun gani ko kaddan; amma matan hausa sun fisu da kyau; ba sabada mutanen garina ne na che hakka.

matan absenawa nan wodanda su ke da kibba suna chin nama, da sha nono; suna da nono dagga chan kaman rua. tunda suna kanana uwayensu suna durasu da tilas. amma absenawa mutane nagari ne en ka sansu, ba kaman fulani ba; sai kadan ka samesu ga chikkin dawa ganinsu abin tsoro ne.

da muka zaka ga woni wuri kuma muka shida kusa ga bakin rua. dagga nan akoi dorinai dayawa, amma dawakinmu ba su son ganinsu, da su kua, en su gani doki ba su so; su sa kansu ga chikkin rua, amma jikinsu duka shina ga chikkin rua; da suna yin kururua sa tsorata dawaki; da en dawaki sun ji wonan kara suna gndu, su shigga ga daji; da woddansu suna chira igia. da na gani dorina uku suna fadda dagga chikkin rua; na gani shida, ko bokoi sun fitta kansu. da abd el kerim, ya dauka bindigansa ya halba zua garesu; ina tamaha sao uku; da woni arsas ya ketare rua ya fada ga kalkashin lema enda mutane su ke zamne; da sunka gani kura ta tashi suka dauka arsas, amma ba shi shima ba kowa, suka kawo arsas ga abd el kerim, ban tamaha ba sun che masa komi, sai sun goda masa arsas.

da muka tashi dagga wuri nan muka zaka ga woni tsofon birni wuri nagari ne suna da kifi dayawa. da muka tashi dagga wuri nan, ko da muka wuche makarin absenawa, kana sid el bokayi ya bermu, ya dawoi ga timbuktu.

tunda shina tare da mu muna ganinsa kama muna ga chikkin timbuktu ; da mun ji tausayen rabu da shi. ya yi nagari ga kowanenmu duka. da mutumen nan ya yi kamada abin da isa ya che : shi wonda ya bada ruan sainyi ga almajirina daia sabada sumana, ba shi rassa biansa. amma tunda ba shi taffi ba, ya sa maaikansa biu su taffi gabba garemu. dagga nan muka zaka ga woni wuri kusa ga bakin rua, muka shida nan. da dere ya yi muka ji abu dagga chikkin rua kaman jirigi na zakua garemu. na che ga wota mache : wonan jirigi ne, amma ta che dummi nan ya fi jirigi. da jima kaddan muka gani dorina che ; ta fitto dagga chikkin rua tana zua ga kiwo. samari suka chika bindigansu ; dorina ta taffi nesa dagga rua ; muka bita dagga baya ; da ni ina ⁷da sanda da gashieria. mutane biu suka taffi gabbanta, da mu shida muka tsaya ga bakin rua, da daia na biun chan ya halbeta, ta fadi, ta tashi kuma ta wo gudu zua garemu. amma wata farifet bisa ga kaimu ; da muka gani tana taffiawa mun fara ja da baya ; da ta yi kusa suka halbeta da bindiga, ta so ta tsaya ta yi fada. na jefa sandata na gudu, ban tsaya ba. ta shigga ga chikkin rua, muka dawoi ga lemamu.

muka tashi dagga wuri nan da dere, kana muka issa ga gari enda muka shigga ga chikkin jirigi dafari. da muka tashi dagga nan muka zaka ga saye garin da muka shigga ga jirigi dafari. dagga nan na ji woni mutum shina so ya kasshe abd el kerim ; woni sarmayi ya che mani, shi ya sani maganan anasara. ba mutane dayawa muka ji suna yin maganan anasara, sai

daia dagga chikin timbuktu; shi mallami ne, amma shi mairagaitu ne, ya che shi karami ne tunda ya taffi ga woshen anasara, shina yin maganansu dafari, amma yanzu ya manche, mutum nagari da kyaun gani, amma mugun halli.

da muka tashi dagga saye muka ketare gulbi, muka zaka ga woni gari, shi ke kaddan nesa dagga saye, nan muka kwana. da muka tashi dagga nan kua kwanaki dayawa, kana muka issa ga gondu. da mutane wodanda suka sanmu sun yi murna, da mu kua muna yin murna, don mun zaka ga iyakan hausa. dagga nan kua, ina tamaha mun zamna kwanaki fudu. giddan da suka samu ba gidda ba nafari da muka shida da muna zua ga timbuktu; amma wonan gidda da suka samu shina da dadi, da shina da dandali. suna da itatuan kuka dagga nan dayawa. jikin itachen kuka daia shina yin mutane talatin; amma kuka ba ta tsawo kaman rimi, sai tana da girima; tofonta mu kan yi mia tana kekashe ko dainya. diyanta suna da girima. en ka dauka daia hanunka biu ba su taba juna, en ka sasu dagga tsaka; da tsainta kaman damshin mutum. amma woddansu sun fi da tsawo. en ka taba diyanta, en kaikai na bayanta sun tabaka, ka yi susan jikinka har ka gaji, amma ba ta yi maka komi. en ka passa daia ka samu chikinta farifet kaman nono, dagga chikinta kua akoi woddansu dia, su ne ka ke chi, amma da tsami, woddansu ba su da tsami. da muna da woni abu, sunansa dankali, jikinsa ja da tsawonsa dagga wuyan hanu ga yasaka maitsawo, da fadinsa

kaman yasa uku, ko fudu shina da zaki, kadan andaffa, da tapshi kua; ina sonsu kwarai. wotakila abd el kerim ya dandanasu, ko ba shi dandana ba, ban sani ba.

da muka tashi dagga nan muka zaka ga woni gari, nan muka shida. da kasuan gari nan mutane sun zaka chinta. silian alhareni dayawa riguna da fari shanu nono da mai itache ka saye ga fura wuta dayawa. karama kasua che, amma achike, da itache da girima dagga nan. da muka fitta dagga gareta ban sani ba woni gari muka zaka, da woni gari mun bershi, da muka issa ga sokotu.

issa ga sokotu fittowa dagga timbuktu.

da muka zaka ga sokotu kuma muka shida ga woni gidda ba nafari ba. ina ganin wuri ya sawoya, don damana ta zaka. hazi da chiawa duka suna girima. woshe enda muka shida da-fari ban sani ba ga woni woshe shi ke. da muka fitta ga sokotu muka gangara ga kalkashin duasa, babu dadi ga rakuma ga shida ga kalkashin tudu da su. da muka shida ga kalkashin duasa korama ta hanamu wuchewa, don dafari da muka wuche ga chikkin basara, amma yanzu rani. muka shide kaya dagga bayan rakuma akasasu ga chikkin jirigi; haka muka yi mu duka muka fitta. da wuri nan ba shi da kyau ga rakuma. en kafan rakumi ta shigga ga chikkin tabo duka tana shigga, da en zashi fusata, kadan ta fitta ta kan buga kafasa daia, hakanan ya fadi da kaya. tunda muna zamne dagga nan rua ya zaka bisa garemu, amma ba mu kulla ba da rua, don mun sabe da shi kaman kifi ga chikkin gulbi. muka

ber wuri nan muna taffia ga chikkin hazi da shinkafa har muka zaka ga wurnu ga tsofon giddamu. da mutane sun samemu da murna dagga nan. na so en zamna ga chikkin wurnu ya fi sokotu. da itachen abduga sun chika wurare dagga wota korama. kusa ga wurnu suna da wota korama, nan mutane su ke kama kifaye, da mata suna dauka rua dagga chikkin tulu su dora ga kansu, su zaka ga gidda. tunda muna nan na ji akache : kadda kowa ya taffi ga bakin rua nan gobe da safe har ga shan ruan doki ; don yayan rua suna wuchewa ; hakkanan kua babu kowa da ya taffi har ga hanshi na tambayesu : domi mutane kadda su taffi ? suka che : en ka gani yayan rua ka mutu : suka che : suna da tsawon gashi, amma su gashieru ne.

tunda muna zamne dagga chikkin wurnu kuma woddansu suka kawo labari ga sariki aliyu, ko sarikin sokotu, suka che : ga fatake sun shida kusa ga gawasu. sariki aliyu ya aike yayan yakinsa da galladimansu ; ya che masu ; en su mutane na lafia ne, kadda ku tabasu, amma kadan mutanen gaba ne, ku dauke kayansu. hakkanan suka fitta da dere, wata na bada haske. da suka issa garesu. wotakila sun tambayesu, ko ba su tambayesu, ban sani ba, amma sun dauke kayansu duka, suka kawo ga wurnu. da safia ta yi kana suka sani su mutane da lafia ne, fatake masutaffia ga birnin kanu. sariki, aliyu, ya che ga mutanensa : kowane da ya dauke kayansu ya kawo ya basu ; hakkanan suka kawo kayansu duka, suka fitta dagga wurnu.

da muka tashi dagga wurnu muka ketare

korama muka zaka ga gondi. kifi dayawa dagga nan. nan muka yi guzuri. da muka tashi dagga gondi muka shigga ya chikkin daji; mutane dayawa tare da mu, amma da kwanaki sha fudu sun yi, muka issa ga birnin kanu.

vii. *issa ga birnin kanu.*

birnin kanu garin yaya ne. amma woddansu mutane su kan che: birnin kanu garin yamata, don diyansu suna da kyau. zakuata tafari ke nan ga chikkin birnin kanu.

birnin kanu kowoche safia abd el kerim da ni mu kan fitta ga wota kofa muka gewoya, mu shiggo dagga wota kofa. bayam birnin kanu suna da gonaki dayawa, da suna da rukuki, da suna da korama dayawa ga bayam birni dagga woni woshe. kofam birnin kanu, ina tamaha sha fudu. da ginam birni shina da tsawo; anginashi da yimbu. da suna da gondan mazar. gondan mazar tana da tsawo, amma ba ta da tsawo kwarai ba; diyanta sun kusa kain mutum da girima; en ta nina ba ja ba ta ke, amma jikinta kaman wota irin kabewa, ba chanwa ba; en ka passata tana da zaki da tapshi fatanta ba ta da kabri. da akoi wota irin gonda kua, amma ba mu kiranta gonda mazar, sai gonda itachenta kaman kain mutum, tana girima girima ga chikkin daji; ba ta kowone ba ta ke; amma woddansu sun fi mutum ga tsai; tofonta ba ta da girima ya fi hanun mutum. en diyanta suna kanana chanwa su ke, en su nina ja; amma woddansu har suna nina

chanwa su ke; en zaka ka chira diyanta ka yi hankali da machiji, don machiji dakansa shina sonta, hakkanan kua tsuntsaye. giriman diyanta kaman chibirin kasa ga hanu; dagga chikkinta akoi diya babaku.

da akoi woni itache sunansa lemu shina da tsami; kowone dan haus a shina so lemu ga chikkin aljifunsa; suna so shan lemu; woddansu da girma kaman gondan daji, amma woddansu kanana.

birnin kanu dagga chikki suna da woni dushi sunansa dada. tunda ba ka gani ba birnin kanu kana ganin kansa. amma en ka zamna kusa da shi, en riganka fara che tana sawoya kaman ka chi goro ka zuba bisa gareta. da na ji ga mutanen kanawa, mutume daia, mutumen inliz, ya zaka nan, ya che ga sariki shina so ya fitasda zinaria dagga chikkin dushi nan, amma en ya futas yunwa ta shigga ga gari nan. sariki ya che: en yunwa ta shigga ga garina, kadda ka taba dushi nan, ka bershi ya zamna. karia ko gaskia ni ban sani ba; abin da na ji na che; da shi ne makarinsa.

ga woshen bala babu giddashe saidai fili; chiawa ta fitta ga chikkin gari; rakuma, shanu da jakai suna kiwo dagga nan: da bayi suna yenkan chiawa su kawo ga gidda. rua dayawa ga woshe nan. dagga chikkin ruaye kua suna kama gaiwa. en ka kama gaiwa ka yenke kanta, da abubua na chikki duka ka fushesu, ka zubas; ka tsireta ga itache maitsini, ka kaffata kusa ga wuta, en ta ji wuta ka gewoyata, ka zuba gishiri, berkono ko taushi da dusa; ka zuba duka gareta: tunda kana yin zanche da abokinka ita tana gassua;

kadan ta gassu ka ajeta har gobe da safe. da safe en ka tashi ka tsira wojen wuzia, nan ne dadinta shi ke; amma jikinta duka da dadi ba kaman wuzia ba. da babu kasshi dagga jikinta, sai daia ya taffi ga bayanta, da en ban che ba karia hakoranta kaman na mutum. sao daia ta kama yasata har ta kusa passhe farichina; amma ba ta da kaffa kaman kado ko kifi, saidai wod-dansu abu da tsawo kaman haki ga jikinta biu ga jiki, da ina tamaha kua biu kua kusa ga kuenta. en rani ya yi ta kan shigga ga chikkin tabo, da wurin da ta kwanta ba iya ba kekashewa. tana nade jikinta kaman machiji, da ba ta da abu da zata chi sai ta chi wuzianta da tabo, abin da ta ke chi ke nan ga rani har damana ta zaka. en damana ta zaka ta fitta dagga chikkin rami, ta kama kananan kifaye ta chisu; hakkanan ta ke chida kanta; woddansu da girima kaman kabrin mutum, em ba ta fi ba da girima; da tana da tsawo ya fi shashin kamu.

dagga chikkin rua muna kassheta da mashi, amma ga chikkin tabo muna ginanta da fantaria. wurin da gaiwa ta ke, kana jin chiwuki, da wod-dansu mutane kua, na ji, ga rani, en suna wuchewa, koda ba su ji ba chiwukin gaiwa, suna gani enda ta kwanta, amma ba mutane dayawa ba, sun sani hakka; kasa tana sawoya enda ta kwanta.

kasuan birnin kanu.

kasuan birnin kanu tana da girima. akoi sa-bira, takalmin kanawa, tandun kolle berkono, gishiri, nama, itache, riga, zane, alharini,

matsokachi ko madubi, siliyan alharini, takobi, allewa, shanu, rakuma, yayan itache, massa, hazi, giddan alura, alura dakanta, bantuna duasu da takanda.

makafi da masugani duka agarwoyesu kasua ta chika. kusa ga kasua akoi babban fadama, ko idon rua, shina dagga tsakanin gari. ga woni lotu shi kan chika kaman zashi passhawa gari amma sun tara kasa kusa ga bakin rua, kadda ya shingga ga kasua. rua nan duka suka che anru-feshi da tasam karife ; en ba su yi ba hakka gari ya passua, hakka na ji. na gani kua rua nan bisa garesa chike da kainua.

marinan kanu.

en ka zaka ga marinan kanu kana gani mutane dayawa ; woddansu suna rina alharini, da woddansu sare, woddansu suna rina riga, da woddansu na dumki ; woddansu na bugan turkudi suna yin waka. dagga nan ne aikin fata da tufua na hausa nan su ke, da abu masukyaun gani kua.

da kamada zasu rina riga ke nan : suna gina rami da zurufi gabba fudu ko bial, wotakila ya fi nan. su gerta chikkinta da yimbu ; kadan ta kekashe su tsira baba su chikata da rua kana su sa baba bisa gareta har ya kusa ga shashinta ; su dauka sanduna masutsawo fudu, su fara daka baba har ya fara juni ; su berta kwana, su rufeta ga kwanaki fudu ko bial ; su budeta ; su wanke zane fari, en daudasa ta fitta, su sa ga chikkin marina. mutumen nan da shi ke rina zane hanunsa shina

kawa bakki kaman adawa ko juni. amma en marina ta fara zufa ba ta da dadin kamshi ; hakka mu ke rina tufafemu.

baba, wurin da baba ke girima wuri nagari ne ; shina girima kusa ga bakin rua da chikkin daji ; kunensa kanana su ke, amma en nina ja da tsini, chikkinsu kanana su ke ; amma en su nina ja, da tsini bakinsu. garina achika shi ke da baba tare da abduga da berkono da taba muna da su.

akoi mutane dabam dagga chikkin birnin kanu : jarabawa, absenawa, babaribari, nifewa, fulani, yarubawa, wadawa, adamawa, da mutane bayi masumagana dabam dayawa.

en ka shigga ga birnin kanu ka yi hankali ga kayanka kanana, don sun sache tasamu tunda mu ke dagga nan ; sun sa ga kalkashin babban rigansu, sun yi yawo da ita.

suna da kworia. abin da mu ke shan rua kwarria che : kworia tana girima ga chikkin gonaki. ashipka irin dumma ; en sun girima da su nina achiresu : kana yi da woddansu gora na daukan iua ; da woddansu kana yin kworia, ka gerta chikkinsu, ka fitta abu duka, da kworia, ka yenke bayanta nagari, ka sata ga chikkin dakinka kadan kai sarmayi ne ; da woddansu irin dumma kua suna girima ga chikkin gidda, kana iya daffasu ka chi, tunda ba su kosa ba, en su kosa kana yin laddai, da ka yi gora karami wonda zaka chikeshi da fura ko rua, en zaka taffia ga chikkin daji, ka dauka tare da kai.

suna yin fata kua ga kanu. ina fada maka kamada su ke yi.—ka dauka karifi, (shi ne babban tukunia) ka chikashi da rua, da ka zuba tokan

kara ko tokan itache, ka damma toka nan kana ka dauka fata da tana da gashi, kana sata dagga chikkin karifi nan da shi ke da toka ; kadan ka beri ta kwana sao daia ko sao biu, ka fittas ; kadan ka fittas, kadan ka tabashi, da gashi ya tushe, ko ya jire ya rabu da fata, ka dauka ka kai, ka shimfutata ga bisa itachen shima wonda mu ke chewa, mashimi da maganan hausa ; da ka raba itache karami, sunansa dan mashimi ; kadan ka shimfuta fata nan bisa ga itachen shima, da ka durgusa bisa fata nan, da ka dauka dan mashimi, ka rikeshi da hanu biu, kana ka fara yin shima ; kadan ka yi shima ya kare, ka taffi ka wanke fata nan, da ka dakka bagarua ka zubata dagga chikkin karifi ; ka zuba rua bisa gareta, kana ka zoma fata dagga chikkin karifi nan, ka rufe ka taffi ; kadan ka kwana ka zaka ka gani ; kadan ka gani fata nan ta sawaya, kadan ka ja tana da karifi, kadda ka zomata dagga chikkin bagarua, ka taffi shainyato, kadan ka shainyata kekashe ka zuba mata mai, ka mursata har ta yi tapshi. kadan ka ji tana yin kuka, bagarua ta isheta ; kadan ka mursata ka gani kowone wuri shina da tapshi da mai, ya ishesa. ka taffi ka yi jika, kadan kana so ; kadan ba ka so ba ka yi wolki, ko ka ajeta dagga chikkin giddanka, ta kawa fata ke nan, kadan fata akeyi, mu ke kira sunanta, kirigi.

viii. *issa ga kukawa.*

da muka fitta dagga birnin kanu, ina tama-ha mu yi wata ko ya fi wata, muka zaka ga kukawa. da mutane da suka ganemu sun yi murna, suka che muna, mun ji da kuna ga chikkin timbuktu ankassheku; muka che, ba mu mutu ba, amma mun sha wohalla ga chikkin timbuktu.

birnin kukawa achike shi ke, amma ba da girima ba kaman kanu. garin kukawa bayan birni, ba ka ganin komi sai kasshin mutane, kain mutum, da kain doki, kasusuan jakai suna chike ga bayan gari. garin kukawa, ina fadda gaskia, garin bayi ne. mutanen bornu, ko mallamai, da suna gani ba su samu rua suka che ga sarikin bornu, en mutane su dauke kasusua nan duka, da su biznesu, mu samu rua; hakkanan kua suka yi. ga shekara nan sun samu rua dayawa.

kasuan kukawa.

dagga kukawa suna da kasua biu ko uku. daia ga chikkin gari, da biu awoshe. amma daia ta fisu girima. su kan che "kasugu kura" kasua babba ke nan; da ta chikkin gari, su kan kira "duria," karama kasua: da wota kua tana dagga tsakankani "garugidda garufute," tana dagga tsakankaninsu, ita kua sunanta "duria;" abin da su ke dagga chikkin kasuansu ba dabam ba ta ke

da ta birnin kanu, sai suna saida babban kifi da kanwa.

matan bornu, da na timbuktu da na hausa. matan bornu aikinsu daia ke nan da na sani. en sun dauka rua sun kare, su dauka furen taba da goro, su zamna ga kalkashin ennu da sainyi, su fara tsasaga fure ga hakoransu, kadan su yi ja su kawa bakki ; kadan sun goge hakora biu dagga bisa suna da fari kaman nono ; hakkanan kua na hausawa, amma matan bornu sun fisu ga chin fure. tunda ina faddi na abubuan timbuktu na manche faddin matansu. matansu woddansu suna chika yasosinsu na hanu da soba, sai yasa daia ko biu, amma soba nan woddansu jan karifi da woddansu fari, da woddansu ganinsu kaman zinaria ; amma matan bornu suna da woni abu ga hanunsu, amma da kyaun gani ; amma woddansu anyisu da kasa, da woddansu, da su ke sa ga yasansu anyisu da hakoran giwa, da woddansu anyisu da fatan dorina. amma matan hausa suna so en sa kolli ga idanunsu, don shi sa idanunsu juni.

ix. *berin kukawa zua ga dajin sahara,
tintuma.*

da muka fitta dagga bornu mutane dayawa ba su so ba mu bersu. tunda muka beri kukawa muka zaka ga yao, ina tamaha kwanaki shida dagga nan zua ga bornu. gari nan karami shi ke ; amma kadan ka zaka garesa kana so ka yi

guzuri; kadan ka bershi ba zaka ganin gari ba kamansa har ga wata. amma akoi gulbi kusa garesa; gulbi nan shi kan kaffe ga rani ko ga basara, lotun da babu rua, bornu sun che, "dunia bie." ina tamaha mun dauke tare da mu keka-sashen nama da dabino, shinkafa da gari, hazi, da zalkuna chike da rua, abu dayawa anadauka bamda woddanan. da woni mutum tubo tare da mu, shina da bayi sun kusa ishirin, da shi muka yi ragaitu ga kowone wuri. amma wurin da mu shida muna samu rijia; rua nan shina da dadin sha; amma ga woni lotu kana samun tsuntsua ta mutu dagga chikki, da ta rugba; amma ka sha rua nan tilas, don ba ka samu ba ya fi wonan; muna tashbi da safe tunda rana ba ta fitta ba, da muna taffia har rana ta fadi; ga woni lotu muna yin berchi ko angashe tunda muna taffia, ba mutane dayawa ba bisa ga rakuma, ko ni da kaina sai ina taffia ga kafata, amma ba mu so ba mu shida ga wuri da babu rijia. da akoi jagaba tare da mu, wonda ya sani wuri. muka shigga ga woni daji babu komi sai rairai, amma akoi chiawa bisa garesa, da akoi gari dagga nan, karami shi ke. da mutane nan ba su chin komi sai naman dari. amma woddanga naman daji da girima da kibba da tsawon kafoni; kana gani dari suna taffia gabbadai. da muka beri gari nan ko unguia muka fara shigga ga chikkin daji da hiska na busawa rairai ya shigga ga idanunka; amma muna da woni abu da mu ke kira rawani, wonda en mun gewoye kaimu, mu rufe bakimu, don kadda mu ji kishirua, da damara chikki, don kadda ka faye so en chi. maison

chi da yawan sha iyakasa ke nan, kadan ba shi
rage ba ga chinie-chinie, ko yawan chi.

da muka zaka ga woni wuri rairai ya ruse
rijia sai da muka gina wota kana muka samu
rua. amma ga woni wuri rakuma ba su iya taffia,
don rairai ya kawa kaman dushi gabba garesu.
da na ji woddansu mutane suka che: kana
tunkudewa rairai, kana ka yi turuba ga rakumi,
amma mu ba mu yi ba, don mun sani wohalla;
mu kan ja rakumamu ga kalkashin korammi,
muna hawa bisa ga tudun rairai kaddan kaddan,
har mu hawa bisa garesa. dagga chikkin daji
nan ba ka samun chiawa da zaka konkole hako-
ranka. da kowone wuri ka duba ba ka gani ba
komi sai sauni da kan mutane, na doki, na raku-
mi duka agariwoye; duka kishirua to kasshesu
tare da yuuwa. en mun issa ga woni wuri enda
akoi chiawa, mu kan yenke mu dora ga bayan
rakuma, har mu issa ga woni wuri. da woddansu
sauni kana gani kainsu taffian kwanaki bial, da
suna da girima sun fi na woshen timbuktu.
amma na timbuktu, kadan anyi rua, baya ga
rua, kana ganin gilgiji suna fita; tunda muna
taffia muka zaka ga woni gari dagga nan muka
fara murna da halban biudigogi, dagga gari nan
akoi gishiri dayawa, dagga nan ne su ke gina
gishiri, amma mutanen tubu su ke, dagga nan
muka rabu da abokimu tubu, ya taffi ga garinsa
tare da bayinsa; amma dagga wuri nan dabino
dayawa, sai ba su nina ba. dagga nan muka
dauka dabino tare da mu. muka shigga ga woni
daji kuma; ina tamaha babu jagaba tare da mu.
amma daji nan chike shi ke da sauni, amma

babu rairai dayawa ; sai baran abd el kerim shi ya sani woshe kana muka zaka ga gatruni. garinsu ba da girima kwarai ba. su mutane masuchin dabino su ke. ina tamaha ba su da gona sai da dabino. dagga nan kua hario muka shigga ga chikkin daji, amma achike shi ke da rairai kana muka zaka ga woni gari kusa ga murzuk, dagga nan gunsul ya tariemu ; na ganeshi ya tsosi abd el kerim. amma da na ganesa ban sani ba mutumen inliz shi ke, don ya rigunan arab, da bindigansa ta arab. da muka beri gari nan muka zaka ga woni wuri, nan muka shida. da mareche abd el kerim ya bada ga kowonenmu gurusgurus. dagga rana nan ne azurufa ta shigga ga hanuna. muka tashi dagga nan da safe, muka issa ga woni wuri kua nan muka shida, amma anyi rua ga mareche nan. da muka ber wuri nan muka shigga ga murzuk muka shida ga giddan gunsul.

dagga giddan gunsul akoi babban saa. sao daia, da ina zamne ga woni woshe na gidda na ji kara, na zaka en gani, amma ban gani ba komi ; na tambaya gunsul, minene wonan da ya yi kara ? ya che, zaka ; da na taffi ya taba woni abu karami, ya fara kara, na che, abin mamaki ke nan. ina tamaha shi mutumen inliz shi ke, amma ya sani maganan bornu ; da woddansu larubawa kua suna yin magana hausa, amma ba dayawa ba ; amma akoi bayin hausa dagga nan. da suna da yayan yaki dagga nan duka larabawa ne ; wandonsu kaman jika, amma fararen wanduna su ke, da rigan gabba ja. da suna da bindiya, sai madufa ban gani ba, sai daia da na gani dagga

chikkin kukawa. amma ga bayan garinsu kowone wuri akoi dabino. ba zani che ba gari da girima, amma shina da dama. ban tamaha ba mun dade ga murzuk ya fi wata kana muka fitta dagga nan ; da gunsul ya yi mamu rakia ; muka kwana da shi ga wuri daia ; hario muka taffi gabba ga woni wuri kua, dagga nan ya bermu ; da woddansu mutane suna tare da mu kana muka zaka ga sokuna.

sokuna gari karami ne, amma da mutane larabawa dayawa. mu ba mu shida ba ga chikkin birni, amma woshe ga woni gidda. dagga nan rakumi da jaki suna shan wohalla. suna da garikaye, amma ba su samu rua ba, sai dagga chikkin rijia, da rana tana da zafi. kadan sun yi rijiansu gabba ishirin ko talatin kana su tarasda rua ; da su dumka guga da girima ; girimansa ya yi fatunan akwia biu, da, kadan suna sashi ga chikkin rijia, su darima igoi ga rakumi, da su yi korammi kaman zaka shida kasa dagga tudu, hakanan su ke yi da rakuma nan da woddansu jakai.

dabino da chibirikinkini, kabewa suna da su. da muka ber gari nan mutane uku ko fudu tare da mu, don abd el kerim shina da rakumansu, en su kaishi ga garin da shi ke zo, su dawoya da ya biasu. amma daiansu yaro ne, goni shi ke ga halbin bindiga ; ina tamaha ga kowoche rana shina kasshe barewa daia ko biu ; da jmina dayawa ga chikkin daji nan, amma bai kasshe ba daia, don sun fishi wayo da tsawon wuya.

da suka kawomu ga garin da zasu dawoi suka

sache zanena. dagga rana nan na sani larabawa baraye su ne. kadan kana taffia en kai maiwo-halla ne, kadda ka so berchi; ka yi berchi tunda akoi rana, da dere ka yi hankali da kayanka; amma em ba kai yi hakka, su yenke wuyanka kamada su kan yi ga kaza. su mutane masuza-lumchi ne; en ka basu kaddan ba shi issansu, sai suna son kari; amma su masurowa su ke, kadan sun samu abinsu su ja nesa dagga gareka. amma suna so en halba bindiga ga chikkin hiska kaman yara, en suna worigin doki. muka taffo ga woni gari, amma sunansa na manche, ga chikkin korammi shi ke, dagga nan da muka fitta suka sache tasamu.

tunda muka beri gari nan ban sani ba sunan woni gari gabba garemu sai tarabulus.

x. *issa ga tarabulus.*

da muka issa ga tarabulus na ga wota kasua ga bayan birni da yayan yaki dayawa, amma su duka kusa ga bakin gulbi. da na gani bakin gulbi na ji karayan zuchia, don dadai ban gani ba hakka gulbi da girima; en rana ta tashi kana tamaha tana fittawa dagga chikkin gulbi.

da muka shigga ga tarabulus muka shigga ga giddan woni gunsul. baya ga tarabulus akoi woni gari karami na bayi woddanda akabersu da, da ba su iya komawa ga garinsu. da kasuan

tarabulus ta fi kasua duka da na gani dagga
 wurin da na kai kafata. da mutane babaku suna
 che mani zaka taffia ga chikkin bakkin rua nan ?
 na che i ; hario suka che mani, ba zaka kara gani
 woni gari ba, amma na che, ba na jin tsoro wonan.
 da akoi hausawa dagga nan, da woddansu mutanen
 bornu. dagga nan abd el kerim ya saya muna
 sabon riguna, abega da ni, ja riga ta mulufi,
 amma ba ta girima, ta ke gashieria, da ga
 wuyanta har ga kasa duka makublai na farin
 karifi, amma ganinsu kaman zinaria, amma ba
 zinaria ba hario kusa ga makublai nan gewoye
 ga wuya agewoye da zaren zinaria ; hakkanan kua
 hanunta da wota karama kua kamanta ba ta da
 makublai dayawa, sai fudu ga kafada, biu ga
 woshe nan da biu ga woshe wonchan. da wando
 na mulufi kaman juni da tapshi da kyaun gani ;
 giriman chikkinta ka sa jarirai goma, kadan ban
 che ba karia ; da tagia ta mulufi ja, dagga bisa
 gareta akoi alharini na juni. da ni da abega
 mun yi murna, don muka samu abubuanga.
 amma hausawa da su ke dagga nan suna so su
 dawoi, amma ba su da kurdi, da shi ke kaisu ga
 garinsu : da woddansu bayi, en sun samu kurdi
 suna boyewa : kadan sun gani suna iya sayin
 kansu dagga ubangijinsu su kan taffi, su yi
 hakkanan. ban sani ba giriman tarabulus, amma
 achike da giddashe, woddanda ban gani ba gina
 hakka dagga chikkin afrika, don suna da tsawo.
 amma kusa garemu akoi masallachi. abega da
 ni da woni yaro, ba-larabe, muka shigga ; da
 chikkinsa shina da kyaun gani ; akoi fatillai
 arataye ; ina tamaha suna chikkasu da mai. na

gani tsofon mutum dagga nan shina yin addua ;
 ya sa kansa kasa da bisa kamada ni kan yi. da
 komine da na gani dabam shi ne dagga namu ;
 sai muna yin mamaki. birnin tarabulus muka yi
 kwanaki fudu ko bial muka shigga chikkin
 karami jirigi, wonda mu ke kira sunansa jirigin
 hayaki. da muka shigga ga chikkinsa na gani
 babban madufa, kana muka taffi kasa na gani
 dakuna da wurin berchi, na che, wonga gari ne.
 da muka fitta dagga chikki muka yawo bisa ga
 jirigi. da muka jima kaddan ya fara yin kururua
 kaman zashi hademu, da jirigi duka shina mosi ;
 mun che mun shigga ga sabuan dunia. da jirigi
 ya fara taffia na fara yin mamaki, mi she ke
 tunkudashi ; da rua duka ya kawa fari. jimawa
 kaddan abega ya che mani, dorugu, zaka nana,
 da na zaka na gani babban karifi na dakka bisa
 da kasa, na che, woni irin jirigi ke nan ? akoi
 yara biu dagga nan masumaganan hausa, bayi su
 ke : na tambayesu, en su dia ne ? amma suka
 che ; aa, da halshin hausa. suka che su ma-
 sutaffia zua ga santanbul ne. na ji murna, don
 na samu masumaganan hausa, amma na ji tausayi,
 don bayi su ke. daiansu ya che ga abega ;
 wonga aikin jirigi na mahamadu ne ; na che,
 wotakila suna yin haka ga garin anasara ? ya
 che, sai suna koyo ; wane zashi iya daukan karifi
 nan da girima da agamashi da juna ? ban bashi
 ba amsa ba. amma ga jima kaddan na ji zuchiata
 ba ta so ba warin rua na fara toffi ; da ina chin
 gurasa kekasashia, amma ba ta yi mani komi, sai
 kaina shina gewoyawa ; na shida kasa ga abd-el-
 kerim, na che masa, ka bani woni abu en chi, don

kaina shina gewoyawa, da ina zin kumulo, da bakina shina da doachi, ya amsa mani, o! o! ka yi kwanche dagga nan, da na kwanche na fara jin dama.

issa ga garin malta.

dagga chikkin jirigi nan muka kwana dere daia. da rana ta fara tashi, ina ganinta kaman tana fitta dagga chikkin gulbi; ya kusa maraeche muka zaka ga gari malta; muka shida ga babban gidda. da muka gani giddashen malta mun yi mamaki abega da ni, kon suna gina giddashenshu da kyaun gani. da hainyasu ashare, da kasuansu da muka gani ba mu so mu kara dubata, don ta samu ruan ido, ko son abubua dayawa. abin da su ke da ga chikkin kasuansu ba zani iya fadi sunansu ba, don abubua duka sabi su ke gareni.

amma en lotun chin tuo ya zaka su kan kiramu; mu kasshe kaji kamada mu ke yi ga adan musulmai. mu dauka wuka mu yenke wuyan kaza, da mu yasheta ta fara yin jurejure har ranta ya fitta; da en sun figeta su daffa, su kawo garemu, sai mu biu abega da ni; mu zamna da murna da muna chi kamada adan musulmi. en sun kawo muna woni nama ba mu chinsa, don haram shi ke, ba halal ba. da abd el kerim ya che muna, kadda mu beri taguamu woshe kamada mu kan yi ga chikkin larabawa, sai mu sata ga chikkin wando. sao daia da na zaka ga chikkin dakinsa shashen taguata tana woshe ga bayana, ina tamaha na sa duka, amma da abd el kerim ya gani ya ja, ta fara fitta, ya che, haka ka ke yin

shiri? na che, ban sani ba na beri shashen taguata woshe.

ya kaimu ga giddan sariki na gari nan, gidda nagari dakuna da girima da babu rairai ko kaddan, kamada giddajenmu na chikkin kura, ashare. da na gani wota mache tana zakua tana da zane babba, amma jikinta karami, en ka sa hanunka biu ga tsotsonta hanunka su taba juna. da gashin kanta ta kissasu ga baya, da fuskanta fara kaman ali, da abu na jikinta ba na tuna da su ba yanzu. da muka taffi shan hiska muka gani madufa da arsas, ko dushim bindiga, muka che, wonga gari shina da karifi; muka dawoi ga gidda.

xi. *berin malta.*

mun zamna ga chikkin malta kwanaki bial wotakila ba haka ba. muka zaka ga woni jirigin wuta, amma achike da mutane, ina tamaha ba yayan yaki ba ne. da muka beri malta hario na fara jin kumolo; ina tambaya abd el kerim shi nema mani lemu, ya che, wonga jirigi ne, dagga enna samu lema? ya taffi ya tambaya maijirigi ya bashi lemu, ya kawo mani; na raba, na bada shashi ga abega, don shi da kansa ba iya jin dadi. da kwanaki uku sun yi muka zaka ga woni gari sunansa ban ji ba kwarai, don ni ke kuruma ga mutane nan. muka gani dawaki dayawa da mutum daia shina rikeda dawaki biu,

da shina bisa ga bayan daia. muka shida ga gidda nagari; kyausa ba na iya che ba; ina tamaha mashidi shi ke. dagga nan wota mache ta bani kurdi, da tana yin murna ta gani bakin yaro ga dakinta. da kadau lotun chima ya yi suna buga karaurawa, da en muna taffi ga chin tuo ko ga kalachi, ba mu sani ba kamada zamurike wuka ko zinke (zinke shi ne karifi kaman tsokali, amma anyenkeshi kaman yasosin mutum, su uku, amma ga sanda daia). tunda mu kare chin tuomu muna shan wohalla ga yenke nama, em ba mu iya ba mu tausheshi da bayan zinka.

da dufu ya yi muka dauka kayamu, muka zaka ga woni wuri, enda akoi fitilla dayawa. muka gani mutane suna shigga ga chikkin karami daki; muka gani abd el kerim shina gudu zua ga woni woshe nan yana sa kansa, da mu kua muka shigga ga woni wuri. amma daki nan achike shi ke da mutane. ga jimawa kaddan mu ke jin mosi ga kalkashinmu kana muka fara taffia ga dere nan har rana ta kusa fitta.

abega ya che mani: minene wonga da shi ke jamu? amma na amsa masa, dawakin da muka gani su ne suka jamu; amma abega ya che, kadan dawaki nan ne gobe da safe mu samu woddansu amache.

dagga dere nan suka tsaya ga woni wuri. amma ina jin kishirua kwarai, da na ji dummi kaman sago ga chikkin jure, ina tamaha rua ne na sha, amma da na fitta ban gani ba rua, da ina jin tsoro ban taffi ba nesa, don kadda en batasda

kaina na dawoi zua ga abega. abega ya che mani, ka taffi nesa, kai kana jin tsoro, don kadda ka batasda kanka? na che, aa, ba zani taffia nesa ya fi wonan. hakkanan muka beri gari nan. da safia ta yi na fitta kaina woshe, don en gani mine shi ke jamu. na gani karifi da tsawo shina zua gabba da baya, na che, o, abega, ka zaka ka gani! da ya fitta kansa woshe ya che, aa, na fada maka ba dawaki ne da su ke jamu; amma ba mu iya ba jin gajia fitta kaimu woshe. da muka shigga ga woni daki, wonda mu ke che dakin dufu na che: mutanen kasanga gonai su ke, kaka su yi gina ga kalkashin kasa kaman kurege!

da muka tsaya kuma ga woni wuri na che, domi muna tsayawa haka dayawa? na che, wotakila jikunamu da suka dauka suna so su wuche gabba garemu, abin da na che haka, ina tamaha jikunamu suna taffia ga chikkin karusan dawaki, amma suna bimu ga baya kaman wuzian kare, don ba su bermu dauka jikuna tare da mu. da muka fitta dagga wuri nan muka yawo zua kaddan, muka shigga ga chikkin gari, dagga nan muka chi tuo. na che mutane farufaru su mutane nagari ne, koenna mun taffi suna shiria muna ahinchi maza. amma da muka ber wuri nan muka tambaya abd el kerim sunan wonan abu, da shi ke jamu, ya che: "dokin victoria;" na che da kyau. amma tunda muna taffia muna wuche garurua dayawa, da ban sani ba sunansu, ko en tuna kamansu; kadan abega shina nan shi tayani. amma da dere ya yi, ban sani ba woni gari muka shigga. muka shida ga

chikkin gidda katagi. amma da safia ta yi, ban sani ba wane ya fadda mani sunan gari nan, wotakila abd el kerim dakansa ya fadda muna, ban tuna ba, da wonga ne suna london.

xii. *issa ga london.*

giddan da muka shida mashidi ne, don mutane masutaffia ga woni wuri suna sabka ga giddashe kama wonan. irin giddashe nan ba mu ke da su, da domi na che hakka : bakunamu suna shida bay a ga gari, da en suna so su shida ga chikkin gidda nagari, su zaka su nema, en sun samu, su taffi da dukiansu duka amma ga chikkin london ba ka jiran komi, sai ka taffi ka jefa kanka ga chikkin dakuna nan ; da suna da barua dayawa da giddashensu arataye da karaurawa ? en ka so ka kira bara kana jan karaurawa nan, da jimawa kaddan, ka gani sarmayi ya zaka bisa, da shi tambayeka abin da ka so. da abu daia, en zasu chin tuonsu, suna buga babban kube ; da kowane da ya ji haka shina zakua ga chin tuo.

chin tuon mutanen inliz abin dadi ne.

sun a da babban maida ; tsainta ya yi gabba uku da tsawonta kamu biu, da fadinta kamu biu da shashi ; abu nafari suna sa maida daidai ; kana su shimpata faran alkamura ; da su aje

wuka da zinka da chokali, da fara alfuta kusa garesu gewoye ga maida duka ; da suna da kushiera ga kowone wurin da suka aje wukake.

namiji daia shina zamne ga makarin maida, da mache kua tana zamne ga kain maida. dafari uwangidda ta ke zamna kana ubangijin gidda da shi ke zamne shina chewa ga yara da yan mata aku zamne. shina da babban akoshi kadan na nama ne, amma en abin maitafshi ne, suna aje ga matasa. mazan london ba suna so su gani matansu suna yin wohalla. en sun gani matansu, ko daiansu ta buga hanunta ga maida, mijinta shina che ; masoyata mi ya sameki ? en ka gani suna yin abin nan, ba zaka iya rike dariaka ; amma en kai daria suna che kaka ka ke da rashin kumia, ko tsaurin ido.

ban manche ba chin tuonsu har yanzu. suna aje akusa woddansu na azurufa, da woddansu, abu kanana, na zinaria, da kasasake ganinsu da kya fi namu. da en sun fara chin tuo, ba ka sani ba yaushe makarinsa shi ke. Su yenke maka nama ; suna da bara ya kawo akoshinka da nama ; da ya kawo maka kuma dankali, amma ba shi da dadi kama namu ; da su kawo maku mia, ta fi tamu da dadi. Hario su kawo maka gurasa, da shinkafa, da abubua dayawa bamda wonan, suna kawo maka, ba na iya fadda maka sunansu duka, don sun fimu da chima ; da kowane sansami, ina tamaha, suna chi.

su dauka wonan nama, su kawo woni abu fari-fet, su dora bisa ga maida gabba ga uworigida, don shina tafshi ; ba ka sani ba minene, amma ka chishi, don shina da wanke, da kyaun gani ;

da woni abu anyishi duka da suker ; ina sonsu kwarai. da kadan kun chi woddanan sun kare, adaukesu ; akawo wuka, su aje ga kowanenku ; su kawo chukumari da gurasa ; maigidda ya yenkeshi bara ya dauka dagga gabbansa, ya gewoya ga jimaa duka ; da en kun kare wonan su daukeshi ; kana su kawo kananan kwachaye na madubi, amma ba kana iya ba ganin fuskanka ga chikkinta. su dora su bisa ga kasake, su aje ga gabbanku ; su kawo guchia, da gia, iri dabam, da woni abu kaman lemu, da kekasasu yan chibirkinkini, da en kuna chisu, kun kare, kuna zoma hanunka ku wankesu, ku kekashe hanunku ga maharma fara. da en ka gani suna chin tuo nan, ba ka sani ba enna su ke sashi ; kana tamaha abin da sun chi anadaukeshi. da yan mata suna chi tuo nan kaddankaddan ; ina tamaha sabada wonan su ke da karamin tsotso.

baya ga chin tuo en mata suna fitta dagga chikkin dakin chima, su taffi ga dakin taru ; shi ne daki da ya fi duka na chikkin gidda. en sun ber samari, samari suna sha karin gia, da suna yin zanchensu da dadi. en sun kare su taffi ga wurin yanmata ; su samesu suna yin kiddi bisa ga woni makiddi, muriasa kama ta sarewa, sai ya fi sarewa. suna da letafi arubuche, su sashi ga gabbansu ; suna yin waka tunda suna worigi. da komi'da zaka tambayansu ka che, en ka yerda, da en ba ka che ba hakka, su kiraka sarmayi maraskumia. amma en ka sani abin da su ke yin worigi, ka yi murna. da woddansu suna rawa da yan mata ; kana su sha ġia kuma, baya ga wonan woddansu suna karatun takarda labari ;

labarin da ka sani ga kowoche kasa woda suka gani; da suna goda maka kama ko fuskan mutum arubuche. en lotunku ya kusa na taffia, ku taffi gidda.

chin tuo na afrika abin na murna shi ke.

kadan mataka ta daffa tuo da mia chikkin tukunia dabam, woda akayi da yakua da kuka ko godo, ta sa gishiri da berkono. en ta daffa mia nan, en mutane inliz sun dandanata, bakinsu shi soale sabada berkono; amma ta kan sata chikkin akoshi, da tuo dagga chikkin mia, ta gewoyeshi; ta dauka akoshi, en ta zaka gabba ga mijinta, ta durgusa, ta aje tuo; kadan miji, abokansa suna nan, shi chi tare da su; da matasa tana zamne ga wurin murufu, ta chi tare da yayanta. mazan afrika ba suna so su chi tare da matansu, ban sani ba sabada mi, da kadan kai, kana so ka sani, ka taffi ka tambayesu.

baya ga chin tuon maza, yaro shina daukan akoshi shi kai ga uwasa, da uwasa ta che: agaisheka, dana. ta dauka rua, ta kawo ga mijinta. muna chin da hanu; amma na yara shina kone-wa sabada zafin tuo, amma maza sun saba da wutan tuo, ko sabada aiki hanunsu shi ke da kabri, kaman bayan giwa. da en muna yin aiki matanmu kua su kan taffi ga gona, don su taya mijinsu. da en muna chin tuo ba mu zamne bisa kushiera, don ba mu da daia, sabada wonan mu kan zamne bisa kasa; da woddansu, suna shimfuta taberma, da woddansu buzu. muna chin tuonmu da maraeche, ga faduan rana; da baya

ga chin tuo, mu taffi mu kwanta. da safe kua sauran tuo angangamashi ga chikkin tukunia daia adaffashi ; kadan ya daffa afittas, da shina da dadi ya fi irin tuo duka ga chikkin inland. suna tamaha da muna kwana ga chikkin kura ba mu sani ba komi nagari. da baya ga chin tuo nan sai fura muna sha rana duka. da maraeche mu chi tuo. da yara em ba su son furansu, suna taffia chikkin daji su chi dian itache ga kalkashin ennu da sainyi, da maraeche sun kuwo itache na daffa tuo.

xiii. *berin london sua ga germany.*

muka beri london muka taffi ga germany ; chikkin garin uban abd el kerim, hamburg. da muka zaka ga kofan giddan ubansa, ya bude kofan karusa, ya shingga chikkin gidda da gudu ; kana jin dummi ga chikkin gidda ; da muka shingga chikkin gidda abega da ni, suka kaimu bisa ; muka aje kayamu, muka tube rigunamu masudauda, muka sa woddansu wankeku, muka shida kasa ; suka kawo muna gawa da bakka gurasa da mai, muna chita, da mun sha gawa. ni ban so ba chin gurasa nan akekashe da tauri. na gani uwan abd el kerim, da ubansa tare da kakasa. amma muka woshe ga bakin kofan daki, nan mu ke chi da muna sha, sabada wonan ban sani ba abin da sun yi dagga chikkin. da suka kare abd el kerim ya kirani, en yi masu waka, na yi masu wota

gashieria waka ta dan karama, ita ke nan: dan daunda shina gidda ko kua ba shina gidda.

da na kare suka yi tabbi da hanu, amma ban sani ba domi sun yi hakka, sai abd el kerim ya fadda mani, gaisua che. amma tunda ina yin waka nan shina dagga chikkin dakinsa, babu kowa tare da shi, ya che mani ya issa, na fitta. da safia ta yi ya kira woni mutum, baduka, don shi yi muna takalmi abega da ni, da woni mutum kua, madumki, shi ya dumka muna riguna gashieru suna da kabri, abin da ya kamachemu ke nan dagga chikkin germany, don suna da dari dagga nan. kadan ayenke yasonka, kadan ban che ba karia, babu dason jini da zashi fitta. da wota rana mutum ya zaka chikkin dakinsa, da abd el kerim ya fadda muna mu sa farayen rigunamu, hakkanan muka yi, muka zaka chikkin dakinsa. abega ya zamna bisa kushera, amma ni ina tsaye kusa da shi, da hanuna daia shina kusa da aljifuna. na gani mutume nan shina da alkalami, da en ya dubemu, shi sa da kansa kasa, da takarda fara gabba garesa. da ya kare muka fitta amma ban sani ba minene da ya yi, sai abega shina tamaha, kama che. ubansa ya daukemu woshe ga woni masallachi, amma mutane suna yin aiki, da kushierai dayawa dagga chikki, ashieren daidai. muka fitta dagga chikkin masallachi nan, muka taffi woni woshe, kusa ga bakin rua, muna wuchewa giddashe nagarigaru, da kasua. muka shigga woni gidda chike da mutane, ina tamaha duka suna shan taban hayaki, da takardu kanana chikkin hanunsu amma muna dagga bisa da suka ganemu duka suka

tada kauna bisa, duka fuska faraye amma ban sani ba domi suna sa bakka tagia: muka zaka ga giddamu. dagga wota rana mutane dayawansu, suka taru, da koyaushe suna yin hakka. na yi fushi, na shida kasa na kwache sandan yaro, na bugesu da ita, su duka suka gudu. abega ya zaka, ya karbi sanda dagga hanuna, ya bada ga yaro. kuma dagga wota rana da zamu taffia ga gona ta kanen abd el kerim mainya da yara, suka taru ga bakin kofa kaman kudashen zumua dagga wuri daia; muka shigga chikkin karusa, muka taffi, muka bersu. da abd el kerim ya gani gidda da akagina ga talakawa, ya che muna, wonan kyauta che ga talakawa, da ta fi kyautan sarikin sokotu, don sarikin sokotu ya bashi dokikuru. da gidda nagari ne dagga woshe, ban shigga ba chikkinsa. muka taffo gidda; woddansu, abokainsa, suka bamu kurdi na azurufa.

muka beri giddan ubansa muka zaka ga gonan kanensa ga chikkin karusa. kanensa shina da mache, sai babu yaya, da karnuka, shanu da dawaki shina da su dagga chikkin gonasa. kadan baruansa suna tungua nono mu kan taffi tayasu. da muna beri nan abd el kerim ya bani rigan kanensa tana da nauyi, kaman lufudi, amma, koda ina da karaman karifi, na taffi da ita.

zua ga gotha.

baya ga berin giddansa muka issa ga gotha; muka shida chikkin mashidi. da safe muka shida kasa muka taffi ga wurin madafi, nan mu ke yini

rana duka. da mu kan taffi shan hiska da bara, don shi goda muna sabin wurare, muka issa ga woni wuri enda rua na tashi bisa ; da na tsaya ina kallon wonan. muka wuche, muka zakā ga wota babban hainya, da kusa gareta akoi masallachi.

petermann.

abd el kerim shina da aboki sunansa petermann ; ya kaimu ga giddan wota mache sunanta dorothea beker ; muka samu yara suna worigi dagga chikki, da mu kua mun yi worigi tare da su. ta bani letafi, shi ne letafi dagga chikkinsa akoi kama na biri, da bushia, wota bushia karama che, wota da girima. en ka zaka kusa gareta, ta kan maida kanta ; da ba zaka iya dau-kanta mazza, don tana da kaya, kaman ta begua ; da biribiro, da kura, da zaki, da dambara, da dammu, da giwa, da gadon daji, dorina, da namijin dorina, rakumi da rakumin dawa, mushia, jimina, majika, kunkuru, hawoinia, kada, uwayara, zerbina, kunama, gare : itachen dabino, kowone ya taffi garin larabawa shi gaji da chin dabino ; itachen abduga ; ichen taba ; da akoi kari na irin woddanan kama, sai ba mu da sunansu ; muka gaisheta, muka taffi gidda.

da ina tamaha babu mutume da na sani sai petermann, da shi mutum nagari ne. da woni lotu shi ke so ya yi muua magana da hausa, amma ba shi iyawa. da shi ya bani litafin dunia, ya rubuta da hausa : aboki petermann ga abokinsa dorugu. ban sani ba mine dagga chikkinsa,

don ba na iya karatu ko rubutu, sai na dauka,
don en tuna da shi.

issa ga berlin.

da muka tashi dagga gotha muka zaka ga berlin, muka shida chikkin mashidi da girima. dagga nan abd el kerim ya dauka abega tare da shi, ban taffi ba tare da su, sai abega ya fadda mani labari na abin da ya gani, ya che: suka shigga ga giddan babban mutum shina chike da zinaria bisa ga riguna, da shina jan takobinsa kasa, da ya gani abd el kerim ya bashi zabira ta kanu tana da kyaun gani. da en mata sun zaka samari suna dauka masu alkiaba dagga bayansu. dagga chikkin birnin berlin koyaushe ina gani yayan yaki. Da ginan giddansu da kyaun gani, dogaye da karifi. kadan suna kira mutum, mai-karusa, suna busa woni abu karami kaman fito, da en maikarusa ya ji hakka, shi kan juya wuyansa, da mutume nan, da ya yi fito shina tada hanunsa, da maikarusa, en ya gani, ya zaka garesa.

uban tebib.

dagga chikkin germany na gani uban tebib, ubangijimu nafari, wonda ya bani diyauchi, shi tsofo ne, amma da karifi, da tsainsa kama na mutum ; ba shi da kibba kwarai da ina tamaha kansa fari ne ko furufuru, da bakka tagia bisa kansa, da fuskansa akunche da abd el kerim ya che wonan ne mutum da dansa ya berku dia.

da muna taffia chikkin germany, muka tambaya abd el kerim, minene wonan abu fari? ya che, suker ne. da muka taffi ga mashidi abega ya che en wonan suker ne ni chika jiriginsu daia, da en taffi ga kasamu da shi-yanzu fa da muka shida chikkin mashidi na gani abin nan fari bisa daki, na che ga abega, ga, abin da muna gani da-fari, na taffi na dandana, ya che da zaki? na che, yaka, da ka chi, da ya dandana, ya che, duka rua ne, na yi daria, na che abd el kerim ya saishiemu. dagga nan muka samu woni sarmayi shina yin muna maganan larabanchi, da muna amsa masa. dafari ya che: "asallama alaikum," muka amsa masa "alaikum sallam," gaisuan larabawa ke nan. ya kiramu ga dakinsa muka zamna tare da shi; da shina shan taba, ya che abega, ka dauka daia. irin wonan taba, suna yinta anade, kaman yasa. da abega, ga shi, maso taba ne en ya sameta shina shanta kaman chin tuo. ban gani ba kasa da mutane suna shan taba kaman yan germany kana samun karamin yaro shekarunsa sha biu shina da taban tukunia akaffe chikkin bakinsa suna bana taba, amma ni ba na sha, en na dauketa, ni kan bada ga abega. da woni wuri da mun taffi chikkin karusa ta dokin wuta, na che ga abega, ka taffo, da ka gani wonan hainya da ya taffo shina tamaha babu madubi ga bakin kofa, da zashi fitta kansa woshe, ya passhe ko ya tunkude madubi, duka suka karie; na fara daria, ya che da maganam bornu: aforo kasutu dimmi? shi ke, domi kana yin daria? na che, don madubi ya passhe. woni mutum ya zaka shina da riga ta gashi bisa

garesa da tagia da gashi, en ka gani tagiasa kaman tana da kunua ya yi daria. abega ya che, dariasa ta mugunia che. abd el kerim ya bashi kurdi sabada madubi. da abega da ya kariashi, ya sabira baya, ya tsaya, ya bude baki da ido, ya che, ah, ban sani ba akoi madubi dagga nan ! da madubi ya zuba kasa kilin kilin kaman kana buga tasa. abd el kerim en mun taffi chikkin karusa ya che, ka yi hankali da madubi ! na manche chewa uban abd el kerim ya daukemu ga woni gidda dagga chikkin hamburgh. akoi mazamni dagga chikkin wuri nan, da fatilla dayawa, da mutane azamne gewoye kowone woshe.

dafari suka fitta doki da woni mutum shina tsakan dandali da bulala chikkin hanunsa en ya buga bulala doki shi kan yi gudu ya gewoye dandali sao bial, kana su maisasa-en sun ja karaurawa woni doki ya fitta da surdi ga bayansa, wota yarinia ta zaka ; suka dorata bisa garesa. na che ga abega : woga ba dia da rai ba che abega ya che i, tana da rai na che, ka ganeta, da ka dubi, kafafunta da girimansu kaman yasa hanu uku. ta dora dagga doki ta shingga chikkin gidda, hakkanan kua doki.

baya ga wonan biri ya fitta shina sukua ga bayan kare shina da kansakali arataye kaman dan yaki, da shina da tagia dogua tana da tsawo gabba, da tsawo dagga baya da tamma asage, ya gewoye dandali. woni mutum ya koro kare mutume nan ya chika bindiga karama, ya bada ga biri ; na che, yao mu gani mamaki. da biri ya tsaya nesa, mutum nan ya tsaya gabba garesa

mutum na maisa mutane daria shi ke. ya fadi wota magana da halshin german. biri ya dora bindiga ga kafadasa ya buga bindiga, mutum ya fadi mutane suka yi daria da anakiddi dagga bisa biri ya taffi da dokinsa chikkin gidda.

giwa ta fitta suka sata ta kwanta kaman rakumi woni mutum ya hawa bisa gareta, da ta gewoya ta shida akakawa mata woni abu dagga chikkin kasko ta dauke abin nan, da ta hadie, ta dauka kasko ina tamaha zata hadieshi amma ta bayes ga mutum. da akoi karaurawa kusa gareta, abin da ta chainye ta kan ja karaurawa, don su kawo mata kari. amma ba mu gani ba makari, muka taffi.

dagga dere nan mun ji murna don mun gani abin mamaki, wonda ba mu gani ba dadai.

da muka fitta dagga germany mun shigga chikkin jirigi, kana ga dokin wuta; muka issa ga london, muka shida dagga nan. taffia da rai na dorugu sun kare.

HAUSA STORIES.

1. *tasunia ta farauta.*

yao muka taffi farauta mu uku. yaro da ubansa suna da bindiga, ni ina da dushi chikkin aljifu. da muka taffi chikkin daji babu kare tare da mu; amma uban yaro ya sani enda nama shike. da muka taffi ya ganeshi, ya goda ga dansa, amma dansa ba shi gani ba. hario ya goda masa da ya gani, amma ni ban gani ba, don na tsaya baya garesu, don kadda mu taffi wuri daia, kadda nama ya tashi kadan ya ji mosinmu; amma suka kirani, na taffi kusa da su. amma dafari uban yaro ya che ga dansa, kadan ni na halba dafari, kai ka yi gudu, ka halba, ya che da kyau.

da suka gewoya ga woni woshe kaddan, muka tsaya, ubansa ya halba, da nama ya tuma bisa, ya fara gudu, kana dansa ya halba; ni kua na jefa da dushi, kana muka fara gudu muna binsa, shi kua shina gudu, kana muka tsaya, shi kua ya yi gudu, ya shigga chikkin sansami.

da muka gani ya shigga, muka tsaya wuri daia. dansa ya chika bindiga, da shina chikawa na gani nama nan, ya fitta dagga chikkin sansami, na che, ga shi, shina fitta. da ya fitta ya

fara gudu, ba ya iya gudu maza, don bindiga ta halbesa dafari. muka tsaya muna ganinsa har ya taffi ga woni wuri ya boyo. na dauka dushi kana muka fara gudu da muna gudu muka tsaya muna taffia. da suka wuche nama, ni na gani ; ina so en jefasa da dushi, amma ban jefa ba. na tsaya, na kirawo uban saro, na che, ga shi, kun wuche ; ya che, enna ? na che, ga shi, kusa da mu.

da muka taffi baya kaddan, ya halba da bindiga, ya kassheshi ; ba ya iya tashi, sai shina juri da kafa. uban yaro ya che ga dansa ka dauka ! ba shi sani ba kamada zashi daukansa, sai shina so ya kama kunua ubansa ya che, ba hakka ba. da ubansa ya sa hanu, ya kama kafafun baya biu, ya murde wuyansa, kana ya dauka, ya goda ga woni mutum dagga nesa.

mutume nan ba shi gani ba. hario ya nuna masa, ya gani ; ya tsaya har muka isheshi. ya karba dagga hanuansa suna yin zanche. daiansu shina chewa, wonan nama shina da kibba. maai-kachinsa ya che, ina gudu da nama nan ; na che, kadan mutume nan ya gudu ina kamashi. har muka zaka ga gidda yar karba, ya sa wuka, ya chage tsakankane daggura, ya sa wochan kafa dagga enda ya keta, ya rataye ga bisa itache.

uban yaro ya che : kana so ka halba bindiga ? na che, i ; kadan na taffi garina ina dauka daia. muka fitta ; ya kasshe tsuntsaye biu kanana ; ni kua na halba sao uku, ban kasshe ba komi, sai sansamin itatua suna fadi kasa. muka shigga chikkin gidda, muka zamna kusa ga wuta muna zanche da murna yin daria ; shi ke nan ya kare.

2. maganan kura da kurege.

kura ta haifi dianta tana kawo masu abinchi ta taffi chikkin daji, ta dauka kasshi, ta kawo ta bayes ga dianta suna chi. da dere ya yi ta taffi tana nema kasshi. kurege ya taffo, ya shigga wuri enda dianta su ke, ya shigga kalkas ya boyo.

da dere ya yi ta taffi neman kasshi, ba ta sani ba kurege shina chikkin rami; da ta kawo nama ta bayes ga dianta sunka che nawa ne ne? kura ta amsa ta che masu: naku duka. kurege ya che, ku bani, namana ne suka bashi ya chainye; dianta sunka zamna da yunwa. hario da dere ya yi ta taffi ta samu nama ko kasshi, ta kawo ta bayes ga dianta. dianta sunka amsa mata suka che, nawa ne ne? uwatu ta che masu: naku duka, sunka bayes ga kurege; kurege ya chainye, ya ber dian kura da yunwa. kowone dere tana taffia tana kawo kasshi tana basu ga dianta tana chewa: naku duka.

ba ta sani ba naku-duka sunan kurege. har wata ya yi ta che ga dianta: ku fitto kowone shina fittowa babu kibba wonan ya fitto sai da rama su duka babu daia da kibba chikkinsu. ta che masu: enna nama duka da ina kawowa kuna chi? suka amsa suka che mata: naku-duka ya chainye nama duka ta amsa ta che, wanene naku-duka ya chainye nama? sunka che mata, sunan kurege. ta che masu: enna shi ke? sunka che, shina chikkin rami. ta duba rami, ta ganeshi, ta

che masa : yaka, fitto yao kariaka ta kare. ya amsa, ya che ; da kyau ina fittowa. ya mika kunuansa ya che ga kura, ki karba takalmina en fitto ; ba ta sani ba jikinsa ne duka ya yi kibba ; ta kama kunuansa ta yes ; ba ta sani ba ta jefasda naku-duka tana tamaha takalminsa ne.

ta jira, ya fitto, ta kamashi, ba ta sani ba shina dagga bayanta. ya che mata : kura, kura ! dubeni na taffi garinmu ; shina gudu tana binsa, sai shina che mata : daia, biu, uku, daia, biu, uku, ya taffi, ba ta kamashi ba ; ta dawoyo tana chison hakora tana jin haushi. dianta duka suna rama ; sai ta taffi tana jin haushi, ta zamna. shi ke nan ya kare.

3. *maganan mallami da kurege.*

mallami shina da dukia dayawa, da shanu da awaki da tumaki, kurege ya zaka garesa, ya che, mallami, ina so en yi maka barantaka, ya che, da kyau, ya che, mi zaka yi mani ? ya che, ina yi maka shirian gariken tumakinka da awakinka ; ya che da kyau sunka zamna. kwoche safia kurege shina dauka kashin tumaki da na awaki.

sama sama suna nan. kadan gari allah ya waye shi kan taffi shi kan share garike na awaki. mallami ya bashi sanfo karami. kurege ya che masa, o, ka bani babba, ya fi, mallami ya bashi, sunka zamna. da safe ya yi ya kasshe tumkia, ya sa chikkin sanfo, ya zuba kashin awaki bisa gareta, ya dauka, ya kai woshe, ya taffi chikkin

daji, ya fura wuta, ya gasa, ya chi ; ya taffo gidda da sanfo, ya zamna. da maraeche ya yi, ya darime tumaki da awaki ; sunka yi berichi. hario da safe ya yi hakka kama na jia. mallami shina gani tumaki da awaki suna ragewa, ya che, minene shina chi tumakina da awakina ? ya faddi haka, ya taffi, ya zamna. da maraeche ya yi ya darime tumaki da awaki.

da safe ya yi ya taffi, ya kasshe babba bunsuru, ya sa shi chikkin sanfo, yazuba kashin awaki bisa garesa ; shina dauka ya faskaresa dauka, abu ya sha kansa ; kadan zashi dauka ya faskaresa. diar mallami ta taffo, ta che masa : ba ka iya ba dauka kaya nan ? ya che : taffo ki tayani dauka. ta che, ka rage ; ya che, aa, ba na iya ragewa. yarinia ta rage kashin tumaki da na awaki, ta gani bunsuru chikkin sanfo, ta che, o, ubana ! taffo, ka gani abin da kurege ya yi ; ya che mi ya faru ? ta che : ya kasshe babban bunsuru. ya che, o mugum bara ! ya che : ku kamashi ! sunka kamashi sunka darameshi chikkin itache tunda safe har maraeche ya yi suna bugansa, har sunka gaji kaman zashi mutua. sunka che, ku bershi, da safe mu bugashi ; sunka darimeshi nan. da dere ya yi kura ta taffo, ta ganeshi, ta che masa : mi ya sameka sunka darimeka ?

ya che, o, sai laifi kaddan na yi sunka darimeni. ta che masa : en kuncheka ? ya che, kadan kin yerda. ta che : en mutum ya yi maku rana ku kan yi masa dere ? ya che, aa, ba na yi maki dere. ya che mata, kadan kin kuncheni en darimeki dagga nan, da safe mutane suna taffo, su baki nama naki che. ta che, da kyau. ta kuncheshi, ta

taffo, ta shigga ya darimeta kwarai, ya taffi ya berta.

da safe ya yi sunka taffo sunka ganeta suka che, kura che, ku bugata; suna bugata tana kuka; suna buganta kwarai; ta chire, ta taffi chikkin daji tana neman kurege ta samesa ya yi gudu, ya shigga chikkin rami. kura tana jin haushi, ta taffi giddanta. shi ke nan, ya kare.

4. *maganan budurai biu uwasu daia, ubasu daia.*

budurua daia ta che ga kanuata ni na fiki kyau; kanuata ta che mata ni na fiki kyau. wochan ta che mata: kadan kin fini kyau, taffo, mu taffi chikkin dunia, mu gani wache ta ke da dukia dayawa. kanua ta che da kyau sunka shiri sunka taffi. da sunka taffi ga woni gari sunka che ga mutane: wache ta ke da kyau ga chikkinmu? woda ta ke da kyau ku bata dukia. woddansu mutane sunka so kanuata, woddansu mutane sunka sota; sunka basu dukia dagga gari nan, sunka wuche, sunka taffi ga woni gari; da sunka issa ga gari nan, hario mutane sunka basu dukia dagga gari nan, sunka wuche.

da sunka taffi kanuata ta samu dukia dayawa. suka yi yawo garurua dayawa sunka dawoyo. da sunka dawoyo sunka taffo ga bakin gulbi; shanunsu da awakinsu da abu duka da suka samu sunka kawo nan sunka sha rua. da sunka sha rua sunka koshi, kanuata ta taffo ta sha rua: iyata ta

che mata: ki kawo mani rua en sha, ta che da kyau; ta taffi ta dauko rua, ta kawo mata. iyata ta che mata, wonan rua babu kyau; awakinki da tumakinki da shanunki sunka sha, ki kawo mani kua en sha, ba na so taffi. ki kawo mani woddansu masukyau; tana jin haushi. kanuata ta taffi, ta che, dagga nan? iyata ta che mata, ba dagga nan ba, taffi gabba. hario ta taffi wuri zurufi, nan ta fada, ta bata. iyata ta kawo dukiata duka gidda.

sunka tambayeta sunka che, enna abokiaki? ta che masu: ta bata. sunka che, dagga enna? ta che masu, ga chikkin gulbi. sunka zamna kanenta ya taffi shina kiwon tumaki ga bakin rua nan, shina wakansa sunan kanuasa: zo gidda! shina dagga nan shina waka shina kira iyasa. ya jima kaddan, ya gani ta fitto dagga chikkin rua, ta taffo garesa ya gaisheta. ta zamna, ta gerta masa gashin kansa, ta shafa masa mai, ta che masa, zani taffia gidda. ya che mata, wane gidda zaki? ta che masa, zani taffia chikkin rua. ta taffi, ta fada chikkin rua, ba shi ganeta ba. du maraeche ya yi ya dawoya ga gidda, ya faddi ga mutane: na gani iyata! sunka che, karia! don ba su yerda ba. ya taffi wata rana, ya zamna nan shina kiwo shina wakansa. ta fitto, ta taffo garesa, ta gaisasa, ya karba gaisuata.

suka zamna suka yini nan. da maraeche ya yi iyata ta taffi ta fada chikkin rua shi ya taffo gidda. hario ya faddi ga mutane ya che masu, da gaskia, na ganeta. ya che masu, kadan kuna so ku ganeta ku sama tumaki, gobe mu taffi, ku gani. sunka che da kyau. da gari ya waye sunka

sawoya tumaki, sunka taffi wurin kiwo. da sunka taffi wurin kiwo tare da uwan yaro da ubansa, sunka sawoya tumaki, ya taffo ga bakin rua, ya zamna shina wakansa. ta fitto dagga chikkin rua, ta-na gaishewa sunka zamna suna maganansu, ta che masa ai dafari ba ka da tumaki ba da girima hakka. ya che mata, ina da su : ta che, ban yerda ba ; su kua sunka chi chiawa suna ganinta. da maraeche ya yi ta che masa, zani taffia gidda, ya che da kyau. ta gerta gashin kansa, ta shafa masa mai ; ta yi masa tupka, ta taffi gidda.

ya che masu, kun gani diaku ? sunka che, da gaskia, mun ganeta ; ta gerta gashin kanka ta shafa maka mai muna ganinta, da gaskia, ita che. sunka che, kaka zamū yi mu sameta ? akoi woni yaro, dan sariki, ya che masu : kadan na fusheta kuna bani ita en yi arime ? sunka che, i, da gaskia, muna baka ita ka yi arime. ya che da kyau. ya sama kuturu : fuskansa duka babu kyau, da hanuansa duka akuturche. mutane ba su sani ba ya yi da gangan. ya che masu : kadan na shigga chikkin rua, kadan ku gani rua ya sama fari, kadda ku yi murna, kadan ku gani rua ya sama bakki, ku yi kuka, kadda ku yi murna ; kadan ku gani rua ya sama ja, ku yi murna. sunka che da kyau. ya dauki aska da wukasa, ya shigga chikkin rua, ya gaida mijin yarinia, ya che : kana lafia sarikin rua ? dodo ya che, sai lafia. ya che masa, kana so en yi maka aski ?

dodo ya che, ina so, ya che da kyau. ya fittasda aska shina askin dodo. mutane sunka gani rua ya sama farifari ; sunka jima kaddan sunka gani

rua ya sama bakki kirin, suka fara kuka, mutum ya yenka kan dodo. sunka jima kaddan, sunka gani rua ya sawoya ja wur, sunka fara murna suna kiddi suna worigi. mutum ya fittasda yaria dagga chikkin rua. iyayeta sunka ganeta suna murna da kuka. mutum ya dauki matasa, ya kai chikkin giddansa, ya yi arime da ita. kadan ta yi tuo ta kan bashi nasa dagga chikkin kasko babu kyau ko kasami, ba ta sonsa; ba ta wankewa kaskunsa da shina chin tuo, tana beri hakka da dauda, tana bashi rua chikkin kworia babu kyau.

wotarana ya tara mutane dagga chikkin dandali, ya faddi ga mutane, ya che: kun gani chikkin kasko nan babu kyau ina chin tuo, chikkin kworia nan babu kyau ina shan rua. matata ba ta sona, don jikina babu kyau, yao ina sauya jikina, en taffi chikkin giddana. sunka che, mun gani. ya taffi gidda, ya wanke hanuansa, ya wanke jikinsa duka, ya sawaya jikinsa, ya sama kyau; kuturta duka ta bershi. wota mache ta yi gudu, ta taffo, ta faddi ga budurua, ta che: mijinki da ba ki so, yao ya gerta jikinsa; maza ki wanke akoshinsa, da kworiasa ta shan rua, ki wanke kwarai! ta che da kyau. ta tashi, ta wanke akoshi, ta wanke kworia, ta wanke da kyau, ta yi tuo maikyau, ta sa chikkin akoshi, ta aje ta jima kaddan, ta ji bushebushe.

mijinta ya taffo, ya shigga chikkin gidda, ya gani akoshinsa, da kworiasa awanke, da tuo nagari. ya che ga matasa: ni ba na so en chi dagga chikkin akoshi nan maikyau, ba na so en sha dagga chikkin kworia nan maikyau, ba na chi

ba ; ki bani dagga chikkin kaskona da babu kyau en chi dagga chikkin kworiata da babu kyau en sha. ba na so en chi dagga chikkin akoshi nan maikyau, da kworia nan maikyau, sai kin taffi ; kin kawo wuzian dan zakainya, kin wanke akoshi nan da kworia nan, kana en chi en sha dagga chikkinsu. ta che da kyau. ta taffi chikkin dakinta, ta zamna, ta che, kaka zani en kawo wuzian dan zakainya? ta taffi, ta faddi ga wota mache, ta che: mijina ba iya so ya chi ya sha dagga chikkin kworia nan maikyau, dagga chikkin akoshi nan maikyau ; ya che, sai na taffi na kawo wuzian dan zakainya, na wanke akoshi nan da kworia nan, kana ya sha dagga chikkinsu.

mache ta che mata : abin da kinka yi masa dafari shi ne shina rama maki yanzu. mache ta che, ina tayaki, ki taffi, ki gerta hatsi, ki wanke, ki beri tsari nan. kudashe su fada dagga chikkinsa ; ki dauka kudashe nan, ki soyesu, ki dauka, ki taffi chikkin daji ; kadan kin taffi kin gani uwan yan zakainya ki hawa bisa itache, ki zamna ; kadan uwa yan zakainya ta bude baki, ki zuba chikkin bakinta maza, kina samu wuzian dan zakainya ; ta che da kyau. ta taffi chikkin giddanta ta dauke hatsi, ta yi surife, ta wanke hatsi, ta dauke ruan hatsi, ta aje. kudashe sunka shigga ta dauki kudashe nan duka ta soyesu ; ta dauka, ta taffi chikkin daji, ta ishe uwan yan zakainya, ta hawa bisa itache. uwan yan zakainya tana gerta gashin kura. ta gaji, ta bude bakinta bisa. mache ta dauki kudashe maza, ta zuba chikkin bakin uwan dan zakainya, uwan yan zakainya ta chainye.

hario ta jima kaddan, ta bude bakinta bisa ; mache ta zuba mata kaman nada. uwan yan zakainya ta che ga kura, ki taffi giddanki, yao na gaji, ba ta sani ba uwan yan zakainya tana jin dadi, ta che na gaji. kura ta taffi. uwan yan zakainya ta tashi, ta dubi bisa itache, ba ta gani ba kowa, ta che : wanene bisa itache nan ? mache ta amsa ta che mata, ni che, mache ; ta che mata : shido kasa ; ta che, ba na iya ba. ta che domi ba ki shidowa ? ta che, kadan na shido dianki su chainyen ; ta che, aa, ba zasu chinki ba ; ki taffo kasa. mache ta shido. ta dauki sauran kudashe, ta bayes ga uwan yan zakainya. uwan yan zakainya ta che : mi kina so ki taffo nana ? ta che mata, ina son wuzia ta danki daia ; ta che da kyau. ki taffo en rufeki, kadda su taffo su ganeki. ta che da kyau. mache ta shigga chikkin rafonia, uwan yan zakainya ta rufeta.

da ta rufeta da maraeche ya yi dianta sunka taffo sunka ji kamsan mutum sunka che, o, uwamu ! yao muna jin warin mutum. ta che masu : karia, enna kunka jin warin mutum ? tana kuka ta che, kuna chewa akoi warin mutum, ni ban ji ba. babba dan zakainya ya taffo, ya che, ki zamna, domi kina kuka ? da suka taffi suka yi berichi, uwan dan zakainya ba ta yi ba berichi, ta che ga mache : ki fitta ki taffi, ki yenke wuzian auta dan zakainya ; ta che da kyau. ta che mata, kadan kin gani daki shina fari, kadda ki tafo, don ba suna berichi ba, kadan kin gani daki bakki kirin, ki shigga suna berichi ; ta che da kyau.

mache tana dauka wukanta karama dagga

chikkin aljisunta, ta taffi ta gani duka fari, ta yi gudu, ta taffi ta boyo, ta che, ba su yi ba berichi. sunka taffo wurin uwasu, sunka che, mun ga mutum! ta che masu : karia ; ta che, ku taffi, ku yi berichi. sunka taffi sunka yi berichi ; mache ta taffo, ta gani daki bakki kirin, ta shigga, ta taba karami auta dan zakainya ta yenke wuziansa. uwan yan zakainya ta che mata, ki gudu maza ki taffi chikkin gari. mache ta che da kyau. ta taffi tana gudu, ta samu wuzia ta dan jakainya. da safe dia yan zakainya sunka tashi suna chewa : ina tashi da wuziata bisaye wonan kua ya che shina chewa, ina tashi da wuziata bisaye. su duka sunka tashi da wuziansu. karami ya tashi ya che, ina da wuziata gundul ya tashi babu wuzia. sunka dauka guruminsu suna kiddi suna chewa : da baya ! da baya ! wonda ya yenke wuzian dan zakainya shi dawoyo !

mache ta dawoyo kaddan kaddan. uwan dan zakainya da ta gani mache nesa tana dawoyowa, ta che ga dianta, ku, bani gurumi, ni ina kiddi ; tana kiddinta tana chewa : da gabba da gabba ! mache ta taffi gabba tana gudu. ta taffo chikkin gari ; ta kawo wuzian dan zakainya, ta taffi chikkin giddanta, ta wanke akoshi da wuzian dan zakainya, ta wanke kworia da ita. hario ta dariwoye, ta sa tuo chikkin akoshi, ta sa rua chikkin kworia, ta kawo tuo gabba ga mijinta ta kawo rua gabba ga mijinta, kana ya sa hanunsa ya chi tuo. dagga rana nan ta sani shi dan sariki ne.

shi ke nan, ya kare ; maganan yamata biu ya kare.

5. *tasunian uwa da danta.*

akoi wota mache tana da da, amma shi marashankali shi ke, ba shina da wayo ba kamada woddansu yara. sao daia uwansa ta aikesa ya taffi, don ya sayo mata alura ; da ya taffi ya sayi alura, ya gamu da yaro shina da sanfo chike da dusa, ya che ga yaro : enna zani sa alurata ? ya che masa, ka sata ga chikkin dusa. ya sa ; da ya yi kusa ga giddansu ya tambayi yaro, enna aluransa ? yaro ya che, ka duba ga chikkin dusa ; da ya duba ba shi samu ba alura, ya taffi giddansu. da ya taffo uwasa ta che masa, enna alura ? ya che, na gamu da yaro shina da sanfo chike da dusa, da na che masa, enna zani sa alura ? ya che mani, ka sa ga chikkin dusa, amma da mun yi kusa ga gidda, da na duba ga chikkin dusa, ban samu ba. uwasa ta che masa, kai ba ka da wayo ; domi ba ka sata ba ga hanun riganka, ka kawo mani ? kadan ka taffi, ka sayin alura, ka sata ga hanun rigaka.

da suka zamna ta aikesa ya taffi ya sayi mata mai maza, ta che masa, ka yi gudu, da ka dawoyo da gudu. hakkanan ya taffi da gudu, ya sayi mai, ya sa ga chikkin hanun rigasa, ya yi gudu ; amma tunda shina gudu mai shina narikewa shina fadua kasa. amma da ya zaka sai ya kawo mai kaddan. uwasa ta che masa, enna mai ? ya che, mai ya narike, sai kaddan ga hanuna. amma uwasa ta yi fushi tana sagensa, ta che, domi ba ka sa ba ga chikkin tulu, da ka kawo mani ? kadan

ka taffi kuma ka sa ga chikkin tulu, da ka rufe tulu kwarai, ka kawo mani.

da sunka zamna kwanaki kaddan uwasa ta che masa, shi taffi ya kawo dan kare dagga giddan abokainsa. amma da ya taffi ya gaida masugida, ya che masu: uwata ta aikoni, don en dauka dan kuikuya; sunka che da kyau. da sunka bashi ya sa ga chikkin tulu, ya rufe bakin tulu kwarai. da ya zaka ga gidda uwasa ta che: enna kare? ya che, shina ga chikkin tulu. amma uwasa ta che, ba shi yi kuka ba, da ka sashi dagga chike? ya che, i, ya yi kuka, ina tamaha shina yin murna. da uwasa ta bude tulu ta samu kare amache! ta che, kai makelachi ka ke! amma ya che, ke kinki fadda mani hakka, kadan na taffi na kawo woni abu, ka sa ga chikkin tulu, kakkanan ni kua na yi. ta che masa, ya fi ka sa igia ga wuyansa, da ka che masa: ka taffo? ka taffo!

hakkanan ga wota safia ya taffi ya sayo chinian dan akuya; amma da ya taffi ya sayi chinian akuya ya darime chinia da igia, ya fara ja shina chewa: ka taffo! ka taffo! da karnuka sunka ji hakka suka yi gudu zua garesa, suka chainye chinia, sai casshi ya za zua ga gidda. uwasa ta che, enna nama? ya che, gashi; ta che, kai marashankali ka ke. ta che, wonan ne ka ke kira nama? tsofon casshi! ya che, ke kinka aikeni. gabba ga wonan ta che, ba na kara aikeka.

6. *maganan mutume inliz da sandansa.*

mu rubutu maganan woni mutum da na ji dagga bornu. mutume inliz ya taffi woni gari ya zamna chikkin gari nan shina da sanda chike da azurfa. rana daia ya fitta woshe, ya zamna kalikashin woni itache. da zashi dawoyawa gidda ya manche sandansa. woddansu mutane sunka gani sanda sunka dauka sanda da nauyi suka che, woche irin sanda ke nan da nauyi hakka? daiansu ya dauka kai. suna taffia mutume nan da ya manche sandansa ya gani mutane nan sun dauka bisa kai, ya kirawosu ya che, ku saida mani sanda nan? sunka che masa: ka sayi ko, nawa ka saye, mu ji? ya che masu, ni baku alura duba da sanda alkamura bokoi da turare kaddan. sunka che da kyau, suka bashi sanda. bisa sanda nan akoi tagia karama. ya dauki makubli, ya bude mutane suna ganinsa; ya bude sanda, ya awuna da hanunsa sau uku, ya che, daidai ne. ya basu alura, ya basu alkamura, ya basu turare, suka taffi; wonan ya kare.

7. *maganan yarinia da samari fudu.*

yarinia wonan tana da kyau; chikkin garinsu duka babu budurua da ta fitta. da samari fudu suna da kyau kaman ita, sunka che: muna zua, mu dauka yarinia nan. daia ya che, ni zani daukanta suna gerdama. hakkanan yaro na woni gari ya zaka ya dauketa, ya kaita garinsu.

ubanta ya ji labari diansa ta yi arime; ya tashi ya hawa bisa dokinsa, ya taffi garin yaro nan, ya kawo diansa chikkin giddansa. shina da rakumi chikkin giddansa. ya tara mutane duka; yarinia ta che: kowane ya hawa bisa rakumi nan, ba shi fadi ba shi ne mijina.

mutane duka sun sa riga maikyau; amma mijinta nafari ya taffo, ya dauki buzu, ya zamne chikkin mutane; amma yarinia ta sani shi ne mijinta nafari. mutane duka sunka tashi ta che: kowane ya yi sukua rakumi nan sao uku, ba shi fadi ba, namijina ke nan. woni ya taffo ya hawa rakumi sunka bashi bulala ya yi sukua, ya fadi, woni ya taffo ya yi sukua, ya fadi. mutane duka, kowane, ya yi sukua sai ya fadi. yarinia ta taffo, ta taffi wurin yaro shina buzu, ta che, ga mutane ku bashi rakumi nan, ya yi sukua? Mutane duka sunka che: mu ba mu iya ba, shi shina iyawa? yarinia ta che, ku hankura, ku bashi, ya yi sukua kaddan. sunka che, da kyau. ya taffo, ya hawa bisa rakumi sunka bashi bulala, ya yi sukua rakumi sao uku, anafuda ya taffo, ya dauki yarinia, ya ajeta bisa rakumi.

uban yarinia shina da doki nakwarai shina gudu. mutume nan shina gudu da yarinia bisa rakumi. ubanta ya tashi, ya hawa bisa doki shina sukua ya aje hanchin doki daidai da wuzian rakumi suna gudu. yaro ya shigga chikkin giddansa, ya rufe kofa, uban yarinia kafar dokinsa ta matsu ga itachen kofa; ya fittas, ya dawoyo gidda.

shi ke nan, ya kare; maganan yarinia da yara fudu.

8. maganan mache da mijinta da zaki.

namiji kowoche rana shina taffia farauta ba shi
kasshewa komi, shi kan taffo ga gidda. wota
rana ya taffi farauta ya kama babe, ya nadeshi
dagga chikkin daji da chiawa dayawa ya sashi
ya darime shina taffowa gidda. da ya taffo
giddansa ya aje. matasa ta gani tana tamaha
nama ne, ta wanke tukunia kwarai, ta taffi ta
fura wuta ta dora tukunia ta taffo tana budawa
ba ta gani ba nama sai sansami tana budawa ta
gani babe ya tashi, ta che ga mijinta, nama da
ka kawo, ya taffi, matasa tana da chikki ya che
mata, ki taffi ki kamashi koenna ya shigga,
mache ta tashi ta dauki kara tana taffia ta buga
fara ; fara ta tashi ta taffi ta shida, mache ta
taffi, ta buga fara fara ta tashi ba ta iya kamawa.
fara ta tashi tana bi ta buga sai fara tana tashi
ba ta iya kamawa.

har maraeche ya yi, rana ta fadi, ba ta iya
gani. ta samu kogon itache da girima, ta shigga,
ta zamna. ga wata nan ta haifi danta namiji ;
tana taffia ta nema abinchi kaddan, ta taffo, ta
chi tana bayes ga danta nono, ya sha, tana taffia
tana nema abinchi kaddan kaddan, ta taffo, ta
zamna tana bayes ga danta nono har danta ya
yi wayo kaddan shina taffia wurin zaki, amma
zaki shina so shi kasshesi, shi kan daria, zaki
shi kan bershi. zaki ya haife diansa. kowoche
rana yaro shi kan taffo wurin zaki, shi kan taffi
wurin uwasa. kowoche rana zaki shi kan kasshe

nama, shi kan kawo ga diansa. yaro shina nan shina zamne shina gani har yan zaki sunka saba da shi, sun sani warin mutum.

sao daia zaki ya kasshe nama ya kawo ga diansa sunka chi, yaro ya taffi wurin uwasa, ya taffi hario. wota rana zaki ya taffi, uwasa tana taffia chikkin daji, zaki ya ganeta, ya kassheta, ya kawota ga diansa. dan zaki ya gani, ya ki chi, ya yi fushi sunka taffi sunka yi rami sunka bizne uwan yaro suka zamna. dan zaki shina taffia golgodawa kafansa da na uwansa shina gani ba daidai ba. shi kan taffo shi kan zamna har ya girima ya gani kafasa daidai da na uwansa ; ya taffo ya zamna, ya yi kibba. dan mache shina girima. dan zaki da ya gani kafasa daidai da na uwansa ya taffi, ya kamata, ya kassheta, ya kawo ga yaro, ya che, kai kua ka chi, yaro ya ki chi su duka sunka zamna babu uwa. sunka taffi sunka bizne uwan zaki. sama sama dan mutum ya girima, dan zaki ya girima, su duka biu sun girima.

sama sama yaro ya che ga zaki, zani taffia gari mu. zaki ya che, da kyau. yaro ya che, ina so riga. zaki ya che, da kyau. zaki ya taffi, ya kwanta ga hainyan fatake ; fatake sun taffo suna wuchewa, ya fada ko ya tuma chikkinsu. mutane sunka gudu zaki ya kawo riga dayawa, ko woche irin riga, da kore, da zane, turkudi, da barage, da fara riga, da riga alharini, kwoche irin tufawa ya kawo, ya bayes ga yaro. yaro ya che na gode. hario ya che, ina so mashu, ina so gilma, ina so wuka, ina so kori da baka, ina so dukia. zaki ya che da kyau ; ya taffi, ya

kwanta bisa hainya. fatake suna taffowa, ya tuma ya fada chikkinsu ; mutane duka sunka waze, ya kawo mashi, ya kawo kansakali, ya kawo wuka, ya kawo gilma, ya kawo masa duka abin da ya fadda masa, yaro ya che da kyau. yaro ya dauki dukiasa, ya taffo chikkin gari ya zamna, babu wonda ya sanshi, har ya yi arime.

zaki shina taffowa chikkin gari, da dere shina taffowa wurin yaro, kowone dere hakkanan shina taffowa wurin yaro da dere. wota rana da dere ya taffo, ya shigga chikkin daki shina zamne da abokinsa. matan yaro ta taffo, ta fura wuta, ta ga zaki, ta yi ufu ta ji tsoro. zaki ya hawa ya tangana ga itache, kafansa biu bisa, kafansa biu kasa. mache tana chewa, akoi zaki chikkin giddanmu. yaro shina chewa, enna shi ke ? shina chewa, babu zaki nan. zaki ya fitta da safe gari bai waye ba kwarai. ya taffo, ya che ga yaro : kadan ka ji na yi kuka daia na mutu, kadan ka ji na yi kuka biu, ban mutu ba. yaro ya che da kyau. yaro zuchiansa ta bache. zaki ya taffi chikkin daji, ya yi kuka sao daia, ba shi kara ba, ya mutu. yaro ya ji ; ya gerta wuka da kyau tana da kaifi, ya dauka ya taffi. ya che ga matasa, zani en mutu. ya taffi shina neman wuri enda zaki shi ke ; ya gani zaki ya mutu. ya dauki wuka ya kasshe kansa, ya mutu kusa ga zaki. su duka biu su mutu. woni mutum ya taffi, ya gani yaro da zaki sun mutu wuri daia. ya kirawo mutanen gari sunka daukesu sunka kaisu, su biu, suka biznesu wuri daia.

shi ke nan ya kare ; maganan mutum da matasa, sai zaki tsakaninsu.

9. *magana da biri. biri dafari shi mutum ne.*

suna kama kifi dayawa sun chi. woni lotu mutumen allah ya zaka, ya che masu: kuna kama kifi dayawa, rana aljima ku bersu su chi kaddan. kowone lotu kuna kamasu kuna chi, rana aljima ku bersu, su kua su chi, suka che, da kyau. mache rana aljima ta yi, ta taffo chikkin gulbi daukan rua, ta gani kifi dayawa, ta kama, ta dauka rua, ta taffi gidda, ta faddi ga maza, ta che, kuna gidda kuna kwanche, ga, kifi sun fitto dayawa chikkin gulbi suna chi abinchi, ku taffi ku kamasu, ku kawosu mu chi. maza sunka che: mutumen allah ya taffo, ya faddi mamu, kadda mu kama yao rana daia; da mutumen allah ya taffi, ya bersu. mata sunka che, kadan ba ku kama kifi ba, ba mu sonku ba.

maza sunka che, mata suna kinmu, mun ki kama kifi, mu taffi mu kama kifi. sunka taffi sunka kama kifi dayawa sunka kawo gidda. mutumen allah ya dawoya, ya che masu; ba ku ji ba magana da na fadda maku? maza sunka che, mun ji, sai matamu sunka ki ji. ya che masu: allah shi dauka muku alberka, ku kawa woni abu, ku shigga chikkin daji. sunka sawoya sunka yi wuzia suna taffia hanu tare da kafa suna taka kasa suna taffia.

shi ke nan na ji, na fadda maka, ko karia ko gaskia ban sani ba.

10. *magana da mutane biu daia chikkin wuta, daia chikkin aljana.*

chikkin garinmu woni mutum ya mutu ; dansa shina da rai. dansa ya taffi chikkin gona ; rua dayawa sun taffo da kankara ; ya suma, don ya ji dari. mutane sunka fura wuta, sunka dauke-shi ; woni ya kama kafa, woni ya kama hanu suna reto da shi ; ya yi rai, ya samu lafia ; da ya yi hankali ya che: o, ubana ! allah shi bashi wuta chikkin lahira !

akoi mutum daia shina da hatsi dayawa. kadan ya ji almajiri shina roko hatsi, don shi samu shi chi, shi kan gudu, shi kan fitta dagga bayan gidda, shi kan taffi gona, ba ya so almajiri ; da ya mutu akasashi chikkin aljana.

akoi woni mutum ya yi sadaka dayawa, kurdinsa shina bai ga mutane, da hatsinsa shina bayes ga talakawa, da ya mutu akasashi chikkin wuta, hatsinsa dayawa chikkin lahira. mutum wonan da ya shigga chikkin aljana babu hatsi wurinsa. hatsi daia daia shina fadawa chikkin giddansa, shina dauka shina chi. ya che, enna wonan mutum shi ke ? Sun che, shina chikkin wuta. ya che, ku kawoshi, da hatsinsa duka, mu zamna tare da shi, mu chi hatsinsa. mutum da shina chikkin wuta sunka kawoshi da hatsinsa duka akasasu chikkin aljana sunka zamna tare da su wonda ya kirawoshi, ya sami aljana, ya ji dadi. ya kare.

11. *maganan mache da diata da karnukansu.*

mache da diata da karnukansu sunka taffi chikkin gona sunka yi gidda suka zamna chikkin daji. karnukansu anayi masu tuo sunka chi, anayi masu fura sunka sha. da dere dodo ya taffo, ya yi kuka, sunka kirawo sunan karnukansu suka kore dodo. dodo ya taffi chikkin daji, karnuka suna taffo gidda; kowone lotu da dere dodo shina taffowa karnuka suna koransa.

da uwan yarinia zata taffia chikkin gari ta faddi ga diata, ta che: ki yi fura ki bai karnuka, su sha, ki yi tuo ki bai karnuka, su chi; yarinia ta che, da kyau. da uwata ta taffi chikkin gari yarinia ta ki maganan uwata. da tsararenta sunka taffo ta yi fura ta basu sunka sha, ta ba karnuka saki, sunka ki sha; ta yi tuo ta bai ga tsararenta sunka chi, kamsa ta bai karnuka, karnuka sunka ki chi. da dere ya yi dodo ya taffo, ya yi kuka. yarinia ta ji tsoro, ta kirawo sunan karnuka. shato ya taffo, ya wuche, ya ki kora dodo. ta kirawo fari, ya taffo, ya wuche, ya ki kora dodo; ta kirawo sama-kusa, ya taffo, ya wuche, ya ki kora dodo. kowone kare ya taffo, ya wuche. dodo shina kuka ya taffo, ya shigga chikkin gidda, ya tsaya. yarinia ta tashi ta shigga chikkin dakinta, ta tsaya. dodo ya yi kuka ya taffo, ya shigga chikkin daki yarinia ta hawa bisa gado. dodo ya yi kuka, ya hawa bisa gado. yarinia ta hawa bisa rafonia. dodo ya yi kuka, ya shigga chikkin rafonia. yarinia ta

shigga chikkin tandu; dodo ya yi kuka, ya hade yarinia da tandu duka.

uwata ta taffo da rana ta gani diata babu, ta che, dodo ya hade yarinia; yarinia ta yi tuo, ba ta basu ba ga karnuka, su chi, ba ta yi fura ba, bai ba ga karnuka su sha. da uwata ta yi tuo dayawa, ta bai ga karuka sunka chi sunka koshi, ta yi fura ta basu sunka sha sunka koshi. da dere ya yi dodo ya taffo shira kuka, karnuka sunka tashi suka kama dodo, suka kasshe dodo. uwan yarinia ta taffo, ta fuda jikin dodo, ta samu tandu, ta bude tandu ta samu diata; ta yi murna diata tana da rai, ba ta mutu ba chikkin dodo. uwata tana murna tana murna dayawa ta sami diata.

12. *mayanan mache da ba ta yi sadaka.*

akoi mache tunda allah ya yita ba ta yi sadaka ko daia. sao daia woni mutum ya taffo, kumulo ya kamashi, ya che mache, ki bani kanwa kaddan, kumulo ya kamani. ta bashi kanwa kaddan kaddan, ya sha, kumulo ya taffi. da ta mutu, ta taffi lahira, wurin wuta; wuta tana chinta; ta dauka idonta bisa, ba ta gani ba woni abu sai kanwa da ta yi sadaka. tana chin kanwa har bakinta ya yi ja, ta gaji da chin kanwa. mutanen lahira sunka che, ku fittasda mache nan, ta taffi giddanta, sunka che mata: ki yi sadaka ga dunia !

da zata fitta suka bugeta da wuta, suka bugata

bugu biu ; ta kawo shaida dagga dunia, ta che masu : ku yi sadaka dayawa, wutan lahira babu kyau. ta che masu, ku gani bayana ! dagga lahira akabugeni da karifi da wuta ; shaida ke nan. ta ji tsoron wuta lahira.

shi ke nan, ya kare ; maganan da na ji.

13. *tasunia da kurege da kura da kifi.*

akoi tasunia daia, amma ban sani ba duka na sani shashi.

kurege ya taffi chikkin rua ya sami kifi dayawa, ya fittas woshe ya chi, ya koshi, ya ber saura shina chewa : wane shina tayani chin kifi nan ? shina chewa, wane shina bani chikki da girima ?

ya jima kaddan kura ta taffo, ya ga kura, ya che, taffo nana kura ! kura ta taffo, ya che, ga, nama dayawa, en kin so ki chi ; kura ta chi kifi duka ; kurege shina jin haushin kura.

sabua ta taffo ta zamna bisa itache tana kuka kilkal ! kilkal ! kura ta gani sabua jikinta da zane, kura ta che : wane shina bani zane da kyau kaman sabua ? kurege ya che ga kura, ni na yi zane wonan. kura ta che, ba ka ba mani zane hakka da kyau ? ya faddi ga kura, ya che, en kina so zane, kawo wuka da kasa fari. kura babu hankali ta taffi, ta kawo wuka da faran kasa, ba ta sani ba kurege shina jin haushinta, ta chainye masa nama ; ya dauke wuka, kura ta zamna shina mata shaushawa ga baya shina waka : ka chainye kifina ! ina ramawa ga jikinka ! shina chaga da

wuka, ya yi shaushawa da kyau. kura ta taffi tana jin chiwo, kurege shina daria ya chaga jikin kura.

14. *tasunia da maimagani da baruansa biu.*

wonan maimagani ba shina saida maganinsa nagari, amma sabada karia da shina faddi ga mutane en su taru su saye maganinsa suna yerda abin da ya che, don shina sasu duka daria. dagga chikkin dere shina sa woddansu barua nasa su gangama magani, amma dagga chikkin rana shi kan fitta dagga chikkin gid-dansa, ya taffi yawo.

dafari shina faddi ga baruansa ; ku faddi ga kowane da ya zaka, na taffi en gani marasalafia. hakkanan fa kadan mutane sun zaka su tambaya baruasa enna ubangiddansu shi ke, su kan che, ya taffi shi worike marasalafia da maganinsa, hakkanan su kan taffi suna tamaha shi maimagani babba ne. kanda shi dawoya baruansa sun kare gama magani.

da maraeche daia na baruansa shi yi matara enda mutane su tara shi sa magunguna bisa ga-reta. da wuri kua enda ubangijinsa shi saya dafari wonan bara shi sa riga da zane, amma ba tagari ba, da ganinta shi sa kowone daria. da shi fara faddin karia ya fi ubangijinsa. shi che ubangijina ya taffi ga murzuk, nan ya worike saraki wonda shina da chiwuta da babu maimagani chikkin dunia da shi ke iya shi worikeshi ;

hakkanan kua ya hawa bisa duchi da ikon maganinsa, enda babu kowa ya hawa, don wohalla tana da girima; shi fadi chikkin rua shi yi zanche da kifi; kadan shina da mutane maraslaflia shi worikesu.

yanzu fa ubangijinsa ya shiriyu shi zaka ga mutane shi che masu: ina da magani nana, wonda shi worike kowone rauni; kadan woninku shina da rauni ya fi shi sayesa. da shi tambaya, wanene shi sayesa? babu kowa da shi saye? da'woni shi che, bada mani wonan magani, hakkanan ya saida wonan. da shi dauki woni irin magani kuma dabam dagga wonda ya sayes, shi che, wonan magani maiworike chiwutane dagga chikkin chikki, kowane fa ga hanchinsa shina murdansa ya fi shi saye wonan, da hakkanan kua shi sayesdashi.

baya da ya sayesda maganganunsa duka, baransa ya che ga kansa: na sani magani na ubangiji ba shina yin nagari ko mugu ga mutane da su ke rashin lafia, ni yi koikoyansa, en saida nawa. hakkanan ya gama komine da ya so da ba shi kasshe ba mutum, ko shi yi masa laifi. da ubangiji ya taffi kasa ya hawa enda ubangijinsa ya tsaya, ya che ga mutane: maza da mata! jia da na kwanta chikkin gadona, na tuna da woni magani wonda shi kasshe kowone irin alala chikkin gado, da wonan ne magani. kowanku fa da shina da gado achike da kuma, kadan ya saye wonan magani, da shi yi kamada na che shi karesu duka, da ba daiansu asamu chikkin dunia nan. da magani nan shina da araha. woni tsofon mutum ya che; mika mani wonan magani, gadona achike

shi ke da kuma, da suna alalana kowone dere en na taffi ga kwanta. da ya bashi kurdi ga bara, ko wawa, kamada mutane suna kiransa.

yanzu tsofon mutum ya so afadda masa kamada shi yi da wonan magani. bara ya che, babu wuya kamada magani nan shi yi maka anfani. dafari, ka kama kuma, da ka rike dagga chikkin yasaka tafudu da babban yasa, da ka tausheta har ta bude bakinta, kadan ka gani bakinta abude, ka sa magani wonan kaddan, da en ka saketa ta mutu maza. da mutane suna daria tsofon mutum ya che ga bara: kai wawa ne, kadan ni yi kamada ka che, ya fi en kasshe kuma da kaina bamda magani! wawa kuma ya che, kadan ba ka iya kassheta, da ka yi kamada na che ta mutu dagga magani, ta fi yi kamada ka so, ni da ina da kurdina. da sunka kare saida maganinsa sun taffi ga sansaninsa.

nan sunka gani matan maimagani da wota yarinia, amma ba diata ba. da sunka tsaya nan watani fudu sun che ga maimagani, mu rabu da kai, da muna so wonan yarinia ta bimu, hakkanan suka rabu.

maihekali (sunansa ke nan) ya tambaya fara (sunan yarinia ke nan) kaka kin shigga chikkin hanun mutane nan? ta che, ina tamaha sun sacheni; da yanzu ba ni da uwa da uba. maihekali ya che, ki yi hankuri, da kadda ki yi kuka, ni zama wanki, don ni kua ban sani ba enda uwaye su ke. da yanzu ni zani taffia nemansu, kadan na samu naki ni fadda masu enda ki ke.

da suka issa ga woni gari ta dauka duatsu na zinaria ta bashi, ta che, uwata tana da zaben kunua

kaman woddanan duatsu; ya sa chikkin alji-funsa, ya taffi giddansu. da ya shiggga chikkin birni ya gani woni mutum zamne chikkin karusansa shina da kai da hanchi kaman maiwayo. da maiwayo ya ganesa fa ya fara gudu, da tunda bai issa ba ga karusa mutane suka che : ku kama barao, ku tsaidashi ! amma maiwayo ya maida kansa kuruma, sai shina chewa ga kansa : hanchi, hanchi, wonan ubana ne. amma da mutane sun fishi da kariyi sun kasshesa, da zobe chikkin yasansa sun debe tare da kurdinsa, suka kaishi ga wurin shawora gabba ga alkali. alkali ya che masa, sarmayi mi ya kawoka nana ? ya amsa, hanchi. hanchi alkali ya che, kana tamaha ka zaka nana, don ka darani gabba ga wonan jemaa ? maiwayo ya che : ankawoni nana ba sabada laifi ba ; ni da ina karami na bata dagga uwayena, da yanzu fa, da na girima na taffi nemansu ; na gani woni mutum da hanchi kama nawa, amma da ina guda en tsaida karusa, mutane sunka yesdani kasa, da hakkanan sun kawoni nana. da alkali ya ji abin da sarmayi ya che, ya che ga yaro, na gani ka fada chikkin hanun barayi, da yanzu taffi neman hanchinka, ilà kadda ka kawoshi nana kuma.

da maiwayo ya fitta dagga wurin sheria ya yi kuka da murna. amma da ba shi taffi ba nesa ya gani mache kyaukyawa ta shida dagga dokinta da zoba chikkin kunnuanta kaman woddanan duatsu wodda yarinia ta bashi, ya sa chikkin alji-funsa. da ta shiggga chikkin kasua shi kua ya bita, amma da tana saye zanua shi shina dube zobe na kunnuanta kama na fara. da mache ta kare sayin zanua ta fitta, ta hawa bisa dokinta

tana taffia gidda. amma maiwayo ya manche abin da shina yi; ya tuma dagga chikkin kasua, da woddansu zanua na kusa garesa sun fadi kasa, amma ba shi kulla da su ba; ya fara gudu, ya tsaida mache shi tambayeta, kadan ba ta batasda ba dia? da mutane na kasua sunka gani shina gudu, sun tamaha ya sache woni abu dagga garesu, da hakkanan sunka fara kuwa: ku tsaida maisata! da woni mutum ya ganesa fa, ya bugi kafafun maiwayo, da maiwayo ya fadi kasa sun daukeshi, sun kaishi ga alkali. da alkali ya ganesa ya che sarmayi, ba kai ne ba akakawo jia, da yanzu mine ka yi mugu? ya che, alkali, ba ina tamaha na yi laifi da su ka-woni nana. amma na gani mache kyaukyawa ta shingga chikkin kasua da zobe chikkin kunuanta wodanda na yi kallo har na manche enda ni ke, da ta fitta ni kua na yi gudu en tarsheta, amma mutane nan sunka kamani, sunka che, barao ni ke. alkali ya che, sarmayi, da kana nan jia ka che, kana nema ubanka, amma yanzu kaka kana neman mache? da mine ya saka ka dubeta? maiwayo ya che fa, ina da yarinia wodda na sa chikkin makaranta, amma da ba ta sani enda uwayenta su ke, ta bani duatsu dagga wuyanta ta che: mache da ta bani duatsu nan tana da zaben kunua kamansu. alkali ya che, ka taffi ka ka-wota. da ya kawo yarinia wonan mache kua ankirawota, amma da ta gani yarinia, ta tuna wonan diata che. hakkanan alkali ya sakesa. da wonan mache ta gode maiwayo sabada yin na-gari ga yarinia. hakkanan kua da mutume nan wonda maiwayo ya so ya tsayasda karusansa

ankirawoshi antambayesa kadan wonan sarmayi dansa ne wonda ya bata, da tunda alkali ba shi kare ba maganunsa wonan mutum ya che, wonan dana ne maiwayo ; ya dauki dansa, ya taffi gidda. shi ke nan, ya kare.

15. *maganan bako da machijin rua.*

woni mutum ya taffo woni gari, garin bakonchi ga woni mutum, ya taffo chikkin gari, ya shigga chikkin giddan tsofua. da maraeche ya yi ya tambaya tsofua, ya che: uwata, bani guga, en taffi jan rua, em bai dokina shi sha. ta che masu, dana, chikkin garinmu, kadan maraeche ya yi babu maitaffia ga rijia ; ya che mata, domi ? ta che masa : akoi machiji chikkin rijia nan, kadan ka sa guga shi kan rikeshi ; ya che, ba na tsoron machiji, bani guga, en taffi ; ta che da kyau ta bershi, ya taffi. akoi rana kaddan kaddan. dere ya yi, ya taffi rijia da dokinsa da takobinsa. dunia akoi sabon wata. ya taffi, ya sa guga chikkin rijia, guga ya issa, guga ya dauka rua. machijin rua ya rike. mutum ya ja, guga ya ki fittawa. ya fadda ga machijin rua, ya che masa : ka beri dokina ya sha rua, kadda ka rike guga. machijin rua ya bershi. mutum ya ja rua, ya bayes ga dokinsa, ya sha rua, ya koshi. yana sa guga chikkin rijia, ya sage takobinsa, ya aje bakin rijia, ya che ga machijin rua : dokina ya sha rua, ya koshi, kai, ka shigga, en jaka. machiji ya rike guga. mutume shina ja ya gani

jikin machiji duka zane. ya dauki takobi, ya yenke kansa, ya aje shina jan sauran jikin machiji shina ja, ya tara wuri biu, sun fi maitsawo, shina ja ya fittas duka ; ya aje kusa ga bakin rijia, ya taffi gidda. ya dauka kain machiji, ya kama dokinsa, ya hawa, ya taffi tare da gugansa, ya taffo ga giddan tsofua, ya shida. tsofua ta che masa : doki ya sha rua, ya koshi ? ya che, i. ta che masa, kaka ka yi da machijin rua ? ya che, o, babu komi ; ya ki fadda mata abin da ya yi.

da gari ya waye mata sunka taffi rijia ga daukan rua sunka gani abu chikkinsa da zane dayawa ga wuri daia sunka gudu sunka taffi gidda, suka zamna. woddansu kamansu sunka taffi sunka gani sunka gudu sunka taffi gidda, suka faddi ga mutane. mutane sunka che, da gaskia ? mata sunka che, da gaskia. mutane sunka che, muna taffia mu gani. sunka taffi sunka gani machiji ya mutu. sunka che, wanene ya yi aiki wonan ? ba su sani ba kowanene ya yi. sunka taffi chikkin birni, suka faddi ga sariki, suka che masa ; allah shi baka yawan rai ! ya tambayesu ya che masu, mi kuna so ? sunka che masa, machiji wonda ke chikkin rijia ya mutu. sariki ya yi murna, ya che, da gaskia ? sunka che masa, da gaskia. ya che masu, ku yi mani surdi ; sunka darime masa surdi ya hawa ; suka wuche gabba shina binsu tare da fadawansa. sunka taffi bakin rijia, ya che masu, wanene ya yi wonan aiki ? suka amsa masa suka che, ba mu sani ba. ya che masu, ku tara mutanen gari nan duka, ku tambayesu wanene ya kasshe

machiji nan. sunka che, da kya. sunka taffi sunka kirawo mutane duka, wodanda chikkin gari, sunka tara wuri daia sunka tambaye mutane, sunka che, wanene ya kasshe machiji nan? kowone ya taffo, ya gani shina chewa, ba ni ba; woddansu mutane sunka che, ai, akoi bako chikkin giddan tsofua chan, ku taffi, ku kira-woshi. sunka taffi sunka kirawoshi, sunka tambayeshi, suka che, kai ka kasshe machiji nan? ya che masu, i. sunka che masa, enna kain machiji? ya che masu, ga shi! sariki ya yi murna da ya gani kain machiji. ya che ga mutum, taffo, na baka shashin gari duka. mutum ya taffi chikkin giddan tsofua. ya samu shashin gari duka da shi da sariki daidai. shi ke nan; ya kare.

16. maganan tsuntsua da kaza.

tsuntsua ta zaka ga kaza ta che: kaza, kina da faifeto, domi ba ki iya tashi bisa kamada ina tashi? kaza ta che: da ni da ke ba daia ba che. tsuntsua ta che, domi kin fadi hakka? kina da kafa da fukafiki kama nawa, da komi ga jikina akoi ga jikinki. da kaza ta ji hakka, ta yi fushi, ba ta so ta ji maganan tsuntsua ba. ta che, ki taffi ki kwanche chikkin daji, ki berni, en yi kwanche chikkin gidda, ban so ba magananki, da kin fadda mani. tsuntsua ta che, kadan ba ki so ki ji maganata gobe mutane su kamaki chikkin gidda, su kassheki, su chi namaki; ke marashankali ki ke, na zaka, zani koya maki hankali,

kin renani, dagga gabba nan kadan kin gani mutane suna zakua ga kassheki, ki sani kamada zaki cheto ranki. kaza ta che, ki taffi, babu ruanki da ga gareni. tsuntsua ta che, da kyau, ta taffi, ta zamna bisa ga itache.

da gari ya waye mutume, maigidda, ya dauki sanda shina so ya kasshe kaji. da kaza ta gani, ta tashi bisa, ta ketare giddan ubangijinta tana yin kuka tana chews, abin da tsuntsua ta fadda mani jia ke nan, da na ki ji. da tsuntsua tana zamne bisa itache tana chews ga kaza : ki shigga chikkin chiawa, kadda ya ganeki, ya kassheki. kadan kin shigga chikkin chiawa, kadda ki mosi, ki zamna kawoi. da kaza ta ji hakka ta gudu, ta shigga chikkin chiawa. da mutum ya duba chikkin chiawa duka ba shi sameta ba ; har maraeche ya yi, ya taffi, ya zamna.

da kaza ta gani ya taffi, ya zamna, ta fitta sanu, ta taffi ga wurinta nafari enda ta fitta. da tsuntsua ta zaka, ta che, kadan ya zaka zashi kassheki, ki yi kwoi daia, kadan ya gani shina chews : kazata tana yin, kwoi, ba na so en kassheta, sai ya dauka kwoi ya taffi ; kadan ya daffa, ya sa gishiri, kadan ya chi, sai ya yi murna. kowche safia shina dubawa enda kika yi kwanche. wonan ne wayo da na baki, kadda ki manche. kaza ta che, na gode maki, kanuata, tsuntsua. kadan ba ki fadda mani ba yao da safe da na mutu. na gode maki kwarai. da tsuntsua ta che, kadan kina ji maganata mutane ba su kassheki ba, sai ga woni lotu. da tsuntsua ta tashi, ta taffi. maganan kaza da tsuntsua ya kare.

17. *daria ba tausayi ba.*

woni mutum, sunansa dan kanu, da matasa sunanta ki-bani-rua-kadda-ni-ji-kishirua, da sun-ka taffi woni gari suka shida ga giddan woni mutum, maidukia, sunansa kadda-ka-mancheni, suna kirawo woni yaro dagga bisa daki, amma ba shi zaka ba kasa. hario dan-kanu ya kirawoshi, ya ki zakua kasa. dan kanu ya yi fushi, ya taffi bisa, ya che, shatau ina-kiranka, domi ba ka zaka ba kasa? shatau ya che, ina jin chiwon kai. dan kanu ya che: chiwon wofi! enna kanka da ka chewa, ina jin chiwo? yaro ya che ga dan kanu: ka sa hankali ga kanka. dan kanu ya che, kai, ka ke yi mani magana hakka? ya che, i. dan kanu ya dauka sanda, ya buga yaro. yaro ya tashi shina gudu ga chikkin daki, dan kanu shina binsa. daki da bakki babu haske. dan kanu shina nemansa, ba shi yi samesa ba. yaro ya taffi, ya yi kwanche ga bakin kofan daki enda dan kanu shi ke shida kasa.

da dan kanu zashi fitta dagga chikkin daki, ya zaka ga bakin kofa, ya yi tuntube da yaro, ya fadi kasa, ya gangara, ya issa ga kasa; kafansa daia ya kariye, shina chewa: dan kare, yaro nan, kadan na sameka gobe, ina bugasa kwarai. yaro ya tashi, ya che, dan kanu! mi ya sameka ka yin kuka? dan kanu ya yi fushi, ya che, kadan gobe na sameka kai ka yi kuka, don ka kariye mani kafa.

matasa ta taffo, ta che, mijina, mi ya sameka?

ya che, na kariye kafata, da ina sua buga yaro nan, da ina shida kasa ya taffi, ya yi kwanche ga bakin kofa, na fadi bisa garesa, na fada kasa, kafata ta kariye. matasa ta che, o, mijina, ka kariye kafaka, mi zani yi yao? sai en taffi en kirawo maimagani? da ta fitta, hainya duka da dauda, tana yin gaugawa ta fadi kasa; bakinta ya chikka da kasa. ta taffi ga giddan maimagani, fuskanta da zanenta da hanuanta duka da tabo. maimagani ya che mata dan kanu, mi ya sameki? jikinki duka da dauda, da bakinki ya chikka da kasa. ya che, ki zaka, ki wanke hanunki da bakinki. da ya kawo mata ruan zafi tana tamaha maisainyi ne, ta chikka bakinta da ruan zafi, ta kone halshinta, ta zubas rua kasa, ta che, maimagani, kai mugu maimagani ne, ta che ga maimagani; maimagani ya che, mi na yi? ta che, ka kawo rua maizafi, ina tamaha da sainyi, na chikka bakina da ruan zafi, na kone halshina, domi ba ka fadda mani ba da zafi dafari? ya che mata, wonan ba shi yi maki komi shina yi maki nagari, kadan kin sha berkono. ta che, ka bani berkono mazza en sha. ya bata berkono maizafi; da ta ji zafi, ta yi kuka har ta manche mijinta. maimagani ya che, ta alaleni da yawan magana dafari; domi tana yin kuka yanzu? mutane sunka che, kai wawa ne, ka bata ruan zafi ta sha, hario ka bata berkono ta sha, yanzu kana chewa, domi tana yin kuka?

ya che ga mutane, ina tamaha na bata ruan sainyi ta sha, amma ban bata ba, ya taffi, ya kawo rua da sainyi da dadin sha, ya bata ta sha. da ta sha kana ta yi hankali, ta tuna da

mijinta. ta che ga maimagani, ina so ka zaka ka gani mijina, don kafasa ta kariye, ya che da kyau.

ya dauki woddansu magani dagga chikkin aljifunsa. da sunka taffi dagga chikkin hainya woni yaro da ya gani maimagani, ya che, biri ! maimagani ya che, wanene ka ke kira biri ? yaro ya che, kai ! maimagani ya bishi ; mache tana binsa dagga bay a tana chewa : maimagani, maimagani ! enna zaka ? ya che mata, ki taffi chan, ni ba na so zua giddanki yao, sai na kama yaro nan. maimagani shina bin yaro, yaro shina gudu. da maimagani ya fadi kasa, yaro ya darasa. ya che ga yaro, ka taffi, na sani masifan yaro. ya tashi shina buga dauda da kura dagga rigansa, ya zaka chikkin gidda, ya yi kwanche bisa gado shina jin haushin yaro. da mata ta dan kanu ta taffi, ta yi kwanche tana jin haushin maimagani da yaro. bakinta ya kone ; kafa ta mijinta ta kariye, su duka suka yi kwanche chikkin gado : babu daia da shi ke yin taffia.

wonan ya kare, maganan mache da mijinta, da yaro da maimagani, ya kare.

18. *maganan namiji da matansa biu da karnukansu.*

namiji ya che ga matansa biu, ni ina taffia chikkin daji ; kadan na darime karnukana, kadda kowa shi kunchesu. ya che masu, mache da ta kunche karnukana, kadan na taffo, ina koranta ta taffi giddanta. shina da karnuka masukyau, da babban kare da kankana karnuka, ya darimesu

chikkin gidda. ya dauki sarewansa da jikasa da gatarinsa, ya taffi chikkin daji. shina taffia shina taffia dodo ya ganeshi, ya taffi garesa, ya yi gudu, ya hawa bisa itache, babban itache. ya dauki sarewa shina busu. karnuka suna chikkin gidda sunka ji busun sarewa suna tuma suna hapshi suna kuka. matasa daia ta gani, ta che, mi ya sami karnuka nan suna tuma suna kuka hakka? ta che, ina kunchesu. mache daia ta che, aa, kadda ki kunche. kina ji ya che, kadda kowa shi kunche karnukana, kadan na taffi chikkin gidda, ta che, ina kunchewa. ta che mata, kadan kin kunche, kadan ya taffo shina fusheki, ki taffi gidanki. ta che, babu ruana ina kunchewa. ta che, taffi, ki kunche, babu ruana gareki. mache ta taffi, ta kunche karnuka duka sunka taffi ga chikkin daji. sunka ishe dodo shina tonewa saiwan itache; ya tone duka, sai daia ya yi kingi itache ya fadi da mutum duka. babban kare ya taffo shina gudu; ya kama dodo ga baya, ya jefasda dodo. sunka kassheshi; ubangiji ya shido dagga bisa itache shina murna. ya taffo gidda, ya che, wanene ya kunche karnuka? mache daia ta che, gata, ita da kunche; ina fadda mata, kadda ta kunche, ta kunche. ya che, ki taffi, ba na sonki; kadan ba ta kunche ba karnuka nan yao da na mutu. tashi, ki taffi, ba na sonki ba. ya kore mata da ba kunche ba karnuka; ya beri mache da ta kunche karnuka ta zamna chikkin giddansa, ya kore mache wochan. ya zamna da matansa daia da karnukansa, ya zamna chikkin gidda. shi ke nan, ya kare.

19. *magana ta mata biu da namijinsu da diansu biu.*

mache daia tana da dia, mache daia tana da dia, su duka biu suna da budurai. dia ta mache daia ta yi dauda ga buzu na salla namijinsu. kishia daia da ta gani, ta yi fushi, ta che, yariniaki tana yin dauda bisa buzun mijinmu, ta taffi, ta wanke ga rua madina. yarinia da uwata su duka biu zuchiansu ta bache, uwata ba ta sani ba abin da zata yi ; ta aike diata ga rua madina, ta wanke buzu nan.

yarinia ta tashi ; ba ta dauka ba abinchi ; ta taffi tana taffia ga dogon daji. tana taffia dagga chan ta gamu da wota mache, ta che, uwata ta aikoni ta che, en taffi, en wanke buzu nan ga rua madina, ta tambaya mache, ta che, rua madina nan shi ke ? mache ta che, wuche gabba, diata, rua madina ba kusa ba.

yarinia ta wuche tana taffia ta gamu da kuda suna daffa kansu. ta che da su, uwata ta aikoni, domi na yi dauda bisa buzu, ta che, en taffi, en wankeshi ga rua madina, ta che masu, nana rua madina shi ke ? suka che mata, ba nan ba, wuche gabba, sunka che mata, ki nama nan kaddan, ki chi, ta che, ba ni da yunwa. da ta wuche tana taffia tana taffia chikkin daji ta gamu da giwaye suna daffa kansu. ta che da su : uwata ta aikoni, domi buzu nan, don na yi dauda bisa garesa, ta che mani, en taffi en wankeshi ga rua madina, da na tashi na taffo, iná tambaya dagga

enna rua madina shi ke? sunka che mata, ba nan ba, wuche gabba. sunka che mata, dauki nama nan kaddan: ta che masu, ba ni da yunwa. ta wuche, ta taffi gabba, ta gani fara suna daffa kansu, ta tambayesu, ta che, uwata ta aikoni, domi na yi dauda ga bisa buzu, ta che, en taffi, en wankeshi ga rua madina, suka che mata, ba nan ba, wuche gabba, sunka che mata, ki dauki nama nan ki chi. ta che, ba ni da yunwa. suka che mata, wuche gabba. da ta wuche tana taffia tana taffia chikkin daji, to gani tsuntsuaye suna daffa kansu; ta tambayesu ta che: uwata ta aikoni, domi na yi dauda ga bisa buzu nan, ta che, en taffi, en wankeshi ga rua madina; suka che mata, ba nan ba, wuche gabba. ki dauki nama nan kaddan, ki chi. ta che, ba ni da yunwa sunka che mata, wuche gabba.

ta wuche tana taffia tana taffia ta gamu da nama shina daffa kansa, ta tambayesa, ta che, uwata ta aikoni, ta che, en taffi, en wanke buzu nan ga rua madina, nama ya amsa, ya che mata, ki dauki nama nan kaddan, ki chi, ya che mata, wuche gabba rua madina shina dagga nesa, ta che massa, ba ni da yunwa, ta ki daukan nama. ta wuche gabba tana taffia tana taffia, ta gamu da rua shina gudu war war war! ta tambayesa, ta che, uwata ta aikoni, domi na yi dauda ga bisa buzun sallan mijinta, ta che, en taffi, en wankeshi ga rua madina, ta che, kai ne rua madina? ya che mata, ba ni ne ba rua madina. ki dauki kaddan, ki sha, ya che mata, wuche gabba, rua madina shina nesa, ta wuche; abubua nan duka ta wuchesu.

tana taffia ta gamu da zumua tana gudu ga kasa, ta tambaya ta che, uwata ta aikoni, en taffi, en wanke buzu nan ga rua madina, da na taffo na tambayeki ko ke che rua madina? ta che, dauki kaddan ki sha, ba ni ne ba rua madina, ta che mata, ba ni da kishirua. ta wuche, tana taffia ta gamu da nono shina gudu, ta faddi masa, ta che, uwata ta aikoni, en taffi, en wanke buzu nan ga rua madina, domi na yi dauda bisa garesa, na taffo, en wankesi, nono ya che, dauki kaddan, ki sha, ta che, ba ni da kishirua, nono ya che, wuche gabba. Da ta wuche tana taffia ta gamu da mutum daia, ta fadda masa, ta che masa uwata ta aikoni, en wanke buzu nan ga rua madina, domi na yi dauda bisa garesa, ta che, ko dagga nan rua madina shi ke? mutum ya che mata, kin kusa, taffi kaddan, tana taffia ta gani rua kwanche, ta gamu da tsafua daia, ta taffo gareta, ta che mata: kina lafia? ta che, sai lafia, tsafua ta che, diata, mi ya kawoki nan? budurua ta che, da ni da uwata da ubana da kishia muna kwana, ni ina kwanche bisa buzu nan, da na yi dauda bisa garesa, kishia ta yi fushi, ta che, domi diaki tana yin dauda ga bisa buzun namijimu? ta nema rua, ta wankeshi ga rua madina, domi tana yin dauda ga bisa buzun namijimu da shi ke yi salla? don wonan na taffo, ko nan ne rua madina? na taffo ina tambayeki? tsafua ta che, da gaskia, kin taffo ga rua madina, shi ne maidadi, ga shi nan, ki taffi ki wankeshi kwarai; ki taffo, ki daffa tuo, mu chi; ta che da kyau. to taffi, ta wanke buzu ga rua madina, ta taffo. tsafua ta che, ta wanke tukunia, ta wanke, ta

dora murufu, ta fura wuta, ta zuba rua chikkin tukunia. tsofua ta bayes alkama, kwara daia, tana sa chikkin tukunia. ta jima kaddan tana jin tukunia tana tafassa, ta che, minene wonan ? ta bude tukunia, ta gani tukunia ta chikka da alkama ta nena, ta fittas, ta aje.

hario ta dora tukunia, tsofua ta bata kasshi, ta che, ki taffi, ki wanke, ki aje chikkin tukunia, ki daffa, ga gishiri, ga berkono, ga masoro, ga kimba, ga daudawa, duka abubua nan ki sasu, ta che da kyau. ta wanke kasshi, jikin kasshi babu nama ko daia, tana sa ckikkin tukunia. ta sa gishiri, ta sa berkono, ta sa kimba, ta sa masoro, ta sa daudawa ; ta rufe tana tunkuda wuta ; ta jima kaddan, ta ji tukunia tana tafassa ; ta bude, ta gani nama ya chikka tukunia.

ta yi mamaki, ta che, kaka kasshi babu nama, da alkama, kwara da'a, sun issa abinchi taro dayawa ? abubua duka ta wuchesu, ba ta chi ba ko daia, sai da ta taffo ga giddan tsofua ta chi ; ta fitta nama duka, da alkama duka, da mia, ta kawo ga wurin tsofua, ta fittas. tsofua ta che, mu chi, suna chi, sunka koshi har abinchi ya yi saura, sunka tara sunka beri, sai gobe da safe su chi, sunka taffi suna yin berichi bisa gado. gari ya waye sunka chi saura.

yarinia ta zamna kwana fudu ko bial, ta che ga tsofua, zani taffia gidda. tsofua ta che, da kyau. ta che ga yarinia, ki jawo kafata (kafan tsofua nan daia ya taffi mukka, daia dagga nan ya taffi bornu) yarinia nan tana jawowa tana tarawa, ta kama kafa daia wodda ta zamna dagga bornu, ta kawo daia wodda ta zamna dagga mukka. tsofua

ta che ga yarinia, wanke bayana. yarinia ta che, da kyau. tana wankewa ; bayan tsofua ya fude, ya yi rami. yarinia ta ji tsoro, ta che, enna zani shigga ? tsofua ta che mata, kadan kin gani bayana ya fude, ki bude tukunia babba, ki danka kwoi uku, ta che, da kyau, ta danka kwoi uku, ta gaida tsofua, ta che, na taffi garinmu, ta danka buzunta, tsofua ta che mata, kadan kin taffi da kwoi uku nan ki fasasu ga wuri maitauri, kadan kin che, em passa ? kadan kin ji : passa, passa, passa ! kadda ki passa ; ki taffi gabba ga woni wuri. kadan kin che, em passa ? kadan kin ji babu woni abu da ya yi magana, ki jima, ki che, em passa ? kadan kin ji shiru, ki passa, ta che, da kyau.

tana taffia ta gani wuri da tauri, ta che, em passa ? ta ji passa, passa, passa ! Ta ki passawa. ta taffi gabba, ta gani wuri maikyau, ta che : em passa ? ta ji shiru, ta passa. ta gani rakumi, doki, shanu, akuya, murshan, kurdi, zinaria, rakumin daji, da giwa, da mutane ; ta samu dukia dayawa, abun dunia duka ta samu. kwoi uku nan duka ta passasu. da ta gani ta yi murna, zuchianta ta kwanta. ta hawa bisa doki tana taffowa ga garinsu. mutane sunka gani kura dayawa sunka ji tsoro sunka fara gudu. yarinia ta aike dawaki bial da mutane bisa garesu, ta che, kadan kun taffi, ku che : diar mutume nan tana taffowa, kadda ku ji tsoro. sunka taffi giddan ubanta sunka che ga mutane, kadda ku ji tsoro, diar mutume nan, wodda ta taffi gari en wanke buzu, ita che, yao ta taffo, sunka che, da kyau, sunka zamna, gari duka suna murna.

ubanta da uwanta suka tarieta suka kawota gidda. iri duka ta kawo da riguna, abu nagari nagari duka ta kawo chikkin giddansu. sunka zamna tana rabawa ga mutane dukia.

da kijia ta gani hakka ta che ga diata, tashi, ki taffi, ki wanke buzu nan, ta che, da kyau, kijia ta yi fushi, ta aike diata. diata ta taffi tana taffia ta gani tsuntsaye suna daffa kansu. ta che masu, uwata ta aikoni, domi ta gani diar zarakuata ta kawo dukia, don wonan ta aikoni, en taffi en wanke buzu ga ruan dadi, ko ku ne ruan dadi? suka che mata, ki dauki nama kaddan ki chi, ta dauka ta chi, suka che mata, wuche gabba, ruan dadi shina nesa.

ta wuche tana taffia ta gamu da nama shina daffa kansa, ta che, uwata ta aikoni, domi en taffi en wanke buzu nan ga ruan dadi. nama ya che mata dauki kaddan, ki chi, ta dauki ta chi, ya che mata, wuche gabba, ruan dadi shina nesa. tana taffia ta gami fara tana soya kanta, ta che mata, uwata ta aikoni en taffo en wanke buzu nan ga ruan dadi, don ta gani zarakuata, diata ta kawo dukia dayawa, don wonan ta aikoni, en taffi, en wanke buzu nan ga ruan dadi, fara ta che, dauki kaddan, ki chi; ta dauka ta chi. fara ta che mata, wuche gabba. ta wuce tana taffia ta gamu da giwaye suna daffa kansu, ta che masu, uwata ta aikoni, en taffi, en wanke buzu nan ga ruan dadi, domi ta gani diar zarakuata ta kawo dukia dayawa, ni kua ta aikoni, na taffi. sunka che mata, ki dauki kaddan, ki chi, ta dauka ta chi, suka che mata, wuche gabba, ta wuche tana taffia ta gamu da rua shina gudu

kwur kwur kwur. ta che masa, uwata ta aikoni, en taffi, en wanke buzu nan ga ruan dadi, domi ta gani diar zarakuata ta kawo dukia dayawa, don wonan ta aikoni, ko kai ne ruan dadi? ya che mata, ba ni ba ne ruan dadi, wuche gabba, amma dauka kaddan ki sha, ta dauka ta sha. ya che mata, wuche gabba, ta wuche, tana taffia ta gamu da zumua, ta che mata, uwata ta aikoni, don en wanke buzu nan, don ta gani diar zarakuata ta kawo dukia dayawa, ni kua ta aikoni, zumua ta che mata, dauki kaddan ki sha, ta dauka ta sha. ta che mata, ba ni ba ne ruan dadi, wuche gabba, kin kusa, ta che, da kyau. tana taffia ta gamu da nono shina gudu, ta che masa, uwata ta aikoni, domi ta gani diar zarakuata ta kawo dukia dayawa, don wonan ta aikoni, nono ya amsa mata, ba ni ba ne ruan dadi, dauki kaddan ki sha, ki wuche gabba. ta dauka ta sha. ta che masa, na kusa da ruan dadi? ya che mata, kin kusa, taffi gabba; ta wuche. abubuanga duka ta chisu, babu abin da ba ta chi ba.

tana taffia ta gamu da mutum daia, ta tamba-yes, ta che, ko ka gani ruan dadi dagga nan? ya che mata, mi ya kawoki nan? ta che masa: uwata ta aikoni, don, en taffo, en wanke buzu nan, don ta gani diar zarakuata ta kawo dukia dayawa, don wonan ta aikoni. mutum ya che mata, kin kusa, ki taffi gabba, ta che, da kyau. tana taffia ta gani babban gulbi, da tsfua tana nan, ta taffo wurin tsfua, ta gaisheta. tsfua ta che mata, mi kawoki nan? ta che: uwata ta aikoni, don ta gani diar zarakuata ta kawo dukia dayawa, don wonan ta aikoni. sunka zamna

sunka jima tsosua ta che mata : ki taffi, ki wanke buzu nan, ki dawoyo, ta taffi, ta wanke, ta dawoyo. tsosua ta che mata, ki dora tukunia, ta dora, ta fura wuta tana kusa da wuta. tsosua ta che mata : ki taffo ki karba nama nan ; ta taffo ta karba kasshi. ta che dagga zuchianta, mine kasshi nan zashi yi muna, har mu koshi ? ta ki wankewa tana sa chikkin tukunia, tsosua ta bata berkono, gishiri, daudawa, masora, kimba, abin dadi nan duka anasasu ga chikkin tukunia da nama, duka ta bata ta sa, ta yi fushi, ta sa, ta rufe tukunia.

ta jima kaddan tukunia ta chika da nama. budurua ta che, kaka kasshi ya zama nama ? ta yi mamaki ; nama ya nina, ta shide, tsosua ta che mata, ki dora tukunia, ta dora tukunia, tsosua ta bata shinkafa daia, ta che, ta taffi ta wanke, ta ki wankewa, ta che, mine shinkafa daia (ko kwara daia ta shinkafa) zata yi muna, mu chi mu koshi ? ta ki wankewa tana sa. ta jima kaddan tukunia ta chika da shinkafa. ta che : kaka shinkafa daia ta chika tukunia ? wonan mamaki ne. tsosua ta che mata, ki fittas, ki kawo mu chi, da nama da romuasa da shinkafa, ki fittas, ki kawo mu chi, ta taffi, ta fittas shinkafa, da nama, ta dauka romua ta zuba ga kain shinkafa, ta aje, nama duka ta chainye ; ta sa na tsosua dabam, nata dabam ; ta ki ta chi tare da tsosua, don wonan ta dauka na kanta, ta hadie nama duka.

sunka zamna kwana biu ko uku ta che, zani gidda. tsosua ta che mata, da kyau. yarinia ta yi shiri. zata taffia tsosua ta che mata, ki taffo, ki jawa kafata, yarinia ta yi fushi, ta ja wonan

kafa da ta zamna dagga bornu, ta fusga kafa wochan, wodda ta zamna dagga madina, ta tara kafan tsufua ga wuri daia. tsufua ta che mata, ki taffo, ki wanke bayana. ta taffo ta wanke, tana fushi, ta chuda da karifi, bayan tsufua ya buruba. yarinia ta ji tsoro, ta che, na fuda bayan tsufua, enna zani shigga? tsufua ta che, mata, ki buda babban rafonia, ki saba kwoi biu, ta che, da kyan, ta dauka kwoi biu, tsufua ta che mata, kadan kin taffi wuri da kegua, ki che, em passa! kadan kin ji, passa, passa! kadda ki passa, ta taffi tana taffia ta samu wuri akoi kegua, ta che, em passa? ta ji, passa, passa, passa! ta che, em passa, kadda su gudu, ta passa daia, hario ta passa sunka sama biu. ta gani akuya da kafo daia, ta gani doki da kafa uku, ta gani mutane, kuturu, ta gani murshan babu kyau, amurgude.

da tana taffowa dafari, ta gani giwa, mutuni, kuda, zaki, fara, rua, zumua, fari nono; da ta dawoyo abubuanga duka andaukesu. ta taffo da shanu, kunua achire, kafo babu, ta kawo dukia nan duka babu daia da kana chewa, wonan da kyau ko doki, ko shanu, go awaki, ko murshan, ko mutane, ba daia da kana chewa, wonan da kyau, ko wonan babu kyau, su duka daia, ta kawo.

mutane sunka gani, kura sunka che: yaki shina taffowa garinmu, woddansu mutane suka hawa doki dagga chikkin gari, suka taffo suka gani sai yarinia da dukia sunka dawoyo, sunka che, diar mutume nan tana taffowa. sunka faddi ga mutane ubanta da uwanta suna murna diarsu tana kawowa dukia. ta taffo, ta shigga chikkin gari, ta taffo ga uwata, ta che, ga, abin da kina

so na kawo maki. ta kawo, ta zuba ga uwata dukia nan duka, ta bayes ga uwata sunka zamna.

shi ke nan, ya kare; babu woni maganan yarinia da uwata, da kijia'ta; duka ya kare.

20. *magana ta doki dan-asbon, da yaro da gisso da mayia.*

asbonawa sunka kawo doki, dan asbon, suna so sayesua; kurdinsa dayawa; sayinsa da wuya. ubangijin doki ya che: dokina wonan ba na sayinsa da kurdi, sai da nonon mache. mutane sun taffo sunka tambaya ubangijin doki, suka che masa: nawa kurdi na dokinka? ya che masu: kurdin dokina sai da nonon mache anasayensa. mutane sunka che, aa, aa, dokinga naka kurdinsa da wuya; wane shina iye sayinsa?

woni yaro ya taffo, ya tambaya ubangijin doki ya che, nawa kurdinsa? ya che masa, sai da nonon mache anasayinsa. yaro ya che, da kyau, ba na iya sayi doki nan, yaro ya taffi.

hario yaro, kamanshi, ya taffo, ya sani komine ya so uwasa tana yi masa, ya taffo ya tambayi ubangijin doki, ya che masa, nawa kurdin dokinga? ya che masa, kadan kana iyawa ka taffi, ka yenke nonon uwaka, ka kawo mani, ka karba doki nan. yaro ya che, da kyau, yaro ya taffi ya tambayi uwasa, da ya tambaya ya che mata, uwata, ki saya mani doki nan da nononki, ta che masa, da kyau, ta che masa, taffi ka kawo wuka ka yenke, yaro ya taffi, ya kawo wuka,

ya yenke nonon uwansa; ya taffi ya bayes ga maidoki, maidoki ya bashi doki. yaro ya taffo ya darime doki.

akayi kwanaki uku ya che ga uwasa, zani taffia en gani wurin da kasan dunia ta kare. uwasa ta che, da kyau, da ubansa duka sunka che, da kyau, ka taffi. allah shi kawoka!

• yaro ya che ga doki: doki, gani, na sayeka da nonon uwata, ka kaini wurin makaran dunia! yaro ya yi shiri, ya darime surdi, ya taffi shina taffia ya samu aboki gisso. gisso ya tambayesa, ya che, kai yaro, enna zaka? ya che masa, zani en gani makaran dunia. gisso ya che masa: em bika? ya che bini.

gisso ya yi surdinsa na tofon itache suna taffia, suna taffia suna taffia har sunka issa wuri da babu kasa, sunka gani wota mache, mayia, tana dagga nesa sunka ganeta, amma ba ta ganesu ba. tana yin abin da ba shi ke daidai.

yaro da gisso sunka taffo wurinta suka gaisheta, ta karbi gaisuansu, ta che, kuna lafia diana? sunka che mata, sai lafia, ta che masu, ku taffo mu taffi giddana, sunka che, da kyau. suna taffia babu kasa, babu itache sai hiska, sai rua, sai wuri bakki, sunka shida chikkin giddan mayia, da maraeche ya yi tana nema zakara ta kasshe-shi, zakara ya gudu, ya boyu chikkin haki, tana nema tana nema ba ta samu ba.

ta daffa tuo, ta kawo ga yaro da gisso, ta che masu, ga tuona ku chi, sunka che, da kyau. yaro ya che, ba na so en chi tuo nan. gisso ya che babu komi mu chi, sunka zamna sunka chi tuo. gisso shina da sanda da karifi. da sunka

chi tuo sunka kare sunka taffi sun berichi. tsakkan dere mayia ta dauka wuka tana wazawa. zakara ya yi kuka, ya che: gata, tana taffowa, ku yi shiri, yaro ya ji hakka maganan zakara. mayia ta che, enna zakara nan? rana duka ina nemansa, ban samesa ba. ta duba kalkashin gado, ta sa hanu ta lalabe, ba ta samesa ba, ta zamna. hario ta dauki wuka, tana wazawa tana chewa: ki chi nama, ki chi nama! hario zakara ya yi kuka, ya che, gata tana taffowa! mache, ko mayia ta ji maganan zakara. sao uku zakara shina kuka har gari ya waye. ta gaida yara ta che masu, kun kwana lafia? ta tamba-yesu, ta che masu: jia kun gani ina yin abin da ba shi ke ba daidai? gisso ya amsa ya che, ni na gani.

mayia ta yi kumia, ta taffi ta nema zakara, ta che, kadan ban kasshi ba yaro nan da gisso suna kai labari nan chikkin dunia da garinsu, ta nemi zakara, ta kama ta kassheshi, ta daffashi, ta kawo ga gisso da yaro da dere. sunka chi sunka taffi berichi. gisso ya che ga yaro: ka yi hankali da dere na yau; yaro ya che da kyau.

gisso ya dauki sandansa ta karifi, ya aje kusa ga kansa. da ya yi berichi kaddan, ya tashi, ya dauki sandansa, ya zamna kusa ga bakin kofa. da dere mache ta yi shiri zata taffowa ta kasshe yaro da gisso ta chi. tana wazawa wukanta tana chewa: ki chi nama, ki chi nama! gisso ya yi shiri, ya che, gata tana taffowa! ya dauki sandansa ta karifi, ya tsaya kusa ga bakin kofa. mayia ta taffo sanu sanu. gisso ya dauki sanda ta karifi; ta sa kanta chikkin daki; ya passa

kanta da sandan karifi. ta dawoi chikkin da-kinta, ta shainye jini duka na jikinta.

ta jima kaddan ta che, yanzu suna berichi. ta waza wukanta kaman da ; ta taffo sanu sanu. gisso shina jinta, ta sa kanta chikkin daki, ya passa kanta da sandan karifi. ta dawoya chikkin dakinta ta shainye jini duka, kaman da.

sao uku suna fadda haka da ita da gisso da dere har gari ya waye, gisso ya che ga abokinsa, duba, mache nan mayia che, dere duka na passhe kanta. yaro ya che, da gaskia? ya che, i, da gaskia. ya che mu yi shiri, da safe mu taffi garinmu, gisso ya che, da kyau.

mache ta taffo garesu, ta che, kun kwana lafia? gisso ya che, sai lafia. sunka gaisjeta sunka che mata, yaro zamu taffia garinmu, ta che, da kyau. yaro ya dauka askake, ya darima ga wuzia ta dokinsa, duka wuzian doki sai aska. yaro ya darima surdi, ya yi shiri, ya hawa bisa doki. gisso ya hawa bisa kunen itache, dokinsa ke nan. suna taffia. mache ta sama mayia zata kama yaro, ta kan kama wuzian doki askake sunka yenke hanunta ; ta tsaya, tana lashewa jini.

hario ta taffo kaman hiska, ta che, ku tsaya dagga bakin wuta nan, ni kamaku, ni chiku. yaro da gisso suna gudu sunka taffo wurin ruan zafi shina tafassa. yaro ya che ga dokinsa, ka fusheni dagga ruan zafi nan da nonon uwata na sayeka. doki ya tuma, ya ketare gulbi duka na ruan zafi, gisso ya hawa, ya fada chikkin ruan zafi, da shi da dokinsa duka na kunen itache, yaro ya dawoyo maza, ya fisasa.

mayia ta taffo kusa da ruan zafi, ta taffi, ta tarshesu, ta kama wuzian dokin yaro, askake sunka yenke hanunta, ta beri, ta tsaya tana lashewa jininta. yaro da gisso suna gudu, sunka taffo sunka ishe wuta tana gudu kaman rua. mayia ta che masu, ku tsaya dagga nan ni tarshéku, ni chiku. yaro ya che ga dokinsa, ka fusheni dagga chikkin wuta nan, da nonon uwata na sayeka. yaro ya buge dokinsa da bulala, ya yi sukua; doki ya tuma, ya ketare wuta duka, ya dauki gisso tare da shi.

sunka ketare gulbi mache ta taffo kaman hiska. ta wuche wurin wuta, ta tarda yaro da gisso. ta kama wujian doki; hario askake sunka yenke hanunta, ta tsaya tana lashewa jini. yaro da gisso sunka sukua sun ishe babban gulbi na ruan sainyi. kadan yaro ya che ga dokinsa: ka fusheni dagga chikkin rua nan, da ya buge dokinsa, da ya dauki gisso sunka ketare gulbi.

mayia ta che ina yin wohalla haka? en taffi gidda ya fi. ta che, ba zani samunsu ba. ta dawoi garinta. yaro da gisso da sunka ketare daia, biu ana uku sunka issa wurin kasa suna taffia bisa kasa. gisso ya taffi wuri da shina so; yaro kua ya taffi garinsa, ya taffi giddan uwansa. da uwasa da ubansa da kanuansa da sun ganesa sun yi murna kwarai dansu ya zaka dagga chikkin dunia.

shi ke nan, ya kare; maganan doki, dan asbon, da yaro, da gisso, da mayia kua, ya kare.

21. *maganan akuya da danta da kura.*

sao daia akwia da zata taffia shan hiska ta che ga danta, kadan na taffi, kadan ka rufe kofa, kadan woni ya zaka dagga bayana, ya buga kofa, kadda ka bude, sai ka gani karama kofa, kadan ka sani wanene ka bude kofa, amma kadan ba ka sani ba, kadda ka bude har en zaka; ya che, da kyau. da akwia ta taffi tana yin zanche ga abokainta, dagga bayanta kura ta zaka, ta buga kofa. dan akwia ya yi gudu ya zaka shina so ya gani wanene ya zaka; amma dafari shina tamaha uwasa che, da ya duba ga karama kofa ya gani kura che. ya yi murna ya che, ke kura, kin zaka, kina so ki kamani, ki chi sabada wayonki? amma yanzu na ganeki, kura che.

da kura ta ji hakka ta che: ni ba kura ba che, ni uwaki che. kura tana so ta sauya murianta ta kama na uwani dan akwia, amma muriata ba daidai ba kama na akwia. dan akwia ya che: na gani gashinki, na ji warinki, na ji muriaki, ba kama na uwata ba. da kura ta ji ta gudu, ta shigga chikkin daji.

da akajima kaddan uwasa ta zaka ta buga kofa. dan akwia ya zaka, ya duba ga karama kofa, ya gani uwasa che, ya bude kofa maza. uwasa ta che masa, dana dagga bayana wane ya zaka? ya che, kura ta zaka, ta buga kofa, amma ban bude ba; na duba ga karama kofa, na gani kura che, da na ganeta na yi murna, don ban bude mata ba kofa maza. na yi magana kaddan da ita, da ta jini ta gudu ta shigga chikkin daji.

uwasa ta che, kai dana nagari ne; ta tsosasa, ta che masa: don wonan dana, kadan ka girima, kowane ya yi maka magana kadda ka ki. ya kare.

22 *zanche da mutane uku sunansu kusa, kwania da gaba.*

mutane nan uku sunka zamna wuri daia, suka fara shan hayaki. kusa mutum maidukia ne, da kwania, ba shi ke da dukia dayawa ba, amma gaba talaka ne, maidubara da wayo. mi kana tamaha kadan mu taffi yaki mu kama bayi? kusa ya che ga kwania. da kaka zaka taffi yaki babu fadawa? kwania ya amsa ga kusa. ni taffi ga sariki, da ni che masa: sariki, alberka ga sunanka! ina so abu daia wonda na sani ka bani, kusa ya che. amma kwania da ya juraresa ya che, taffi, yi abin da ka ke so. hakkanan kusa ya taffi ga sariki, ya fadda masa komine da shi ke so. amma sariki ya che, ba zani amsaka ba yao; ka taffi ka dawoyo. da ya zaka ga giddansa ya fadda ma abokansa biu, sariki ya che kaza da kaza, ba ina tamaha ba yanzu shi bani abin da ni ke so. ga lotu nan duka fa gaba ba shi che ba komi ba, ya zuba idanunsa bisa garesu kaman kura ta gani akwia. kusa da kwania en ku ji battuna, ni goda maku wota dubara, woda ni ke tamaha ba ka so ba, don na talaka ne. faddi abin da ka ke so, sunka amsa masa. da hakka gaba ya fara zanchensa da habaichi: en ka shipka hatsi, da ya chira ganinsa kama chiawa gabba da gabba shi ke girima, amma ku kun so

chin hatsi tunda ba shi chira ba. minene wonan da ka ke che, gaba? ni ban sinka ba, wotakila en ka waye mamu habaichi mu sinka, kusa ya che ga gaba. habaichina fa ke nan. kai kusa bako ne ga gari nan, da kana da dukia, amma ba ka so ba ka bi hainyan gaskia, da na che dafari kun so ku chi batsi tunda ba shi chira ba, shi ne, ka so ka dauka ma kanka ka taffi ka yi magana da sariki, amma ba zashi baka ba abin da ka ke so; don kana tamaha kai maidukia ne, bamda wonan kana da kasaita! rufe bakinka, kusa ya amsa ga gaba tunda ba shi kare ba zanchensa, kai talaka ne, ba ka sani ba karatu ko rubutu zaka tsaya ka yi mani wazu gabba ga fuskata? kai maraskumia ne. ina yi maka aikin gafara, amma ka shirachen i har en kare zanchena. karatu da rubutu ansamesu da dubara; ni ban sani ba karatu da rubutu kaman kai, amma en ka ji abin da ni fadda maka ba ka yi ba garashe zua ga sariki. fadda mani abin da ka ke so, kusa ya che ga gaba. dubara ta ke nan, gaba ya fara chewa. kadan kana so ka samu abu dagga sariki, ka tambaya dafari mutane masugirima na kusa garesa, da su, en sun gani dubaranka tagari che, su gaiya ma sariki; hakkanan gaba ya che ga kusa. ya kare.

23. *yaran makaranta da ubansu.*

akoi yara biu dagga chikkin giddan ubansu. ubansu ya sasu chikkin makaranta, ya che masu, yayana, kadan kun taffi chikkin makaranta ku yi karatu da kyau; abin da ubangijin

makarantanku ya fadda muku ku yi, suka che da kyau. da suka taffi suna koyo karatu suna zakua ga gidda lotu daidai.

wota rana da suka taffi ga makaranta woni yaro ya zaka shina so ya yi fadda da su ; ya zaka ya fadda masu magana da ba su so ba. yaro babba ya amsa ya che masa : ubanmu ba shi aikomu ba mu yi fadda, da ba shi che muna ba, ku jefa dushi ga yara kamanku, ba shi che ba, ku sagi mutum da ya fiku girima, sai ya che, ku taffi ku yi karatu dagga chikkin makaranta, ku koya da kyau ; abin da ya che muna ke nan.

yaro wonchan ya amsa ya che masu : ku taffi, ku matsorata, sun che masa, ko da mu matsorata ne babu ruanka garemu. suka taffi makaranta suka koya, suka taffo ga gidda. da suka kwana chikkin gidda, da gari ya waye suka taffi ; da zasu taffia makaranta, amma ba su taffi ba. da suka gani yara, kamansu, suna yin worigi suka bisu, suka yi worigi tare da su har ga maraeche duka. da suka dawoyo chikkin gidda, da ubansu ya ganesu, ya che masu : kun taffi makaranta yao? ko ba ku taffi ba? ba su amsa masa ba. ya che, na sani ba ku taffi ba, don na gani fuskanku kun gaji. yaro daia ya che masa ; uba, da gaskia, yao ba mu taffi ba ga makaranta, sai mun taffi mun yi worigi. ubansu ya che masu, na yi murna, don kun fadda mani gaskia, kadan ba ku fadda mani yao gaskia, da na taffi na tambaya maimakaranta, kadan ya fadda mani, ba ku taffi ba, da ina buganku. amma yanzu ba na so buganku, don kun fadda mani gaskia. shi ke nan, ya kare.

24. *abin mamaki aganeshi chikkin makaranta.*

yao da na taffi ga makarantan woni mutum, don en kallo abin da zasu goda ga yan makarantans, na gani abin mamaki uku: nafari, gado shina da kafafu shida, fudu ga baya da wuziasa, kusa ga hakarikari da kafafunsa biu agabba, da idonsa daia maigirima ga tsakan hanchi, da halshinsa kama na kifi. nabi, kyanwa da kafafu bokoi; da nauku, tsuntsua da kafafu fudu, da fukafukai fudu. amma da sunka kare goda abu, na fitta, ina so en taffi giidda; da na fitta maimakaranta ya aiko mani wota budurua, kadda en tafi har yaran makaranta su fitta; amma ban so ba komawa, sai tana so en taffi ga chikkin makaranta, hakkanan kua na dawo, na zamna ga wurina nafari. maimakaranta ya tsaya ga matsayi ya yi magana ga uwayeren yayan makaranta, kana ya faddi ga diansu ya che, kadda ku ranzua kamada woddansu yara su ke yi, amma su che, mu, mun koyo kwarai, ba mu iya faddin magana nan, da allah shi koya muna kari.

da ya kare faddi sunka yi waka, baya da sunka yi waka muka durgusa ga addua. da ya ji woni yaro shina worigi ya che, ka yi kawoi. yaro nan ba shi mosa ba har addua ta kare. da addua ta kare suka fara bada tagia da zane ga yaran makaranta. kowone yaro, kadan ya gani tagiansa shina mika hanunsa, amma ba ya iya chewa, tagia ta che, bani, sai ya mika hanu. yaro ko yarinia baya da suka rabu nasu tufa, kowoche

yarinia ta kama zanen abuyata suna gaida masukoya masu har suka fitta. baya da suka fitta maimakaranta ya che mani, abin da ni ke so ka gani ke nan. kadan ka dawoi ka yi hakka ga kasanka. ka yi massallachi da makaranta kaman hakka. na che, kadan na samu runfa ya issa. ya kare.

25. *zanche da tamraru.*

dadai ba ka gani ba tamraro shina taffia ya yi magana da abokinsa? dadai ban ji ba hakka chikkin dunia nan tamraro ya taffi ya yi magana da abokinsa. tamraro shina tashi ya taffi ga woni kamansa kadan ya tsaya kadan woni ya tashi, ya taffi enda ya tashi wonchan ya tashi, manganansu ta ke.

26. *aikin rana.*

aikin rana ke nan da na sani. kadan rana ta fitta ta bada haske ga dunia duka, ta sa kowa ya sani aikinsa ya yi. kadan ba shi kare ba maza ranu ta fadi kasa, da hazo maraeche ya rufe dunia, kana dere ya zaka. kadan dere ya sa dunia duka bakki, wata da tamraru su bada haske kaddan ga dunia, da ka iya gani kaddan enda ka ke zua. da mutane su yi berchi suna futawa ga chikkin dere. maiaiki shina tuna da aikinsa; kadan gari zashi wayewa hazo ya rufe dunia kaman hayaki, da ba ka iya gani nesa ko kusa, da ya chika kasa duka da raba; da rana ta

fitta tana likeshi. kadan damana ta zaka rua da gashimarai su taru su yi kibri, kana su narike kaman kankara, kana rua su zuba kasa. kadan mutane sun gani rua ya zaka kasa suna yin murna sabada abinchi: da masugonaki su taffi su yi shipka; kadan sun yi shipka abinchinsu ya girima har su nina, kana su yenke su boyo, da shanu suna chin chiawa dainye, har dari ya zaka. kadan dari ya zaká ba ka so ba ka rabu da wuta, wuta da dari ba su da dadi. kadan ka rabu da wuta ka ji dari, kadan ka zaka kusa da wuta, wuta ta koneka. hakka kana jin wohalla har rani ya zaka. kadan rani ya zaka kowa shina yin murna, don babu dari, babu dauda ga hainya. itatua sun tofo, abu duka kana gani da kyau; kadan kana so ka taffi woni wuri da dadin taffia, hakka dunia ta ke sauyawa. wonan ya kare.

27. *shan hiska.*

sao daia na fitta shan hiska na gani tsuntsua maikyau tana waka da dadi, tana yin murna da kanta, ta zamna bisa ga reshen itache, ta zamna ga wonan reshe; ta zamna ga wone reshe, hakka tana yin wakanta; ina kallonta, na gani woni yaro ya zaka ga sarari ya gani tsuntsua maikyau, ya sunkwia kasa dauki duchi shina so ya jefa tsuntsua. da na ganesa na che masa: yaro, domi kana so ka jefi kyaukyawa tsuntsua hakka, da ta ke yin waka da dadi? kadda ka jimata; don ko kai da kanka ba ka so woni ya jimaka. da ya ji na yi masa magana hakka, ya yesda duchi,

ya gudu ya taffi. da ina dawoyowa ga chikkin gari na gamu da yara da ya-mata suna taffia ga shan hiska suna chira yayan itache, suna yin gudu bisa ga hainya; woddansu suna chiran chiawa, woddansu sun dauka furen itatua suna kaffa ga kansu, woddansu suna sansanawa; hakka kowa ya yi murna ga kansa.

da suna dawoyowa gidda woddansu sun dauka itatua kekasasu su kawo su fura wuta ga tsafinsu. kowone ya taffi ga gidda, ya faddi labari ga iya-yensa; shan hiska ke nan.

28. *maganan jirigi da rua.*

na samu yaro shina worigi da jiriginsa karami, ya che mani, ka gani jirigina shina taffia bisa ga rua? na che masa, domi jiriginka ba iya nuta ga chikkin rua? ya che, ban sani ba. ya che mani, kadan ka sani ka waye mani kaka jirigi nan shi ke taffia bisa ga rua. na che masa, ka gani: allah ya yi rami da girima da tsawo, da ya chikkashi da rua. na che masa, yanzu kadan ka dauka duchi nan ka jefa chikkin rua, ba ka ganinsa hario. domi fa ba ka ganinsa? don shina da nauyi, da chikkinsa babu rami, amma jiriginka dagga chikkinsa babu komi, don wonan shi ke taffia bisa ga rua kaman takarda da ka jefa chikkin rua, don wonan fa mutane suka yi jirigi babba da su shigga dagga chikkinsa, ya kaisu koenna enda su ke so. don wonan ka gani yanzu, kadan jiriginka shina taffia bisa ga rua ba ka iya ka gani hainya wota ya wuche, amma kai

yanzu kadan ka taffi mutane suna gani enda ka wuche, amma rua ba ka gani abin da shi ke rabashi. kadan ka chibira kasa ka dauka wuka kana iya yenkata shashi, amma ba ka dauka dagga chikkin kwachia ba ka iya rabashi, sai ka kawo kwachia biu ; kadan ka yenka rua da wuka sai ya gamu kuma, sai ka zuba ga wochan kwachia. don wonan fa kadan muna so mu gudu ga woni wuri kadda mutane su ganemu, sai mu taffi mu shigga chikkin jirigi da mu taffi bisa ga rua. don wonan fa kadan kifi shina taffia chikkin rua, ba mu iya mu ganeshi, amma kifaye suna ganinmu kamada mu ke gani bisa ga kasa. wonan ya kare.

29. *karian masushan gahawa.*

shatau ya che ga matasa hawa, ki yi shiri mu taffi shan hiska, ta ce da kyau; ta taffi bisa ta yi shiri, da ta zaka ta che ga shatau, ka taffo mu taffi, ni na yi shiri. da ya zaka ya dauka tagiasa ya sa ga kansa, suka fitta suka taffi ga shan hiska. da suka taffi suka gamu da abokansu naino da matasa, suka che ga shatau: ku zaka ga giddamu gobe mu sha gahawa tare da ku, suka che da kyau, suka gaida juna suka wuche. da suka sha hiska suka dawoyo ga gidda. da dere ya yi suka chi kalachinsu suka taffi ga kwana. da suka taffi ga kwana; shatau ya yi mafalki naino shina bashi kurdi fudu, da ya bayes ga matasa. da gari ya waye shatau ya wanke fuskansa shina murna shina tamaha suna da zinaria en saye gurasa, ya

che ga matasa, ki tashi gari ya waye, amma
 shatau wawa ne, abin da shi ke yi kaman shariri.
 ya che ga matasa, ki bada kurdi ga barania ta
 saye gurasa da kurdin da na baki jia. ta che,
 yaushe ka bani ? ya che, na baki jia da maraeche.
 ta che masa, ba ka bani ba kurdi, ina tamaha ka
 yi mafalki. ya che mata : ki dubeni, kina ta-
 maha ni yaro ne ? ta che maa, gafara : yao da
 maraeche muna taffia ga giddansa naino. ya che
 da kyau. kadan mun taffi ni tambayesa. da
 maraeche ya yi, ya che ga matasa, ki yi shiri,
 ki sa saanki ga wuyanki, ki sa siliaki, ta che da
 kyau. ta che masa : kai ma ka zaka ka yi shiri.
 ya che : ke babu ruanki da ni, ina shiri maza na
 fiki. ta taffi ta sa zanenta maikyau, da kayan
 adonta duka ta sa ; ta che masa : shatau, ka taffo
 ka yi shiri, kadda lotu ya wuche. da ya zaka
 bisa ga daki, da ya duba saansa ya gani kanana
 nan bial ga shida ; ya tube rigansa maza, ya aje
 kayansa duka masudauda, tunda ba shi wanke
 ba fuskansa ya sa rigasa da wandonsa, ya zuba
 rua chikkin mawanken fuska, ya aje tulun rua
 dagga bayansa shina wanke fuskansa maza maza,
 ya jikka wuyan rigansa duka. matasa ta che,
 shatau ! kai, kasami mutum ne. ya che, sabada
 mi ? ta che, ka gani madubi, wuyan riganka
 duka ya jikka. da zashi juyawa ya fadi bisa ga
 tulu ; kalkashin wandonsa duka ya jikka da rua.
 matasa ta fadi kasa da daria har ta kusa mutua.
 ta che masa : ka tashi ; kanda ya tashi rigasa da
 wandonsa duka sun jikka. da ya tashi ya che
 mata, mi zani yi yanzu ? ta che, sai ka sa sabon
 wando da sabon riga. ya taffi ga kasua. da yara

sun gani ya jikka suka yi daria har suka bishi
 chikkin kasua. nan ya saye riga da wando, ya
 sasu dagga nan, ya yi gudu, ya zaka ga gidda.
 ya che ga matasa, ki fitto na yi shiri. da ta
 shida kasa ya sa tagiarsa suka fitta. suna gudu
 suka taffi chikkin giddan naino, suka buga kosa,
 akabude masu suka shigga. naino ya ganesa. ba
 shi gaida ba naino ya tambaya kurdi. naino ya
 che: yaushe na baka kurdi? ya che jia. ya che
 masa, karia ka faddi, ina tamaha ka yi mafalki.
 shatau ya che, mata tawa ta fadda mani hakka
 ban yerdata ba, amma yanzu na yerda. samari
 da ya-mata dayawa dagga wuri nan. suka yi
 daria. da suka sha gahawa naino ya kawo gia,
 ya che ga shatau, kana so ka sha gia? ya che,
 i, ina so en sha. ya bashi kaddan, ya sha; ya
 che, ina so ka kara mani hario, ya kara masa ya
 sha; ya che, ina so en shainye duka. naino ya
 che: kadan ka sha duka kana samu daria chikkin
 daki nan, ya che masa, aa, ni dadai gia ba ta
 bata mani ba kai. naino ya che da kyau, ya
 bashi tukunia duka, ya sha ya sha har ya sama
 marashankali. matasa ta che, ni na sani shi
 wawa ne, kadan ba mu tashi ba shina batamu
 da gia. da shatau shina kwanche ga kasa ya ji
 maganan matasa ya yi daria kaman wawa, da
 suka ji shina daria sun sani ya sha gia. ya tashi
 shina yawo dagga chikkin daki, ya gani woni
 abu da kyau, ya dauka yana sa chikkin wuta. da
 wota mache ta gani tana so ta zak̄a ta fittas dagga
 chikkin wuta; da ta mika hanu ya kama hanunta
 ya mare bakinta. da mutane suka gani suka che,
 ya fi ku kaishi ga giddansa. suka sa tagiarsa

suka fitta da shi suka kaishi ga giddansa. da matasa ta jima kaddan ta gaidasu. maigidda ya che mata, ina so en rakaki ga gidda, ta che, agaisheka. ya taffi da ita har ga giddan mijinta. ya buga kofa, barania ta zaka ta bude kofa, ta shigga, shi kua ya dawoi ga giddansa. da gari ya waye matan shatau ta che ga mijinta, ka sani abin da ka yi jia? ya che, ban yi ba komi. ta che, ka sa woni abu maikyau ga chikkin wuta, da ka buge bakin wota budurua. ya che, aa, ban yerda ba. ta che da kyau kadan ba ka yerda ba. suka zamna chikkin giddansu. ta che masa, kadan ba ka so maganata ba na fadda maka ba gabba nan. shi ke nan, ya kare.

30. *karian yaro da gonasa.*

Akoi woni yaro shekarunsa sha bial. ga wota rana ya zaka ga ubansa ya che, ubana, mi zani yi da zani chida kaina? ubansa ya dauka takarda, da hakka ya fara rubutawa, ya che: zaka aikin gona, ko riken kasua. ya che, ka saba dagga chikkin biu nan wonda ka so. ya che masa, ina so en yi aikin gona. ubansa ya che, kaka zaka aikin gona? ba ka da masuaiki. amma ya che ga ubansa, kurdin da ni ke da su ni bashesu ga maigona, da sauran bashinsa da ni ke da shi, kadan na noma gona, kadan na samu hatsi dayawa ni biashi sauran bashinsa. da uba ya ji maganan dansa ya che masa da kyau, ka taffi, da ka yi abin da ka so. da ya tashi ya dauki kurdinsa ya taffi ga maigona, ya che masa, ina so ka saida

mani shashin gonanka. da maigona ya taffi tare da shi, ya chaga masa shashin gona, ya che masa, kadan ka iya ka bani zinaria dari biu ka dauka, amma kadan bai gameka ba ka beri. da yaro ya bashi zinaria dari, ya che ga maigona, kadan na noma gonanka, na samu hatsi ni biaka kingi. da maigona ya bershi. ya noma gona nan. shekara daia ya samu hatsi dayawa, ya taffi ya saida hatsi ; da ya saida hatsi ya samu zinaria dari bial, ya zaka ya bia maigona, da maigona ya che masa, gonanga na sani tana da kyau, kadan kana ji maganata ka yi taki ; hakkanan yaro ya taffi ya kira fulani tare da shanunsu suka zamna ga chikkin gonasa suka yi masa taki, ya basu azurfa dari. da ya noma gonasa ya sami zinaria dari goma ; da kowoche shekara da ya noma shina samun kari. amma ga shekara bokoi kurdinsa suka fara ragewa. da ya yi mafalki woni abu ya che masa : ka sayi shanu da ka sayi tumaki, da ka yi sadaka da su, da ka dauka woddansu kurdi, ka bayes ga talakawa na chikkin hainya tare da makafi, da nama kua ka bayes ga maidukia da talaka, kadan ka yi hakka ba ta ragua. da yaro ya tashi ya yi hakkanan. da ya noma gonasa ga shekara nan kurdinsa ba su ragu ba. hakkanan ya zamna har ga makarin rainsa. shi ke nan, ya kare.

31. *maichin yawa.*

maichin tuo ya chi abu duka da shi ke gabba garesa. kadan shi maiaiki ne babu komi, amma kadan rago ka bashi abu kaddan na chi shina

kareshi maza maza har shina son kari. amma maaikachi shina yin hankali da abin da ka bashi, don ya sani ka samesa da wuya. amma rago sabada ragonchinsa ba shi sani ba komi, sai ya chi ya koshi; ya sa rigansa ya yi ragaitu woshe. kadan ya zaka ga gidda ya yi kwanche bisa ga gado ko ga kasa shina yin birgima kaman jaki, sai shina yin guri kana tamaha ya yi aiki da wuya, amma ba abin da ya yi; kadan ya tashi sai shina mika. amma bakinsa ya fi kowa da yawan magana. amma maaikachi kadan ya zamna kawoi, kadda ka tambayesa mi ya samesa, kadan kana da hankali ka sani shina so ya tuna da woni abu. kadan ya tashi dagga wurinsa ya taffi kaddan shi kan tsaya, da ya aje kunensa kaman maijuraren magana; hakkanan na sani tsakankanin maiaiki da maikiwuya. maikiwuya ba iya chida kansa, sai shina so ya chida kansa kaman kare maikwaraka. kadan talaka ya zaka ga chikkin giddanka kana chin tuonka, amma shina kallonka, da ka dauka tuonka, kadan ka bashi chikkin hanunsa ya chi maikwaraka ke nan. maikwaraka shi ne abokin maikiwuya. yin kwaraka da yin roko su duka daia ne.

32. *takarda da alkalami da adawa suna yin tsamki.*

takarda da alkalami da adawa kowanensu ya yi giddansa dabam; suka yi abuta su duka uku; babu abin da zashi iya rabasu dagga wonan abuta. sao daia alkalami da takarda suka yi tsamki.

takarda ta che, ni ba na so ka hawa ga bayana da ka yi mani zane. alkalami ya che, da na shigga ga giddan adawa na fitta da bakibaki. adawa ta che: kai alkalami, domi kana so ka sa kiyaya tsakanina da takarda? en ka zamna dagga chikkin giddanka babu abin zashi zamunka, amma kana shigga ga giddan kowane kaman barao. alkalami ya amsa, kadan ba ni da kurua ba zani taffia ga giddan kowa ba. adawa ta che masa: kai kana iya yenke karia! kana che, kana da kurua, kai wanene? alkalami ya che, ke, ba ki sani ba, ni ina da kusa ga kurua? ubangijina koyaushe shi kan kamani, da shi kan aikeni ga giddanki, en na fitta ni kan yi zane ga bayan takarda, amma takarda ba ta so ba, ta kan kirani maidauda, ni ke. kadda ki tambayeni yanzu fa komi; ki zamna dagga wuri enda ki ke; en na zaka ga giddanki ki kamani. hakanan suka rabu. kowa ya taffi ya kwanta ga giddansa. ya kare.

33. *magana da rana da wata.*

woddansu mutane suna chewa wata da rana ba su fadda ba dafari kana rana ta haifu. da ta haifu ta kirawo wata shi kama diata har ta taffi ta yi wonka ta dawoyo. wata ya karba dian rana; wata ba shi iya ba rikewa dian rana; kadan ya kamata ta kan koneshi, da ya ji zafi ya sake, dian rana ta fadi kasa? don wonan mutane suna jin zafi ga kasa. da rana ta taffo ta ga wata ta tambayesa enna diata? ya che mata: diaki

tana koneni, sabada wonan na berta, ta fadi kasa ;
dòn wonan tana kama wata.

amma woddansu mutane suna che, hainyan
wata da kaya, hainyan rana da rairai, don wonan
wata ba shi taffia maza maza kaman rana. kadan
ya gasa taffia shi kan shigga ga turuban rana ;
rana ta kan kamashi ; kadan rana ta kamashi
mutane suna daukan turumi su darime bakin
turumi da fata suna kiddi suna roko rana suna
chewa : rana, rana beri, ko sake wata. hakkanan
chikkin garinmu muna yi, kadan rana ta kama
wata. shi ke nan, ya kare.

34. *magana ta kishia da zarakua da mijinsu daia.*

mache daia ba ta da dukia dayawa, mache daia
tana da dukianta kaddan. mata wochan, zara-
kua, sa che, ina taffia chikkin daji ; mijinta ya
che da kyau, ki taffi koenna kin so. ta yi shiri,
ta taffi chikkin daji, da ta taffia nesa. da mara-
eche ya yi, ta che: allah shi bani daki karami !
da ta taffi gabba ta gani gidda maikyau, ta
shigga, babu komi chikkinta. ta che, allah shi
bani marufin kofa ! allah ya bata da makubli
duka. hario ta che, allah shi bani gado na kwa-
na ! allah ya bata. komine ta roka, allah yá bata
duka abin da tana so.

da maraeche ya yi kurchia ta zaka tana yin
kuka tana chewa ga mache: yi kununki maza !
ta che, minene tsuntsua nan tana fadda mani ?
kurchia tana kuka tana fadda ma mache magana :

yi kununki ki sha. mache ta ji, ta tashi, ta yi kununta ta sha. da rana ta fadi kura ta taffo, ta che: ina zamna ga dandalin sariki? mache, ta che mata, ki taffo, ki zamna. mache ta tashi, ta gudu ta shigga chikkin gidda, ta rufe kofa ta zamna; kura ta taffi; mache ta fitta, ta zamna ga kofan giddanta.

da dere ya yi dodo ya taffo shina kuka shina chewa, ni zamna ga dandalin sariki? mache ta che, ka taffo; ya taffo, ya zamna ga bakin kofa. mache ta shigga chikkin gidda, ta rufe kofa. hario dodo ya che, ina iya shigga ga chikkin giddan sariki? mache ta taffi, ta bude kofa, ta beri dodo ya shigga chikkin tsakan gidda, da ya shigga ta gudu, ta shigga chikkin daki. dodo ya che: ina iya shigga chikkin daki? mache ta bude kofa ya shigga chikkin daki; ita ta gudu, ta shigga ga kalkashin gado. dodo ya hawa bisa gado, ya zamna, ya fittasda rigunansa duka, da tagiarsa, ya zamma, ya futa. lotu ko uku da dere ya zubasda kurdi da zinaria da duasu, da zanua, da riga duka; ya beri; ya tashi, ya taffi chikkin daji.

da safe mache ta fitta dagga kalkashin gado; ta gani kurdi dayawa, da riguna, da zanua duka dayawa; ta tara, ta taffi; ta sa chikkin sanduki; kulum dodo shina taffowa, har ta tara dukia dayawa. ta tashi ta dauki dukianta ga bisa raku-mi, ta taffi chikkin gari. mijinta ya ganeta shina murna matarsa ta kawo dukia dayawa, ta zamna.

mata wochan, kishia, ta gani zarakuata ta kawo dukia dayawa ta yi fushi, ta che, ni ma, ina taffia

en nema dukia. mijinta ya che mata, aa, ba ki taffia. ta che, ina taffi. mijinta ya che mata, ki taffi, ki yi abin da kin so. ta taffi chikkin daji. ta gani gidda da zarakuata ta shigga, ita kau ta shigga nan.

da maraeche ya yi, kurchia ta taffo tana yin kuka. mache ta gani, ta che, minene kurchia nan tana yi mani magana dayawa ?

ba ta sani ba tana mata magana ta yi shiri. ta che, kurchia nan, domi tana yi mani magana dayawa ban sani ba. ta dauki sanda ta buge kurchia, ta kasshe, ta daffa, ta chainye.

da dere ya yi kura ta taffo ta che: ina iya zamna ga dandalin sariki ? mache ta che mata, mi zaki yi nana ? tana yin fadda da kura ; kura ta taffo, ta kamata, ta kasshe, ta chainye naman-ta duka, sai ta beri auta yasa daia. da gari ya waye wota kurchia ta taffo, ta gani yasan mutum daia ; ta dauka ta taffi chikkin gari ta shida ga gidda enda mijin mata shi ke. ta zamna bisa itache ta che: ga, yasan mataka ! da ta taffi chikkin daji, ta kasshe kurchia kamata (yar uwata) ta chainye, ita kua kura ta chainyeta. ta jefa farchin mache da ta mutu. kurchia to tashi ta taffi. mutumen nan ya gani yasa ta mache, ya che ai ! na fadda mata kadda ta taffi, ta ki, ta taffi, ta samu kanta. ya bizne farchin mache ga kasa. shi ke nan, ya kare.

35. *magana ta abega na tulun zuma.*

chikkin afrika na ji labari da ina karami. yaki ya zaka ga woni gari. mutane duka chikkin gari nan da sun ji yaki shina zakua sun dauki dukiansu sun boye, woni suna turumbude chikkin kassa, woni sun sa chikkin kogon itache ; da yaki ya zaka sun gudu.

masuyaki sun kone gari nan duka da wuta. da sunka samu tulun zuma suna gerdama ga kain tulun zuma suna chewa, wa maidauki wonan tulun zuma ? suka che, mu rabbashi ; woddansu sunka che, ba shi ishemu.

wonan mutum ya taffo, ya che, ina rabbaku da tulu na zuma ; sun che da kyau. mutume wonan ya che : ku dauka ku bini. da sunka danka mutum ya che ; kuna jin kishirua ? da suka amsa suka che, i, muna jin kishirua. ya che, ku zaka kadan kuna jin kishirua. suka taffo ga kain rijia. mutumen nan ya che da su : ku jefa tulu wonan chikkin rijia, kadan kuna so ruan dadi. sun che da kyau. sun jefa chikkin rijia, tulu ya passhe.

su dauka guga suna ja rua suna sha suna jin dadi kaddan kaddan. suka che, muna gaisheka, aboki, mun sha rua mu koshi. ko talaka shi zaka ko yanzu sai shina saye rua wonan shi sha. woni mutum ya che, ina shainye rua nan duka chikkin rijia wonan. suka che, ba ka iya ba. ya shigga chikkin rijia dakansa ya sa bakinsa shina sha rua wonan chikkin rijia shina che, kadda dadi shi wuchen, shina sha ba shi jin dadi

ba sai kaman rua, zuma ya bata chikkin rua. ya che, kaka zamu yi da rua nan? suka ja rua woshe suna zuba ga kworia har suka gaji, suna zamna kain rijia. yanzu zuma ta kare; barewa suna sha.

abin duka shina da lotunsa. abin dadi shina da makarinsa; abin da wuya kua shina da makarinsa. sai allah shina yinsu duka.

36. *magana da alkali.*

alkali mairaban gaskia ne. shina zamne ga bakin kofan giddansa. mutane su zaka garesa, su che masa: muna so ka rabba muna sheria; shi tambayesu, ya che; mi ya gama ku fadda? woni ya che, mutumen nan ya rike kurdina; ya che masa, kurdi nawa ka bashi? ye che masa kurdi kaza. alkali ya che masa: ka bershi kwanki goma, kadan ba shi biaka ba, ka kamashi ka kawoshi wuri nan em bugasa, ya biaka tilas.

gari kowone shina da alkali. ko yaro ya sani maganan gaskia kadan shina da hankali, ko ya gani yaro, kamansa, suna yin fadda, shi tambayesu, don ya sani wanene maigaskia, ya che, minene ya gamu ku fadda? su fadda masa ya ji. kadan ya ji maganan woni ba ta ke daidai ba, ya che masa: kai! ba ka da gaskia; kadan ya ji maganan woni ta ke daidai, ya che: kai! kana da gaskia.

mainya mutane sun taffi ga wurin sariki. domi? don su ji maganan sariki, da ya fadda masu labari abin ji. domi mutanen dunia suna

son sariki? don sariki shina hakumtasu, su yi abin da shi ke so: amma ba sabada wonan ba kadai, saidai ya basu sheria daidai, kadan abu ya faye masu da wuya suna zakua ga wurinsa da ya rabbasu daidai; shi bada maigaskia gaskiansa, amma ga maimugunta ya sashi arataye. dagga bornu suna ratayewa mutum? i: hakkanan kua ina tamaha suna yi daggà hausa.

kadan zaka taffia ya wurin masuhankali, kadda ka dauka marashankali tare da kai, don shi saka kumia, amma kai ka kekashe kaman itache da kumia.

abin dunia makari ne. kadan kana da dukia dayawa, kadan dukianku ba su kare ba, ranka shi kare: ga chikkinsu biu daia shina bata.

kadda ka alali maihankali kadan ya che zashi bada abu gareka, don shi fushi da ya ki bayes.

37. *ragon laiya.*

ragon laiya. kadan ka sayesa ba shi da kibba; ka sashi ga chikkin daki ka darimeshi. ka zuba rua kaddan ga chikkin dusa ka bashi ya chi. kadan mataka tana da tsirare ta bashi ya sha. ka bashi hazi da dawa ya chi, ko da chiawa kaddan; ka rikeshi wata biu ko daia. kadan sallan laiya ya zaka ka taffi ka wankeshi ga chikkin rua har ya yi fari. akawoshi ga gidda akassheshi da safe. kadan anafide fatansa sai tana fitta da kissi; adaffa naman rago nan, ayi tuo maidadi, ko tuon sella, sunansa guda, azuba romua bisa garesa, da akai tuo da nama gabba

ga mainya mutane, nasu dabam na yara dabam da na mata dabam. sallan laiya hakka ta ke. dagga rana nan anasukuan doki da anabugan bindiga. duka suna yin murna. abd el kerim ya bamu ragunan laiya biu, daia ya bani, da daia ga abega, da mun yi murna.

38. *magana ta mache da danta, da kura da kurege da wakansu.*

mache ta taffi gari en dauka kashia; ta taffi ta dauki danta ga baya; ta taffi ta dauki kworianta, ta yi shiri. tana taffia tana taffia ta ishe wurin kashia; ta aje danta ga kalkashin itache; ta taffi tana bugan kashia da safe har maraeche ya yi, tana gerta kashia tana kawo tana ajewa; tana taffia tana buga kashia tana kawo tana zubawa chikkin masaki; ta chika masakinta, ta yi goyo woni ga bayanta.

da maraeche ya yi, ta taffo, ta dauka kashia ga kanta, ta taffi gidda, ta aje kayanta; sauran kashia ga bayanta. da dere ya yi tana berichi da mijinta; da suna kwanche mijinta ya che mata, enna danki? ta che masa, ga bayana; ba ta sani ba kashia ke ga bayanta, ta manche danta chikkin daji. kura ta gani, ta dauka, ta kai, ta boye.

da mache ta kunche zanenta na goyonta, ta gani sai kashia babu da, gabbanta ya karie ta ji tsoro. mijinta ya che mata, ai, na tambayeki enna danki? kinka che shina bayanki, ki bashi nono, ya sha; da ta duba ba ta gani ba komi sai

kashia. suuka zamna ta gasa zamna ; ta taffi chikkin daji ga wuri enda danta shi ke, tana taffia ga kalkashin itache tana yin waka, tana chewa : itache, itache ka hankura, ka bani dana :

itache shi kan amsa, shi kan che mata. ki wuche gabba, danki babu dagga gareni. ta kan wuche, ta kan taffi ga woni itache ta kan che : itache, itache, ka bani dana, da ya sha nonona.

tana waka hakka kura ta ji, ta taffo, ta che ga mache, ki yi waka en ji. ta che : itache itache ka bani dana !

kura ta che : ha ha ! mi kinka che ? ta che : itache, itache, ka bani dana, wonda ya sha nonona !

kura ta che, ki koya mani waka nan. mache ta che : itache, itache, ka bani dana !

kura ta che : itache, itache, kadda ka bani dana !

mache ta che, ba hakka ba ; mache ta che, ki faddi hakka : itache, itache, ka bani dana. kura ta faddi daidai, ta che : itache, itache, ka bani dana, wonda ya sha nonona !

kura ta che ga mache, ki taffo, ki dauki danki. mache ta bi kura, ta dauki danta, ta dawoya gidda. kura ta zamna wuri nan tana waka tana chewa : itache, itache, ka bani dana ; itache, itache, ka bani dana. kurege ya ji, ya taffo, ya che ga kura : domi kina waka da safe har yanzu ? ki taffi ki chi tuonki. kura ta che ga kurege, ka rike wakata har en taffi en chi tuona, en dawoyo. ya che da kyau. ya che mata, mi kina faddi ? ta che masa : itache itache, ka bani dana, wonda ya sha nonona. kurege ya che ; itache, itache,

kadda ka bani dana. kura ta che masa, ba hakka ba. ya che mata : kaka kina so en faddi ?

ta che masa : itache, itache, ka bani dana ; shi kua ya che : itache itache, ka bani dana. ta che, da kyau, ka sani ; ta taffi, ta chi tuo, ta dawoyo. kanda tana dawoyowa kurege ya manche waka. kura ta zaka ta che ga kurege, enna wakata da na fadda maka ? ya che mata, na mance. ta tashi zata kamashi ; ya fada chikkin rami ; kura ta tsaya woshe. ya dawoyo, ya che mata : na tuna ; ya che mata, taffo en fadda maki. ta che masa, kai ! ba hakka ba wakata maidadi na baka, ka aje mani ka manche yanzu ina chinka. ya fada chikkin rami ; hario ya dawoyo, ya che mata, na tuna ; ta che masa fadda mani ; ya che mata : bashi bashi ; ya mikha hanu ; ta che, ba hakka ba ; tana nema ta kamashi ; ya fada chikkin rami, ba ta sameshi ba. ta zamna tana rawa bisa ga raminsa ; raminsa ta chika da kasa tana tamaha ta kassheshi. ta taffi, ta rassa wakanta. shi ke nan, ya kare.

39. *godia da danta da kura.*

akoi godia ta haifi danta ta taffi daji da danta. ubangijin godia da dan godia ya darime masu karaurawa. godia da danta sunka taffi daji sunka chi chiawa. kura ta tarshesu da dere ; kura tana so ta kama dan doki. dan doki ya yi gudu karaurawa tana kuka ; kura tana gudu ta ber dan doki da uwasa. da safe ubangijin doki ya che, enna godiata da danta ? da safe ya

tashi, shina bin sau na godia da danta, ya sami kafan kura tana bin godia. ubangijin godia ya taffi, ya samu godiansa da dansa, ya taffo gidda shina murna. shi ke nan, ya kare.

40. *maganan sabua.*

dafari akayi abubua duka akache ku tashi, ku taffi. tsuntsua duka sunka che: en da yerdan allah muna tashi. tsuntsua duka kowone zashi tashi shina chewa: enda yerdan allah muna tashi, mu taffi. abu duka maifefeto sun faddi hakkanan. da sabua zata tashi, ta che: koda allah ya yerda ba yerda ba, ina tashi en taffi; tana tashi ta taffi, ta fadi. allah ya che mata na dauki miki alberka, ke sabua; sai, kafanki shina anfaninki. ai jimuna ban sani ba. shi ke nan ya kare.

41. *magana ta budurua da samari.*

budurua tana da kyau samari fudu suna da kyau suna fadda da kain budurua nan. kowone sarmayi shina chewa, ni zani dauka budurua nan, woni shina chewa, ni zani daukanta, hakkanan suna fadda.

da dere ya yi woni sarmayi ya taffo ya yi magana ya che, ina so en daukeki, ta che da kyau. gobe da safe ka sayi karifi babba, kadan na shigga ka daukeni. ya che da kyau. da safe ya yi ya taffi ya sayi babban tukunia, ya kawo ya aje. ta yi wayo, ta che da woni sarmayi, kadan ka shigga

en daukeka, ya che da kyau. ta rude mutane biu. da rana ya yi wonchan sarmayi ya taffo ya shigga; wonchan sarmayi ba shi sani ba, ya taffo, ya duba chikkin karifi, ya gani bakibaki, ya sunguma shina tamaha budurua tana chikkin karifi nan; mutum da shina chikkin tukunia shina tamaha yarinia ta daukesa, amma ba shi sani ba namiji, kamanshi ya daukesa. ya taffi chikkin daji, ya dauka mutum chikkin tukunia, ya taffi, ya gamu da mutane da suna gerdama, sunka che, enna zaka kaita? zasu yi fadda. mutume da shina chikkin tukunia ya che, kai ! hankura, kadda ku kassheni; sunka ji murian kato, sunka yes; tukunia ta mutu; mutum ya fitto; su duka fudu su zamna da daria sunka che: kaka zamu yi da yarinia nan maiwayo? sunka che, ta rudemu duka. hakkanan shi ke. kowone ya kama hainyasa. wayon yarinia ke nan. mache ta fi sariki da wayo. shi ke nan, ya kare.

42. *tasunia ta makafo.*

woni makafo ya tashi dagga chikkin garinsa shina so ya taffi ga woni gari. da shina taffia ya taba sanda da kafa, ya dauka shina taffia shina sa sanda gabba garesa. kadan ya taba wuri da akoi chiawa ya sani ba hainya ba, kadan ya taba wuri da babu chiawa ya sani hainya che; don ya sani wuri enda mutane su ke wuchewa koyaushe chiawa ba ta chira ba dagga nan. har rua suka tarshesa dagga chikkin daji; rigasa duka ta jika, har ya ishe wuri da rua ya kwanta kasa; wuri

na da zurufi enda rua suka kwanta ; ya shigga chikkin rua, ba shi sani ba enda zashi taffia, ba ya iya ya yi mosi, ko ya taffi gabba, ya zamna nan, har ga maraeche ya yi. woni yaro ya taffo dagga chikkin gari, ya gani makafo dagga chikkin rua, ya che masa : aboki, ba ka iya fitta dagga nan ? ya che, aa, ba na iya fitta, da ruaye suka zaka kasa da ta jika ina taffia har na zaka ga wuri nan, da yanzu, gani, ba na iya fitta. yaro ya che masa, kadan ka jefo sandaka enda ni ke, ina taffi en fisheka. makafo ya jefa sanda enda ya ji murian yaro ta ke. yaro shina zakua garesa sanu sanu, har ya zaka enda makafo shi ke. ya che makafo : ka kama sanda nan, har en fisheka woshe, ya che da kyau, ya kama sanda, yaro shina jansa ya fishesa woshe. da ya fishesa woshe makafo ya sa masa alberka ya fi dari. shi ke nan, ya kare.

43. *magana ta woli.*

abin da ya sa akachedashi woli : uwasa ta mutu, da na chikkinta, ta mutu. da jiki akarufe ta haifu achikkin rami chan. shi ke nan, mutane na zamne suka ji kukan yaro : suka tashi suka dauka hauya suka gina rami suka fittasda da. shi ke nan, akakaishi giddan sariki. da akakaishi giddan sariki, sariki ga che : bawan allah ne. ya che, aduba da kyau ; en ya girima abai mallami ya yi karatu. shi ke nan, da akaje wurin mallami, mallami ya aje alkorani. malla-
mi ya shigga garin debo rua, ya ga yaro ya

dauki alkorani shina karatu. shi ke nan mallami ya yi salati : ashe na ga ikon allah, yaro ya ga mallami ya rufe alkorani. shi ke nan, mallami ya che ; kai ne ubangijina yaro. allah ne ya baka. ya che, amaida yaro giddan sariki ; ya che, en antambaya, domi akamaida yaro, kadda abi guzunsa ; ya che, allah ya bayena yaro bawan allah, sai ayi masa sadaka, ya yi karatu.

44. *magana ta tururua.*

woddansu mutane suka yi abin ga sariki, wonda ba shi so ba : ya che ga fadawansa, ku kawo mani taiki biu chike da tsaban hazi, da ku tsiayesu gabba ga dandalina, don mutane nan su tsinta kwara da kwara, da su sasu ga chikkin taiki, don wonan shi sama palasansu, don sun bata mani zuchia. amma da dere ya yi tururua suka zaka ga mutane nan, suka che masu : mi ya karia zuchianku ? suka fadda ga tururua fa kasa da kasa ya faru. da munka samna ga chikkin gari nan da muna bakonchi, muka yi abu wonda ba shi ke daidai ga doka ta kasa nan, da abin da sun sa gabba garemu, ke nan, sabada palasamu. da tururua ta ji haka, ta che, wonan ba shi da wuya, ku yi jira har en dawoyo. da hakkanan ta taffi ga giddanta, ta tada fadawanta, suka zaka ga wurin mutane, suka tsinta kowone kwaran hazi, suka sashi ga chikkin taiki.

amma da safia ta yi, sariki ya kira mutane nan, shi tambayesu en sun kawasda hazi go wrinsa ? hakkanan suka zaka tare da taikuna ;

amma da sariki ya gani sun kare aikinsu ya fishesu dagga chikkin kasausa, da hakkanan shi ke suka dawoi ga garinsu da murna.

45. *dan tsuntsu da bakin gebe.*

dan tsuntsu da bakin gebe ya taffi rijia da safe. mata sunka taffo rijia daukan rua sunka tsaya ya che: "ni dan tsuntsu da bakin gebe na sa maza gudu na bai mata tsoro." mata sunka ji dan tsuntsu da bakin gebe shina waka suna gudu suka ber tukane sunka taffi gidda sunka faddi ya mutane sunka che: akoi dan tsuntsu da bakin gebe, ya che:

ni dan tsuntsu da bakin gebe
sa maza gudu,
bai mata tsoro.

mutane sunka che: karia ne; enna kun gani dan tsuntsu da bakin gebe sa maza gudu, bai mata tsoro? mata sunka che, dagga bisan rijia muka ganeshi. mata da maza sunka taffi rijia; mata suna jin tsoro.

dan zunsu da bakin gebe ya ga mutane, ya che:
ni dan zunsu da bakin gebe
sa maza gudu
bai mata tsoro.

ba ku halbawa da kibia, ku kassheni?

mutane sunka ji dan tsuntsu da bakin gebe shina waka, sunka gudu sunka taffi gidda sunka faddi ga sariki, akoi dan tsuntsu da bakin gebe bisa ga rijia, ya sa maza gudu, ya bai mata tsoro. sariki ya che, ba gaskia ba; ba dan tsuntsu da

bakin gebe ya sa maza gudu, ya bai mata tsoro. sariki ya che ga fadawa ; ku taffi rijia, ku gani dan tsuntsu da bakin gebe sa maza gudu bai mata tsoro. sunka taffo rijia ; dan tsuntsu da bakin gebe ya ganesu, ya che : ni dan tsuntsu da bakin gebe sa maza gudu, bai mata tsoro. ba ku halbeni da kibia ? ya tambayesu.

fadawa sunka ji dan tsuntsu da bakin gebe shina waka sun gudu sun taffi wurin sariki sunka che : gaskia, akoi dan tsuntsu da bakin gebe ya sa maza gudu, ya bai mata tsoro. kwana shida mutane ba su samu ba rua. sariki ya che, en taffi en gani dan tsuntsu da bakin gebe sa maza gudu bai mata tsoro. ya yi surdi, ya hawa bisa doki, da fadawansa sunka yi surdina sunka hawa dawakinsu tare da mutanensu masubusa da masukiddi, da masudoki, da masukibia da masukan-sakali, sunka taffi rijia. dan tsuntsu da bakin gebe ya ganesu suna taffowa, sunka taffo sunka tsaya. dan tsuntsu da bakin gebe ya che : ni dan tsuntsu da bakin gebe sa maza gudu bai mata tsoro. fadawa sunka che ga sariki, ka ji abu da dan tsuntsu da bakin gebe ya che ? sariki ya che, ban ji ba ; dan tsuntsu da bakin gebe ya che : ni dan tsuntsu da bakin gebe sa maza gudu bai mata tsoro ; ba ku halbina da kibia ? sariki da fadawansa da mutane duka suka firgida, suka gudu suka taffi chikkin birni. sariki ya che : kaka dan tsuntsu da bakin gebe sa maza gudu bai mata tsoro ? sariki ya zamna chikkin gid-dansa.

woni almajiri ya taffo shina roko mutane shina neman sadaka.

mutane sunka che da shi: mua, mun yi kwana shida ba mu sami ba rua, kana rokonmu? taffi chan. almajiri ya che: mi ya hanna muku shan rua? sunka che: woni dan tsuntsu da bakin gebe sa maza gudu bai mata tsoro, shi ne ya hannamu. almajiri ya che, enna shi ke dan tsuntsu da bakin gebe? mata sunka che, bisa ga rijia.

almajiri ya yi baka da kibiansa na itache da goransa da kworiansa, ya taffi bisa rijia. dan tsuntsu ya ganeshi shina taffowa, ya ga almajiri ya taffo. dan tsuntsu da bakin gebe ya che, ni dan tsuntsu da bakin gebe sa maza guda, bai mata tsoro.

kai yaro! ba ka halbawa? almajiri ya halbesa, ya che: dan tsuntsu da bakin gebe sa maza gudu bai mata toro? ya che, yaro ba ka taffowa? yaro ya taffo. dan tsuntsu ya che masa: ba ka yenkewa? yaro ya yenke dan tsuntsu. ya che, ba ka fisgewa? yaro ya fige dan tsuntsu. ya che ba ka fura wuta? ya fura wuta. dan tsuntsu ya che, ba ka gassawa? yaro ya gassa. ya che, ba ka fittas dagga chikkin wuta? yaro ya fittas naman tsuntsua. ya che, ba ka chi? ya che, ba ka shan rua? ya shan rua; ya zamna. yaro ya jima kaddan-chikkin yaro shina murdasa shina chiwonsa. dan tsuntsu ya che masa: ba ka taffia tudu? yaro ya taffi shina tudu. tsuntsua dayawa suna fitta dagga chikkin yaro; yaro ya samu lafia; ya che masa, ba ka taffowa? yaro ya taffo. dan tsuntsu ya che masa, ba ka sha rua? ya che masa, ina sha; ya che masa, taffi ka sha; ya taffi ya sha rua. ya che masa, ba ka dauka rua

chikkin goranka da kworiansa? almajiri ya chikka kworiansa da goransa da rua. dan tsuntsu ya che, ba ka taffia gidda? almajiri ya che, ina taffia; almajiri ya tashi taffia da goransa da kworiansa da rua da kain dan tsuntsua da shi ke masa magana. almajiri ya taffi gidda da rua. mutane sun gani sunka che, enna ka samu rua? ya che, dagga rijia na samu rua. sunka che, ka saida muna ruanka, ka tsaida raimu. ya che, nawa kuna saye? ga bayi ishirin mun baka, don rua na chikkin kworia. almajiri ya che, ya yi kyau, ku bani sunka bashi bayi ishirin.

ya wuche ya taffi giddan sariki. fadawa sunka che, enna ka samu rua? ya che masu dagga rijia. sariki ya che, yaka, almajiri; ya taffo wurin sariki. sariki ya che, ina so ka saida mani ruanka na chikkin goranka; almajiri ya che, nawa kana saye? sariki ya che, ina baka bayi dari. almajiri ya che, da kyau. sariki ya bashi bayi dari. sariki ya tambayesa, kaka ka samu rua? ya che, na taffi rijia, na sami dan tsuntsu da bakin gebe shina mini waka, ya che, en kassheshi, na kassheshi, na chishi, na dauka kansa da rua, na taffo da kai na dan tsuntsu da bakin gebe. kansa, gashi shina magana duka. ka gani kansa? gaskia ina fadda maka. kansa duba ka gani, da baki, da ja, da fari, duka jikinsa. dan tsuntsu da bakin gebe ba jikinsa ba shi ke magana. kansa shi ke magana dayawa. sariki ya che, almajiri, ka hankura, ka bani kan dan tsuntsu, ya bashi. almajiri ya taffi gidda da bayinsa dari, da sariki ya bashi, ya samu sabada kan rua da bayi ishirin ya taffi. karewan tasunia.

kunkurus kan dambaria em ba don gisso ba, da na yi karia dayawa. da sariki da almajiri suka yi abuta. shi ke nan ya kare.

46. *tasunia ta tumfafia.*

akoi mache da mijinta sun haifu da nafari ; sunka haifu woni da suka haifu dia fudu. sunka ki dan fari, ya taffi daji. ya gamu da woni mutum, babban mutum, ya taffi daji. da dan fari da babban mutum sunka taffi chikkin daji da nesa babban mutum ya che masa, kaka ka taffi daji ? ya che: uwata da ubana da kanuana sunka kini na shigga daji. babban mutum ya che masa, zamna wuri nan chikkin daji nan. ya che masa, mi zani samu, kadan damana ta taffo mi zani chi ? babban mutum ya bashi dian tumfafia ya che masa: ka yi gona chikkin daji nan ; en damana ta taffo ka shipka dian tumfafia nan. ya che masa da kyau. samasama damana ta taffo, ya shipka dian tumfafia ; tumfafia ta fitto, ya che, abin da allah ya bani ke nau. ya che, ya yi kyau. ya zamna shina gerta tumfafia ta girima, ta yi dia mainya mainya. yaro ya che: em passa dian tumfafia en gani abu da ke chikkinta, ya passa ya samu kurdi, ya yi rawa ya yi rawa da murna maidadi, ya zamna, tumfafia ta nina, ya yi rami fudu masutsawo, ya karie tumfafia duka, sai ya beri daia daia. kowone ya passa sai kurdi shi ke samu, shina zubawa chikkin rami shina murna shina daria na jin dadi ; ya

passa tumfafia duka sai kurdi sai kurdi shi ke samu. ya chika rami fudu da kurdi bamda woddansu da ya beri woshe.

ya taffi gari wurin uwasa da ubansa, da kanuansa, ya che: ku taffo mu taffi gonata! sunka che, taffi chan; wane ya baka gona? ya che, ku hankura, mu taffi gonata. sunka che, taffi, ba mu sonka ba da kai da gonanta; mu kiku. ya taffi gonansa chikkin daji. kwana fudu ya zamna; ya taffo chikkin gari, ya che, ku taffo mu taffi chikkin gonata. ubansa da uwansa sunka che, mun ki. ya taffi wurin kanuansa ya che musu: ku taffo, mu taffi gonata. sunka che, mun ki, iayamu sun kia, mu muna taffia? mun kika.

ya taffi wurin makoptansu ya che garesu, ku taffo mu taffi gonata. sunka che uwaka da ubanka da kanuanka sun kika, mu muna taffia gonanka? mutane sunka che musu, ku taffi ku gani gonansa, sunka che, da kyau. ya che musu, ku dauki kworia da samfonku, da ke da mijinki ku taffo ku bini. sunka tashi sunka taffi gonansa. ya che masu: gonata ke nan. sunka che, gonaka duka tumfafia? ya che masu, i, sunka zamna chikkin ennuan itache, ya che ga namiji: aike matanka ta taffi ta kawo dan tumfafia maida-girima.

namiji ya aike matansa, ya che mata, ki taffi, ki kawo dan tumfafia; ta taffo chikkin gona, da chiro dan tumfafia ta kawo ta auta, ya che musu, ku passa dan tumfafia; sunka passa sunka samu kurdi ishirin, sunka yi wasoso. suka kawo wota dan tumfafia, sunka passa sunka samu kurdi

talatin. dan fari ya che musu, ku chika kworianku da samfonku da kurdi. sunka kawo dan tumfafia dayawa; en sun passasu sai kurdi dayawa. sunka chika samfo da kurdi har sunka gaji, sunka taffi gidda da kurdi dayawa. sunka nuna da ubansa da uwansu da kanuansa sunka gani kurdi dayawa farifet. sunka che, enna gonansa, enda shi ke mu taffi? sunka che musu, gonansa chikkin daji da nesa. uwansa da ubansa da kanuansa sunka taffi daji suna nemansa har sunka gaji, ba su samu ba gonansa, sunka taffo gidda, sunka gani kurdi wurin makoptansu suna chewa: da mun sani da ya kirayemu da mun taffi. mutane sunka che musu ku ne, kun ki; ya kirayeku, kun renashi, ya taffi daji. allah shina sonsa, ya bashi kurdi dayawa. sunka che, ba ku iyawa ku kaimu enda shi ke? sunka che, ba mu iya ba, ba mu sani ba enda shi ke.

dan fari da kwanaki goma sun yi, ya taffi ga gari. uwansa da ubansa sunka ganeshi, sunka tarieshi suna gudu, ya taffo. sunka tambayesa: mu biu zamu taffia gonanka? ya che, na kirayeku kun ki. sunka che, ka bankura, ka kaimu ga gonanka, ya che musu, na ki, na kirayeku kun ki, ni kua na ki, ba ku taffia tare da ni. dan fari ya che musu, kun gani makoptanku sun kawo kurdi kuna so ku bini mu taffi gona. ya che na ki, ya taffi gonansa, ba su ganeshi ba. dan tumfafia da ya beri duka ya karia, ya zuba chikkin rami, ya zamna, ya gerta gonansa, ya chi kurdinsa, ya zamna. shi ke nan, ya kare.

kunkurus kan kusa, em ba don gisso ba da na

yi karia dayawa. gobe da safe en sami taikin kurdi dayawa.

tasunia ke nan da karia dayawa.

47. *dan chiako da layan kamzo.*

dan chiako da layan kamzo zashi taffia, ya bia bashin ubansa. dan chiako da layan kamzo ya yi jika da kuma, ya taffi chikkin daji shina taffowa shina taffowa chikkin daji ya gamu da musuru, ya che, dan chiako da layan kamzo enna zaka? zani em bia bashin ubana. musuru ya wuche kaddan, ya che, dan chiako da layan kamzo, em bika? yaka, taffo, ka bini. ya taffo; ya sainya musuru chikkin jika na kuma, ya taffi da shi. ya taffi gabba ya gamu da zaki ya che: dan chiako da layan kamzo enna zaka? zani em bia bashin ubana. zaki ya che, em bika? ya che, i, bini. zaki ya taffo ya shigga jikan kuma. dan chiako da layan kamzo ya taffi, da shina taffia ya gamu da kura. kura ta che, dan chiako da layan kamzo, enna zaka? zani em bia bashin ubana. kura ta che, em bika? ya che taffo; ta taffo, ta shigga chikkin jika na kuma. ya taffi, ya gamu da hiska. hiska ya che, dan chiako da layan kamzo, enna zaka? ya che, zani em bia bashin ubana. hiska ya che, em bika? ya che, bini. hiska ya taffo ya shigga jikan kuma. ya taffi ya gamu da gulbi. gulbi ya che, dan chiako da layan kamzo, enna zaka? zani em bia bashin ubana; gulbi ya che, em bika? ya che, taffo; ya shigga chikkin jikan kuma. ya taffi gabba,

ya gamu da zumua. zumua ta che: dan chiako da layan kamzo, enna zaka. zani em bia bashin ubana. zumua ta che, em bika? ya che bini. zumua ta taffo ta shigga jikan kuma. ya taffi ya gamu da giwa. giwa ta che, dan chiako da layan kamzo, enna zaka? zani em bia bashin ubana. giwa ta che, em bika? ya che, bini. giwa ta taffo, ta shigga jikan kuma. ya taffi gabba ya gamu da damisa. damisa ta che, dan chiako da layan kamzo, enna zaka? zani em bia bashin ubana. damisa ta che, em bika? ya che, bini. ta taffo, ta shigga jikan kuma.

ya taffi ya gamu da hainya ta sua gari. ya taffi gari da dere shina kuka. mutane sunka che, dan chiako nan ne. woni shina chewa ga woni, en ka sashi akuriken kaji? ya che: musuru fitto ga rananka. musuru ya fitto, ya chi kaji duka, ya gudu. da safe maigidda ya taffo, ya budu akuriken kaji babu kaji dagga nan sai dan chiako da layan kamzo ya fitto shi daia, kaji duka babu. maigidda ya che, ku gani dan chiako da masifa, kajina duka babu; ban sani ba enda sun taffi. mutane sunka che: sashi chikkin tumaki da awaki su takieshi ya mutu ya zamna: dere ya yi ya che: kura, fitta ga rananki! kura ta fitto, ta chi awaki da tumaki duka. da safe maigidda ya tashi ya gani awaki da tumaki duka babu. ya che, ku gani dan chiako da masifa? mutane sun gani babu awaki da tumaki sunka che, ku sashi gariken shanu su takieshi ya mutu.

dere ya yi dan chiako da layan kamzo ya che: zaki da damisa ku fitto ga rananku! sunka fitto sunka chi shanu duka. maigidda ya tashi ya

gani shanu babu. ya che, ku gani dan chiako da masifa? mutane sunka taffo sun gani shanu babu. maigidda ya che, ku kawo sanduna akashsheshi. mutane sunka fitto da sanduna zaakashshewa. dan chiako ya che: zumua da damisa ku fitto ga rananku! sunka fitto zumua da damisa suna fadda da mutane. mutane duka sun gudu, sai dan chiako da layan kamzo ya fitto shina kuka. mutane sunka che: ku rufeshi da chiawa dayawa, asa wuta akasshesi; ankarufeshi da chiawa asa wuta akasshesi, ya che: hiska fitto ga rananka! hiska ya fitto ya dauke chiawa duka. sai dan chiako da layan kamzo shina kuka. mutane sunka taru, sunka che: akawo itache, arufeshi, asa wuta akasshesi. ankakawo itache, ankarufeshi da itache, ankawo wuta. mutane sunka taffi suna nema wuta; sunka samu wuta suka kawo, sunka sa; wuta tana chi. ya che: gulbi da zumua ku fitto ga rananku! gulbi da zamua sunka fitto; gulbi ya kasshe wuta duka; zumua ta fitto tana fadda da mutane. mutane sun gudu; sai dan chiako da layan kamzo shi daia shina taffia.

mutane sunka che: dadai ba mu gani ba dan chiako da masifa dayawa. ya kawo zumua, ya kawo kura, ya kawo zaki, ya kawo damisa, ya kawo hiska, ya kawo gulbi; giwa ta fitto, ta karia gidda duka.

kunkurus dan-tambaria, em ba don gisso ba da na yi karia dayawa. shi ke nan, ya kare sai woni ba wonan ba.

48. *tasunia. maganan chacha.*

mutane biu suna yin chacha daia ya che, kadan na chika ka bani kurdi dari, daia ya che, kadan na chika ka bani kurdi kamada ka fadda mani, ya che da kyau. suna yin chacha daia ya chi daia. hario sunka komo suna yi, daia ya kasshe daia. da suka yi chacha nan mutum daia ya dauki bashi dubu bial na kurdi, daia shi kua ya dauki dubu bial kama na wonchan. sunka che, kadan mun haife diamu, danka shi taffo chikkin giddana, shi auna kurdi, kadan da namiji ne zaka nan shi chika da kurdi, kadan mache ba iya chika. su duka sunka che da kyau. mutum daia shina haifua iyalinsa duka namiji; mutum daia shina haifua duka sai budurai.

da shekara ya yi, mutum wonchan ya aiko dansa. dansa ya taffo, ya che ga mutum, na zaka ka bia bashin ubana. tsofo mutum ya che, da kyau. sunka taffi chikkin giddan kurdi sunka bayes ga yaro mudu shina auna, ya kare, ya yi labdu rakuma da kudi,—rakuma goma sha biu sai kayan kurdi.—yaro ya gaida mutum, ya che, zani taffia garinmu; ya che masa da kyau. yaro ya taffi ya che ga ubansa, ka aikeni, na taffi, na dawoyo. ubansa sariki ne, wonchan mutum shi kua sariki ne, su duka biu sarakuna.

wonan mutum ya che ga diasa babba da ke chikkin gidda, ya che mata, ba ni da yaro, sai ke che dana; ya che mata, ina so en aikeki ga woni gari, ki taffi ki kawo kurdina; ta che da kyau. shina da doki talatin chikkin giddansa, ya che

mata, ki taffi ki kama doki daia, wonda kina so, ki hawa, ta che da kyau. ta taffi ta yi shiri. ta zaka ta shigga chikkin giddan dawaki, ta tambaya doki daia ta che masa : kana iya kaini ? ya che mata, ina iya kaiki, ba na iya kawoki ba. ta wuche ta taffi ga woni doki, ta che, kana iya kaini ka kawoni ? ya che mata, ina kaiki, ba na iya ba kawoki. ta tambaya dawaki duka sunka che, muna iya kaiki, ba mu iya kawoki ba. ta taffi ta tambaye woni gashieren doki ; ya che mata ina iya kaiki en kawoki ; ta che da kyau. suka darime surdi ga bisa garesa. ta taffi ta kama rakuma goma sha fudu ; ta che ga ubanta, zani taffia wurin da aikeni, ya che da kyau, ki taffi ki dawoyo lafia.

ta hawa bisa doki. tana da kyanwa. kyanwata ta che mata, ni ma ina taffia tare da ke. ta che, da kyau. ta dauki kyanwata bisa ga doki suna taffia.

da sun yi kusa ga gari kyanwa ta che mata : kadan kin issa gari nan kin yi magana kaman murian miji, ba kaman murian mache ba. ta che da kyau. suka ketare gulbi, suka taffi chikkin giddan sariki. ta gaida sariki, ta che masa : na taffo, ka bia bashin ubana ; ya che da kyau. ya che, ku kai sarmayi nan chikkin woni gidda mai-kyau. fadawan sariki sunka kawoshi chikkin gidda maikyau sunka ajeshi sunka taffi sunka aike tsofin mutane sunka che, ku taffi ku yi magana da shi ; kadan muriansa kama na mache, ku taffo, ku fadda mani ; kadan muriansa kaman namiji ku taffo, ku fadda mani, sunka che da kyau.

sunka taffi giddan bako, da sunka taffi sunka gaisheshi. da sunka gaishieshi sunka yi zanche da ita, ba su sani ba mache, suna tamaha namiji ne. da suna yin magana sunka kare sunka taffi ga giddan sariki. sunka che, wonan muriansa kama na mache, woddansu sunka che, wonan muriansa namiji. su duka ba su sani ba namiji ko mache.

ga wota rana sunka che, bako nan ba shi taffowa shi taffi wonka? sunka che: muna taffia mu tambayesa. sunka taffo suka gaishesa, ya karba gaisuansu, sunka che masa, ka taffo, mu taffi wonka, ya che da kyau. da sunka taffi chikkin gulbi, ya fittasda rigunansa sunka shigga suna wonka. da sunka kare wonka sunka fitto, mutane sunka che, o! namiji ne; ya sa rigansa ya taffi giddansa. sunka taffi sunka faddi ga sariki sunka che, namiji ne. ya che da kyau.

da gari ya waye sunka kirawoshi; ya taffo, sunka bashi zaka sunka shigga chikkin giddan kurdi shina auna kurdi har kurdi sunka kare. suka kawo dagga woni gidda shina auna ya kare; ya yi labdu rakumansa goma sha fudu duka da kurdi azurfa. ya che ga sariki, zani taffia ga ubana, ya che da kyau. sunka yi masa rakia sunka ketare gulbi; sariki shina dawoyowa ga gidda, ta che, kai! ka tsaya, ta tada murianta ta che, ka ji, ni mache che ba namiji ba. sariki ya che, o! shina jin haushi. ya che, kun che mani namiji ne, ga ta mache, ta taffi da kurdina duka, ta chika zaka kwarai. sariki ya dawoyo gidda; ita ta taffi da dukianta ta taffo ga ubanta, ta che, uba, na taffi ga wurin da ka aikeni na dawoyo, ya che da kyau.

sunka zube kurdi duka ga chikkin gidda. ya che, ke diata kwarai che. sunka zamna da kurdisu suna yin abin da suka so.

da sunka zamna wata biu sariki wonchan ya aike maaiki, ya che, kadan ka taffi ga uban yarinia nan ka che masa : sariki ya aikoni ya che shina son diaka ga amre ; ya che da kyau ; ya yi shiri ya taffo ga wurin sariki, ya che masa : sariki ! allah shi dade da ranka ? sariki ya aikoni ya che mani shina son diaka ya yi amre da ita ; ya che masa da kyau. sariki ya tambaya dias, ya che, kina so ki yi arimensa ? ta che, ina so. ya che ga maaiki diata ta che tana so ; ka yi arimenta, kamada sota. maaiki ya taffi ya faddi ga sariki. sariki ya che da kyau. ya che kurdi nawa ina bashi ? ya che masa, ba shi fadda mani ba, sai ka tambayesa da kanka. ya che masa, ka taffi ka tambayesa hario : kurdi nawa zani bashi ? ya che da kyau. ya taffo ga wurin sariki, ya che masa : sariki ya fadda mani ya che kurdi nawa zashi baka ? ya che kurdi zaba dubu shida da bayi talatin ; ya che da kyau. ya dawoi ga wurin sariki ya che masa : sariki ya fadda mani, ka bashi kurdi zaba dubu shida da bayi talatin ; ya che da kyau. ya dauka bayi talatin da kurdi dubu shida, ya che ga maaikinsa, gasu, ka kaisu garesa ; ya che da kyau. ya dauka ya kaisu ga sariki salimanu, sunansa ke nan. sariki salimanu ya che masa, ka dauka matasa ka kai masa. suka dauketa bisa doki suka kawota ga wurin sariki. sariki ya che masu : kadda ku sata chikkin giddana, ku ajeta chikkin woni gidda. suka kaita suka sata chikkin woni daki

babu kyau. da suka ajeta sariki ya aiko woni bawa ya samma mijinta, ta zamna nan da kaya-yeckinta.

ta zamna wata fudu, sariki ba shi kirayeta ba, ba shi kulla da ita ba. da ta zamna ba ta sani ba abin da zata yi. ta tashi da dere, ta taffi ga wurin matan sariki, ta che, kina berni en kwana da mijinki? ta che, i. ta tambayeta ta che mata: ki goda mani wuri enda kina aje gora, da ki goda mani wuri enda kina aje zumua da taba da suker; ta che da kyau; ta goda mata duka, da tana yin magana kaman matan sariki, ta che, ki taffi chikkin giddana, kadan zakara ya chira ki taffo ki shigga chikkin giddanki, da ni en taffi giddana, ta che da kyau.

da dere ya yi sariki ya kwanta da ita, ba shi sani ba wonchan bawa, ya yi kwanche da matan sariki. da dere zakara ya yi chira ta tashi sunu, ta fitta; mata wochan ita kua ta taffo ta shigga chikkin giddanta, suna yin hakka har wata daia. yarinia ta dauka chikkin sariki; mata chan kua ta dauka chikkin bawa. su duka suka zamna chikkin giddansu. da watani sun chika yarinia ta haifu dan namiji, mata wochan ta haifu danta. da akayi shekara bial yara sun fara taffia sao daia mutane sun taru; dan yarinia shina taffia, ya rataya takobinsa da faladara; dan mata chan kua ya fito kaman dan bawa. kadan mutane sun ganesa suna chewa: wonan dan bawa ne, ba dan sariki ne; kadan sun gani dan yarinia suna chewa, wonan dan sariki ne.

sao daia dan sariki da dan bawa suna yin worigi suka fara fadda chikkin dandalin sariki.

da sunka gani dan yarinia suka che: wonan dan sariki ne! suka che wonchan shi uwasa tana dagga chikkin giddan sariki, kaka fuskansa kaman bawa? mutane sunka taru, sariki ya fitto, suka che: wonan danka ne? ya che, i, fuska kaman tawa; amma ban sani ba enna uwasa? sariki ya che, ku tambayesa, enna uwasa? suka tambayesa enna uwasa ta ke; ya kaisu chan. da ya kaisu suka kirawo uwasa ga wurin sariki. sariki ya che, wonan danki ne? ta che dana ne, ya che, ki taffo, ki zamna chikkin giddana, ki zamna matata. ta che da kyau. ta dauka kayanta duka ta taffo ta shigga chikkin giddan sariki ta samma matasa. shi ke nan, ya kare. ko sariki ba shi fi mache da wayo.

49. *tasunian kanua da kanenta da masifansa.*

akoi kanua da kanenta. da ubanta ya sani mutua tana taffowa ya che: komine kanenki shina so ki bashi, da ubansu ya mutu. da uwasu zata mutua ta che: komine kanenki shina so ki bashi; ta che da kyau. uwa ta mutu. sama-sama kanenta ya yi kuka. yasa ta che masa: mi kana kuka? ya che, ina so bayinmu duka ambersu su taffi. yasa ta che masa: wonan ba ka yi ba; ka beri bayi su taffi mu samma talaka. ya che mata, minene nan da babba suka che miki? ta che masa, taffi, ka yi abin da ka so. ya taffi, ya che ga bayi, ku taffi, na berku dia, sunka taffi.

samasama kane ya yi kuka ; yasa ta che : mi ya sameka kana yin kuka ? ya che, ina so en kone zaurin shanu da shanu duka. yasa ta che, ba ka yi ba. ya che, minene nan da babba suka fadda miki ? ta che masa, taffi, ka yi abin da ka so. ya taffi, ya sa wuta ga zauri, wuta ta kama ta chi zauri da shanu ; ya taffi ya zamna.

samasama ya yi kuka ; yasa ta che, mi kana so ? ya che mata, ina so en kone hatsinmu. ta che masa, ka kone hatsinmu mi zamu chi ? ya che mata, minene nan da babba suka che miki ? ta che masa, taffi, ka yi abin da ka so. ta sache hatsi ta boye. ya taffi, ya sa wuta ya kone hatsi, ya zaka, ya zamna. yasa tana kawowa hatsi tana yin tuo suma chi.

sao daia ya dauki toka ya darime chikkin zanenta, ba ta sani ba abu da kanenta ya yi mata. ta tashi da safe tana taffia toka tana zuba dagga bayanta har wuri enda ta boye hatsi. ta dauki hatsi ta taffo, ta yi tuo sunka chi. yasa ta tashi, kanenta ya bi hainyanta har bakin rami, ya dawoyo gidda.

samasama ya yi kuka ; yasa ta che masa ; mi kana so ? ya che mata, ina so hatsi da kika boye en koneshi.

ta che masa, kadan ka kone mi zamu chi ? ka bermu talaka ; ka ber bayi sun taffi, ka kone shanu, ka bermu talakawa ; ta che masa : wonan ba ka yi. ya che mata : minene nan da babba suka fadda miki ? ta che masa, taffi, ka yi abin da ka so ; ya dauki wuta ya taffi ya kone hatsi ya taffo ya zamna.

samasama ya yi kuka. yasa ta che masa, mi

kana so? ya che mata, ina so en sayesda giddamu. ta che masa, wonan ba ka yi ba. ka kone hatsi ka bermu talaka, kana so mu yi noma, kana so ka sayesda gidda? ka berni ina roko wurin mutane? ya che mata, minene nan da babba suka fadda miki? ta che masa, taffi, ka yi abin da ka so. ya taffi ya kawo mutane suka sayi gidda. ta che masa, ba ni iya zamna chikkin gari nan. yasa ta tashi, ta kama kanenta, ta fitta ta taffi woni gari, ta beri kanenta, ta taffi noma da mutane.

ya tara yara ya che musu mu yi worigin turumi. ya shigga chikkin turumi; sun dauka tabaria zasu kasshesi da tabaria; ya tuma ya fitto woshe ya kama daiansu yana sa chikkin turumi, ya passa kansa da tabaria ya passa kan yaro, ya fittas woshe, ya ja ya aje ga kofan dakinsu, kusa da dakinsu, ya taffo, ya shigga chikkin turumi, zasu dakashi, ya tuma, ya fitto woshe ya kama daia, yana sa chikkin turumi, ya passa masa kai, ya kasshesi; ya fittas woshe ya kai, ya aje ga kofan dakinsa; ya aje yara duka, ya palpashé masu kai, ya kasshesu; ya jasu, ya aje duka ga kofan dakin su. yasa da ta sani kanenta hallinsa babu kyau ta che ga mutane zani chikkin gari; mutane sunka che, mi zaki yi yanzu kadan kin taffi gidda? ta taffi gidda, ta gani kanenta, ya palpashé kan dia mutane, ta che masa, mi ka yi? ya che mata: ban yi komi ba. ta kama kanenta tana gudu chikkin daji. babban zunzua ta taffo, ta che musu, ina so en daukeku bisa. ta che mata, ki daukemu bisa? ta daukesu tana taffia da su, zunzua ta gaji ta ajesu bisa itache. mutane

sunka taffo chikkin gari sunka gani diansu duka
 ampalpashe musu kai su mutu sunka hawa da-
 waki suna sukua suna nemansu bar sunka gaji,
 ba zu samesu ba. yaro shina duka, ya gani guzun
 zunzua shina da ja. yaro ya fittasda wuka, ya
 che, ina so en soke guzun zunzua nan. yasa ta
 che masa, kadan ka sokesa shi tashi, shi bermu
 bisa itache. kanenta ya che, ina suka zunzua nan ;
 ya soke ; zunzua ta tashi ta bersu bisa ga itache.
 yaro ya yi rua dayawa suna zakua ; itache duka
 rua su kusa hadiesu. mutane sunka kawo jirigi
 sunka shigga chikkin rua sunka fushesu, sunka
 taffi giddan tsofua, ta che musu, dagga enna kunka
 taffo ? sunka che mata, dagga woni gari muka
 taffo ; ta che musu, chikkin gari nan ba ku sani
 kowa ? suka che mata, ba mu sani ba. ta yi
 tuo, sunka chi ta che masu ; kadan maraeche ya
 yi, akoi dodo. yaro ya tara duchi, ya sa wuta.
 mutane duka sun ji tsoro, sun darime kofa sun
 yi berchi.

dodo shina kuka chikkin gari har ya taffo
 wurin yaro shina so shi chi yaro ; yaro ya dauki
 duchi da wuta ya yi ja, ya jefa ga jikin dodo.
 dodo shina hadie duchi da wuta. dodo duchi da
 wuta ya yi ja, ya kone masa zuchia, ya mutu
 chikkin gari. yaro ya fitta, takalmin dodo dagga
 chikkin kafansa, ya aje ya taffi ya yi berchi.

da safe mutane sunka tashi sunka gani dodo
 ya mutu, sunka che, wanene ya kasshe dodo ?
 sunka che, ba mu sani ba. sariki ya che, ko-
 wone ya kasshe dodo nan ina bashi diata da
 shashin gari. mutane duka sun sa takalmansu
 chikkin kafansa ba daidai ba. wonan ya taffo ya

sa ga yaronsa takalmi ba daidai ba. mutane sunka che, akoi giddan tsfua nan da baki biu ku kirawosu, su taffo. akakirawosu sunka taffo. yaro da ya kasshe dodo ya sa takalmi chikkin kafansa ya che, ni na kasshe dodo. sariki ya che, na baka diata da shashin gari. sariki ya bashi diansa, ya yi arime da ita, ya bashi shashin gari. yasa ta zamna giddan sariki tana yin aiki tana chi ga chikkinta. shi ke nan, ya kare.

kunkurus kan kusu ; em ba don gisso ba, da na yi karia dayawa ; gobe da safe kadan na tashi dagga kwana, en samu taikin kurdi chike, da kurdi ga bayan dakina.

50. *tasunia ta mata biu, da ki-shia da sarakua da diansu biu, da na mutume da ya gerta mutane.*

akoi mata biu da kishia da sarakua, mijinsu daia. suna da dia biu ; kowoche mache tana da dia. dia ta woni mache tana da kyau, ta woni mache dianta babu kyau. - tana jin haushi dia woni tana da kyau, tata babu kyau. ta che ga dia wochan mache hawa bisa daki ki chiro kabiewa. dia uwata babu gidda, ta taffi woni gidda. diata ta hawa bisa daki ta chiro kabiewa ; ta hawa bisa daki ta fado ta karie. kishia ta yi murna dian mutane ta karie. uwata ta zaka ta gani, ta tambayeta ta che, mine ya karieki ? ta bude bakinta ta che : kishiaki ta che, en hawa bisa daki, en chiro kabiewa, ta che da kyau, ta

hawa bisa daki, ta chiro kabiewa, ta fadi, ta karie. uwata ta yi fadda da kishianta har ta gaji.

ta ji labari akoi mutum shina kira mutane shina gerta mutane. ta che, ina taffi da diata shi gerta mini; ta kama dianta, ta taffi chikkin gari. ta samu mutum maigerta mutum, ta che: ubangiji, ga yariniata, ka gerta mini; ta che, nawa kurdi ina baka? ya bude bakinsa, ya yi magana ya che: ba na so kurdi; ga, shanuna ki kiwo; kadan kin taffi durumi da ya nina ki basu su chi. ta che da kyau; hario ya faddi ya che: chiawa maikyau ki kaisu, su chi; ta che da kyau; ya faddi ya che; ki kaisu wurin rua maisainye su, sha, maiguibi nan ki sha. ta che da kyau. ya fadda mata ya che, ennuia maisainye ki kaisu su shigga su futo, ta che da kyau. da gari ya waye ta kunche shanu ta taffi kiwo. ya che mata, kin yi kiwo maikyau, diaki tana yin kyau, kin yi kiwo babu kyau, diaki ba ta yi kyau.

ta kunche shanu taffi kiwo; ta kaisu wurin chiawa maikyau sunka koshi; ta zamna wurin chiawa da babu kyau; ta kaisu wurin itache durumi, ta hawa bisa, ta chiro dian durumi nonanu; shanu sun chi sunka koshi. ta kaisu wurin rua maisainyi sunka sha sunka koshi, maidauda ta sha. da rana ta yi ta kaisu ennuia maisainyi sunka shigga suka yi kwanche; ta zamna chikkin rana.

da maraeche ya yi ta kawosu gidda. bishimi shina kuka, ya che, ubangijimu, muka chainye: chiawa da babu kyau ita ta zamna, dian durumi nonanu, mu muka chainye, wodanda ba su nina ba, ita ta chi. rua maisainyi mu muka sha,

maidauda nan, ita ta sha. ennu a maisainyi mu muka zamna muka shainye. shina chewa: ka gerta diata da kyau.

ubangijinsu da ya ji shanunsa suna kuka ya yi murna sun chi sun koshi. babbansu shina waka sunka taffo gidda. ubangijinsu ya che ga mache, kin yi kiwo nagari. gobe da safe ta kaisu ta yi musu kamada jia. sunka taffo gidda suna waka. babbansu ya che: umbu umbu! da gishe; chiawa maikyau mu muka chainye: dian durumi nonanu mu muka chainye; rua maisainyi mu muka shainye; ennu a maidadi mu muka shainye. kai, kira diata da kyau. ka gertata da kyau, ka gerta diata da kyau! ubangijinsu da ya ji wakan sansa da dadi, ya gerta yarinia mazamaza ta yi kyau, ya fi nafari. sunka taffo gidda. ubangijin shanu ya che: ga diaki ta yi kyau.

da uwata ta gani diata ta yi kyau tana taffia daidai ta yi murna dayawa, ta taffo wurin mijinta. mijinta ya gani yarinia ta yi kyau tana taffia daidai, ubanta ya yi murna da daria, ita che tana jin dadi.

da kishia ta gani wonan mache diata ta yi kyau, kishia ta kirawo diata, ta jefata bisa daki; yarinia ta fado, ta karie. ta taffi da diata, ta che, ubangiji, ga, diata, ka gerta mini; nawa kurdi ina baka? ya che, ba na so kurdi, ya che mata, sai shanuna ki yi mani kiwo, ta che ta kyau. ya che mata, kadan kin yi kiwo maikyau, diaki tana yin kyau, kin yi kiwo babu kyau, diaki ba ta yi kyau. ya che mata, ki kaisu wurin chiawa mai-kyau su chi, ki kaisu wurin durumi, ki basu dian durumi nonanu su chi su koshi; ki kaisu wurin

rua maisainyi su sha; maidauda nan ki sha; ki kaisu wurin ennu a maisainyi su shigga su zamna, ki zamna chikkin rana. ta che da kyau. da gari ya waye ta kunche shanu, ta taffi kiwo wurin chiawa da babu kyau sunka ki chi. ta kaisu wurin durumi; ta hawa bisa durumi; dian durumi nonanu ta chainye, ta basu dainye ba nina ba. ta badasu sansana babu kyau, suka ki chi. ta kaisu wurin rua, ta taffi ta sha maisainyi nan; ta kaisu wurin rua babu kyau su sha, sunka ki; ta taffi ta zamna chikkin ennu a maisainyi, sunka zamna chikkin rana.

da maraeche ya yi ta kawosu gidda. babbansu shina kuka ya che: umbu umbu! da gishe: chiawa da babu kyau ta kaimu munka ki chi; dian durumi nonanu ita ta chainye, dainye ta bamu munka ki chi.

ta kaimu wurin rua ta shainye maisainyi nan, ta bamu maidauda munka ki sha. ta taffi ta zamna chikkin ennu a maisainyi, ta bermu chikkin rana, muka zamna chikkin rana. da shina kuka ya che: gerta diata babu kyau. ubangiji da ya ji sansa shina kuka babu dadi, ya gerta yarinia babu kyau. kafa duka ba gerta ba sai ya bata. jikin yarinia babu kyau. uwata ta taffo chikkin gidda ta gani diata babu kyau; ta yi kuka ta che, da na sani da ba ni jefata en karieta da gangan. ta taffo da yarinia ta babu kyau angertata kaddan kaddan; mijinta ya gani babu ruansa, ba yi mata ba magana. shi ke nan, ya kare.

51. *albasa magani ga sarim machiji.*

kadan kana taffia da dere ka sa albasa ga kafanka.

domi? don kadda machiji shi sareka. kadan ya ji warin albasa shina gudu. don na faye yawon taffia, na ji hakka. don ni da kaina na shafa albasa na taffi yawo da dere, na ji machiji shina yin fuchi chikkin chiawa sabada albasa ya ji. domi machiji kadan ya chiso mutum sai ka sha kunun albasa dayawa shi saka zufa, don wonan mu shashi da dere.

domi anabada magani ga masuchiwo? don kadda su mutu? kadan mutua ta zaka ko su bada magani nan duka, ba shi da anfani.

kadan hanchi suna murdaka, ka sha kyanwa kaddan ka ji dama. yarinia ba woni chiwo gareta ba sai hakori su ke wohalsata.

shan taba magani da tuari. domi tunda na ki shan taba ban ji dadi ba, don hakka ina so en sha kuma, ko shina bani lafia. dadai tuari ba shi kamani ba dafari, sai bayan ga ki shan taba.

52. *anfanin kare da sania.*

kadan dere ya yi ina jin karnuka suna yin hapshi sunka hanna mani kwana. mine anfanin kare shi ke? anfanin kare shina dayawa. kadan akoi kare chikkin giddanka barao ba shi iya shigga; kadan ya shigga shina yin hapshi shi tasheka, ka dauki sanda ka fitta da dere, ka

gewoye bayan dakinka duka, anfanin kare ke nan. nabiu, kadan ka taffi chikkin daji shi kan kama maka nama, ka kan dauka ka kasshesi, ka fura wuta, ka farde jikin nama nan duka, ka fida yayan chikki duka ka gassasu, ka chi. kadan ka dawoyo chikkin gidda da murna.

nauku abu daia ne kare ya ki. kadan ka zamna kusa da wuta kana yi gengeda da kwana, kadan hanunka ya taba wuta shi kan che, abu duka maigidda shi kan bani, amma abin nan har yanzu ba shi bani ba.

nafudu. kadan karenka ya ji kana taffia farauta shina yin murna ya fika shina worigi gabba gareka shina faddua kasa, murnasa ke nan.

mine anfanin bijimi? sai shina haifua yayan shanu. sania ta fishi da anfani: tana baka nono da mai, saidai ka bata chiawa dayawa. kadan sania ta baka nono da mai, kadan ta zufa sai ka kasshe ka chi, anfaninta ke nan. amma ba ka chi duka ba. ba mu chin kafa; amma anfaninsa shina ga farufaru mutane, kadan ka sayes ka kan samu kurdi, kaka batas kurdi kana saye abinchi da su; riba da ka chi da su da kafonsa kaman ka chi sania ke nan. minene chikkin kasanku suna yi da kasshi? chikkin kasamu kasshi ba shi da anfani sai ga mutane masurakuma suna yin kumbi da shi.

minene anfanin faricin sania? ban sani ba anfaninsa. minene anfanin fatan sania? anfaninsa dayawa. kan yin takalmi da shi, kana dumke woni abu da shi, kana yin surikial baka da shi. kana yin gado da shi. minene anfanin

wuzian sania? kadan damana ya zaka kàdan akoi zabro kana koresu da esga; daia kua kana yin gurumi da shi.

53. *zanzanche.*

da rai ni ke. shekaru shida ko bokoi na rabu da ubana na manche hausa yanzu. ba ka manche ba, sai kana so ka gariwoyata. kana so mu taffi woshe yao? i, ina so, saidai ina tsoron hiska nan da dari. kana so ka fitta woshe da dere? i, ina so en fitta, kadan wata shi ke da fari. ina tamaha deren yao wata ba iya fitta sai ga lotun enda zamu taffia kwana. kadan kana jin dari, ka taffo, mu yi worigi mu samu zufa, kadan babu wuta.

ka zaka mu taffi gani abokaimu, mu yi zanche da su, mu yi daria mu zaka gidda. ina so en yi maka rakia, amma ba na so en shigga chikkin giddansu. domi ba ka so ka shigga chikkin giddansu? don kadda su darani.

yao na gerta letafina duka, kadan mutane su zaka su gani da kyau. domi ba ka gerta naka ba? don na ji gajia. sai ka zaka, ina so en taya maka. kana so ka sha rua? ba na jin kishirua. rua nan da sainyi shi ke kaman kankara. muna da kankara ga garinmu tana faddawa dagga samma. abokina shina so ya taffi garinsu, amma ina jin tausayi. doki shina so ya chi chiawa, amma chiawa ya kare.

aikin gona da wuya, kadan ya kare da dadin

chi, hakkanan kua aikin letafi, kadan ya kare da dadin karatu.

sao daia kare ya taffi ya kwanta bisa chiawan sania, da sania ta taffo tana so ta chi chiawa kare ya hannata. sania ta che ga kare: kai ba ka chin chiawa, domi ka hannani en chi chia-wata? ya che: wo, wo, shi ne, taffi taffi. sania ta che: kai ka faye daukau sainyi, abu ba naka ba, domi kana hannawa? don wonan koyaushe kadan kare ya gani sania shi kan koreta, amma sania tana so ta sokesa da kafo. kadan ya alaleta da hapshi ta kan ji tsoro ta kan gudu. kyanwa tana bani tsoro da dere. domi? sabada kukanta. amma kai mutum ne, domi kana tsoron kyanwa? —suna so mari ga kai. kai kana so ka maresu ne? ba na iya maransu, don sun fini da karifi.

54. *magana da abokin dorugu.*

ina so en shiria yao abu ga abokina, sunansa damagashi. dagga enna shi ke? shi ne dagga chikkin kasa garinmu. shi ne yaro abokina na gaskia. shi bawa ko ba bawa ba? shi bawa ne, amma ubangijinsa shi bershi kaman da. bahaushe ne? i, bahaushe shi ke. damagashi da hausawa ne, ina sonsa kaman uwa daia; shi kua shina sona kwarai. na che, ina tamaha ni samesa da rai; sai abu daia ni ke tsoro, kadda ubangijinsa ya saisasa, ko woni abu ya samesa. kadan ka ganeshi kaman da shi ke; fuskansa kyaun gani, shi dai dan hausawa ne nagaskia. dagga woni

gari akabaifasa? ban sani ba dagga enna aka-haifasa. kadan ka taffi chikkin gari bornu kana samu irin mutane magana dabam dabam dayawa. mutane dayawa na sani, amma ba na so en aike masu komi. domi? don ina tamaha wotakila su mutu, ko sun taffi ga wota kasa sun zamna chan. ban aike ba komi ga ubana, don ina tsoro kadan maaikachi ya taffi ba shi sani ba enda shi ke.

karewa na maganan dorugu.

*55. *lokoja garin anasara da mutanensa ankaffashi da dokita baikie.*

woni ba-ture akakira da bakin haus a kurdugi, amma da maganan anasara dokita baikie, shi ne ya kaffa gari nan. don wonan anakirashi wota rana lokoja garin kurdugi. da jirigin anasara ya kaffa chikkin duchi kusa da garin chaba woni shekara mutane da sun chikkinsa sunka sabka ga raba suka kaffa bukoki suna so su zamna nan, su duka farfaru da babaku mutane da su ke chikkin jirigi nan. babban mallaminmu na anasara shina tare da su lokachi nan. da sunka zamna nan shekara daia har babban mallamin anasara ya yi bukoki goma na kansa da na yaransa, shina so shi yi masallachi da makaranta shi koya mutanen raba da yayansu hausawa, nufawa, musulmai da kafrai addinin anasara, wonda shi ne addinin isa kristu ko hainyan

* This and the twenty following pieces were sent to Dr. Schön by a native at Lokoja named John.

gaskia na rain dunia da na lahir ; shi ke nan woni bafulache sunansa anachedashi abdul kaderi, makariachi, ya taffi ga sarikin nupe lokachi nan, ya che masa, en ka beri turawa su zamna chikkin kasanka sun kare su karbashi dagga hanunka. sarikin nup e ya ji aushin magana nan. shi ke nan ya che : afadda mutane anasara da su ke raba, su tashi dagga nan su koma kasa, ga kasan aworo, su zabi unguia da zasu zamna. turawa kua suka ji haushin zanche na sariki, amma ba su da ikon gerdamansa, don shi sariki ne chikkin kasansa, da su baki ne ; suka tashe abinsu. da sariki ya sallamesu suka koma har ga magangamin kwara da chada, ina tamaha dokita baikie babba na turawa ne, da babban mallaimi, na anasara shi ne babban babaku mutane. gari da shi ke magangamin rua, wurin da suka issa, shi ne anakira lokoja yanzu, amma lokachi nan da suka fitto daga raba, kurmi ne shi ke, don sariki masaba ya chi gari. daa garin mutane awora da masaba ya chi shina bisa sauni da anakira pati ; pati maganan nupe ne.

56. *shela.*

ayi shela : jia da yamma akache : ku jaura ku jia mutanen lokoja duka. dauda ya che : agai-sheku da babba da yaro da masugari da baki. baya ga wonan ya che : agaya maku : wota baiwa ta giddan dako ta taffi itache jia da safe ba aganeta ba, wonda ya kawota abashi goro, ba sata ba ne, ya yi chintua ne. abin da ya che agaya maku.

57. *labarin saran itatua kuka biu a lokoja.*

woni mutum ba-ture da shi ke gunsul chikkin lokoja shina so shi gina gidda bisa woni sauni, amma mainyan itatua kuka biu suna wurin da shi ke so shi gina gidda nan; shina so a-sarasu masa itatuan kuka nan, amma bai samu wonda suna iya saransu. ya aika baransa shi taffi shi bida mutane da zasu yin aiki nan. bara nan ya taffi ya tambayi mutane, amma ba kowa da ya yerda shi hawa sauni nan beri ache shi tabba itatua nan da gatari, don anche, kowa ya haua sauni nan, ko shi yi kusa da itatua nan ya shido hakauche. musulmi da kafrai chikkin lokoja duka sun ki.

woni ba-yarube da ankatabayasa, ya che, ni ban chi dawa dayawa ba tukuna, en taffi en sare itatua nan, en mutu. gunsul nan bai sani abin da zashi yi ba; ya hawa dokinsa, ya taffi giddan mallam anasara ya gaya masa abin da ya faru, da abin da shi ke so. mallam anasara ya gaya masa, ya che, wonan ba abin da wuya ba. gaskia ba ka samu wonda su ke sare maka itatua nan ba? mallam anasara ya che massa: mu anasara mu sarashi maka.—(ina so en che, ko na manche en fadda maka, ba-ture nan ya fid-da bara nau dagga aikinsa, don ya che shi anasara ne da shina jin tsoro shi sare itachen kuka, shina so shi yi mamu daria.)

shi ke nan mu anasara munka taru munka yi shawora munka che da kaimu: yan uwa, kun gani kaka ba-ture nan shina so shi goda addinimu

chikkin lokoja tare da musulmi da kafrai, su biu nan su biu nan sun ki su tabba itatua kuka nan, en mu ba mu sare itatua nan ba, shi che mu duka daia ne, shi kai labarinmu ga ture. shi ke nan mu duka muka gama baki, munka che: da ikon allah mu ne zamu sara itatua nan. rana nan rana asibi ne, gobe ranan lahadi zamu masallachi, amma jibi rana atenni mu hawa sauni nan, mu soma sara itatua nan. da safe rana latini, mu duka muka taru mu taramu ko goma da gatura a kafadamu munka hawa sauni, mutane duka suna kallonmu suna chewa: woddanan ba su da aiki da sauni, da mutane nan ba su da iko su yi kusa ko su hawa woddanan, don su anasara ne, sun che su hawa su sare itatuan kuka nan. woni sarmayi ya hawa sauni nan shina bida magani, da ya shido ya taffi gidda ya sama mahaukachi, da akakaishi ga eko. duka wonan munka ji, amma ba mu kulla ba, munka hawa bisa sauni. mallami abokin aikina shi ne ya fara tabba itache daia chikkinsu da gatari, da mu duka muka fara sare. mun sara har munka gaji, munka beri mu taffi gidda mu chi abinchi.

gobe da safe munka koma mun soma aiki kuma. da ba mu beri aiki ba har mun kade itache daia. itache nan babba shi ke, mu auna guzunsa, kewoyensa ya yi kama taki ashirin da fudu; da ya fadi duka gari suka ji faduansa, sunka yi kururua, sunka che: mutane nan suna da gaskia. mu kua muka yi kururuau murna, da ba-ture ya amsa mu. munka zo gidda rana nan.

da safe kuma munka tashi mu taffi mu falma

itache da ya saura. amma na manche en fadda maka, woddansu mutane don tsoro ba su taffi kusa ga itatuan kuka nan, ba su sani biu ne su ke, don suna kusa da juna. da sun gani daia ya yi saura sunka che, itachen kuka nan da ansare-shi jia, ya tashi kuma ! sai sun gani munka kade wonan kana suka yerda, sunka che : mutanenga ba awasa da su ba. shi ke nan munka kare saran itatua kuka biu, da su ke bisa sauni na lokoja, da mun gode allah ; musulmi da kafrai ba su da abin da zasu che mamu. da mu zo gidda mun taru kuma mu taffi mu kai labari ga ba-ture, da shi kua ya yi murna ya gode mamu ; ya biamu kurdi zambar dari, ga gachi. ya kare.

58. *labarin annabi isa.*

labarin isa kristu da na ji a-bakin mutanen lokoja, wodanda su ke musulmi. sunka che sun sani annabi isa ya fi annabawa duka, shi ne ya halichi tsuntsaye duka, sun che, saanda shi ke adunia kulum shina yin abubua mamaku ; shi kan dauka kasa shi damashi shi dunkuleshi kaman tsuntsu shi fura masurai, da shi tashe bisa ; sunka che isa kristu shina da babbani iko, ba wonda ya yi kamada shi chikkin dunia. na tambayesu na che, enna shi ke yanzu ? sun che shina bisa shina kewoyemu duka shina gani shina ji abubua duka da muna yi da muna faddi. sun che shi koma kuma a tashin dunia shi yi yaki dashaitan. saanan dunia ta sama lafia, don shi

kasshe miagu mutane, da masugari su zamna chikkin dunia. na tambayesu kuma na che: wa shi ke yin shelian dunia nan aranan gobe? sun che, isa ne wonda ya kasshe shaitan miagu mutane da kafrai, shi ya yi shelia ko. abin da na ji sabada isa.

59. *labarin kolua, da isa ya sa ya yi magana.*

wota rana annabi isa ya hawa bisa ga dokinsa ya taffi kilisa, ya gani rua; rua nan shina gudu. ya sapka dagga bisa dokinsa shina arwalla chikkin rua nan, ya ga babban koluan mutum. da ya ganeshi ya yi mamaki don girimansa; da ya gama sella ya raka biu. da ya chika ya roki ubangiji ya che: allah ka bashi iko shi yi magana, da ya che hakkana jibrilu ya zo ya che shi tambayi kolua: namiji ka ke ko mache? bawa ko sariki? saraunia maibaiwa, ko mairowa? talaka ka ke, ko mawadachi? da ya che hakka, allah ubangiji ya yi dainyen halshi ya sa bakin kolua; ya che: "asahadu la allaha ila allahu." na shaida babu sariki sai allah. kai kua hiskan allah ka ke, kowone magana da ka che da ni ni jia maza. ni da ina ga dunia na chi sariki, birnina kofofi dari uku; saraki dubu; bayi samari arba gabba arba bayana; bayi da sun sa riga dibajo fara, arba hanun dama, da riguna baki arba hanun hauni, riguna ja arba, masuhawan doki; zarumi dubu; saraki ambada yaya su yi amre; uwa ta ba da danta bayi dubu wodanda ya sa bisa doki dubu.

60. *labarin samame.*

en ka ji kiddin kuria da jijifi ko kukan zakara nafari ka sani samame zasu taffia woni gari. tun jia da mache sun nika garinsu sun yi shiri ko, kiddin kuria nan na kiransu garin taffia. en sun taru suna yin doka : wonda shina da tuari, kadda shi taffi : wonda ba shi iya gudu kuma, kadda shi taffi. en uban taffia ya zo shina gabbansu ; en zasu taffia akoi woni doka kuma : kadda su duba baya : don en suna da laiyan zana, kadda su bachi ko shi karie. en sun yi kusa gari nan da suna so su chi, dukansu suna kwanche chikkin chiawa kusa da hainyan gari nan. suna nan dere duka babu wonda shina mosi, ko shi yi magana ko shi yi tuari, don kadda mutanen gari su ji. ko suna gani matan kasua suna wuchewa, en ba dayawa ba su ke ba su mosi ba. da kukan zakara nafari, saandā kwana na da dadi, uban taffia shi ba magana, su tashi baki daia su yi taffia sanusanu har su issa gari nan da suna so. dà sun issa sai aji “allahu akbar.” baya ga wonan su sa wuta ga dakuna ; da kowa ya fitta dagga chikkin daki ya zama bawa. amma en namiji ne ko kato maikarifi wonda zashi yi fadda, ko shina nuna masu kibia sai asareshi da takobi ko akassheshi ; da mata da yara duka chikkin gari nan wonda ba su iya fadda ko ba su yi gudu ba, dukansu sun shiggaa bauta.

yaki nan, wota rana en sun kama bawa dakaru su dakansu su kan yi fadda da juna bisa bawa nan har su sare juna da takobi ; amma en daji

ya bache mutane su kan ji labari tukuna su zo; woddansu su kan yi kormoto, su kai labari su gaya mutanen garin da dakaru suna so su chi, su che masu, ku maida hankali dakaru suna zua. saanda maza chikkin gari nan suna yin shiri su jirasu suna kauda matansu da yayansu ga woni gari nesa, ko su boyesu chikkin kurimi. saanan maza da suna chikkin gari su tsaya su jira dakaru da bakansu su yi fadda da zafi da su. wota rana su i masu, har su koresu, dakaru su gudu duka. saanda en sun zo gidda ba ka ji kalanga ko bugum bindiga kamada su kan yi saanda sun yi nasara. en su yi kusa da gari suka jira junahainya, don kadda su shigga gari da rana sai da dere, sun chi kumia ke nan. amma saanda sun chi gari, ko sun kama bayi dayawa tun dagga nesa anajin kiddinsu da bindiga. mutane suna chewa masusamame suna issa. saanda kana ganin bayi da sunka kama. kowa da nasa wonda ya kama shina gabbansa da kaya da sunka dauka ga kansa. en sun issa gari su taru kuma ga giddan uban taffia, don su yi humushi. wonda ya kama bayi biu, shi ba uban taffia daia, shi, shi dauka daia; amma em bawa daia ne, asaidashi araba kurdinsa wuri biu, uban taffia shi dauka daia. wota rana su kan kama yaya na sarki. en sun kama woddansu suka yi murna dayawa, don su sani mutanensu su zo garin pansansu su kan shirga masu kurdi dayawa. en anasaye da bawa, bawa daia kororo goma, su kan tambaya kororo ashirin ko talatin, don su yayan saraki ne; amma akache "jini ya fi rua guibi," don wonan mutanen da akakama yayansu su kan

yi kokari su panche jininsu. woddansu su kan jingine kansu su karbi kurdi, don su samu dansu kuma. abin da ya bata kasarmu ke nan.

61. *dila mallamin dawa, da zaki sarikin dawa.*

dila ya kas barewa zai chi, zaki kua ya zo ya kwacheshi yana chi. to, anan dila yana kuka. sabua ta zo tana kuka kukui-kukui! dila ya che: kai yal kariya! ba ki sani ba, ankwache dukiana, kina kuka, ba ki gaisheni ba, ba ki sani ni ne na yi maki zane nan ba? yanzu na goge zane nan naki. zaki, da ya gama chin nama, ya kira dila ya che da shi: ina so ka yi mani zane nan na sabua ajikina, gama ni sarikin dawa ni ke, da kai mallami na konga mallamin dawa? dila ya che masa: en kana so en yi maka zane, adamreka, kadda ka yi mosi. zaki ya che, to, azo su karifafa su damreni; da sun zo sun damreshi. ansa karifi a wuta, da ya yi ja, dila ya che: bisimilai barewa, sabua, gada, bauna, kenki na ishe na kamu gusa, dammuna ka kwache, don fin karifi; sanja, rakumin dawa ina chi ka koren, na kasshe selbi da ina so en chi, ka kwache, ka ba yayanka, na tsare kasua na fisga kaza fudu dagga hanun woni mutum, ka kwache kuma, ka che, wonan ba namana ke nan, na yi maka tuba ka ki, har yanzu kana bina, ya che na rama maka mugunta da ka yi mani, don wonan na che da sabua ni ne na bata zane, ba ni ne na bata, allah ne ya yi

mata ; ya yi masa zane dubu da bokoi, da zaki ya mache. da yayan zaki sun ga ya mutu sun che : wonan gaba ba shi kare tare da mu, da dila shi kua ya che, ni da ku ba mu tara ennuia daia ; en kuna yin yamma, sai ni en yi tagabaz, en kuna gabaz, sai ni en yi tayamma. dalilin dila ba ya kwana sai guzun itache da ba shi da ennuia biu.

62. *zamanin annabi musa da farauna.*
dila sheku mallami.

annabi ya yi yaki da uban matan dila, sarikin gari. matan dila ta che da shi mallam, kaka wonan alamarin yaki? to, ga yakin annabi yana zua, ba ka yi dabara ka kawasda yaki? shi ya che na yi magani da yaki zai lalachewa, ta che “bisimilahi” yi ta aiki ; ya che en kin so daina kuka, da ikon allah da alberkachin mallamchi ba achi wonan gari. ananan mallam dam baura ya yi addua da aiki, da yaki ya bache adaji, ba asan yamma da gabaz har yaki ya yi shekaru bokoi har kwanakin annabi sun kare adunia. da zai mutua ya tara jamaa duka ya che da su : ba woni abu ya sa na taraku ; allah ne ya sa ayi gaba, amma ga mu muna bayan daki har shekaru bokoi, ba wonda ya yi wonan sai dam baura. ni kua ina roko allah shi rama masa amaisheshi wota halita, ku karba addua? sunka che : amin. anan yara sun fitta suna wuchewa su yi chiawa, dam baura ya tambayesu, enna zaku? na ga anyi taro wurin annabi.

yara sunka che, labudi, mu yara ne, amma mun
 ji ya yi taro ya che: tun shekaru bokoi muna
 yaki har yanzu, ba mu chi gari ba; mallam dam
 baura ne ya sa hakka. ni kua tunda allah ya sa,
 hakka ni roko amaisasa wota halita, kadda mu
 gamu da shi adunia har ga lahira. da ya ji
 hakka ya che, kai, mi na yi? da ya che hakka
 ya samma dila. matansa ta che, ni zan gani?
 da ita kua ta samma dila, suka shigga chikkin
 daji. ya kare.

waka.

dan baura mallami ne
 kare yan akachuyashi.
 kanda damana ta fadi shipka gero
 shipka gero ba dawa ba
 ba ashata da nono ba.
 jamaa yan uwana dengi
 ku damre kaya mu je gichi
 mu yi ta shirin kiyama
 mu koma gichi ko yanzu.
 kowa ya che ya fika
 che ne da shi, ka fi.
 fikon dunia ai wofi ne
 enda ba na kiyama ba
 wonda ya ketare sirati.
 enchi ya fika rana nan.
 mu zabe mu zabe geron maiido
 mu zabe nagari mu ber kupturu.
 tambaya tare da amsa.

63. *gocco da tautau.*

gocco da tautau sun so suka yi shiri zasu garin bukin amre asamma. gocco ya che ga tautau ka daukeni bisa, gama ni ba na iya tashi bisa kamanka. tautau ya che, to, ni daukeka. da ya dauki gocco akafada sun taffi bisa, ya kaishi wurin wasan buki ya ajeshi anan. masubuki sunka che da gocco, marhabi, gocco, da wa ka zo, da ya che, ni da tautau. da suka kawo goro na tambaya da tuo, baya suka kawo fura da zuma. masuwasa suka subde kurdi ta bukata har wasan dere ya yi. gocco ya tashi shina yawo koenna chikkin gari; da mutane suka che, kai gocco da wa ayi kunka zo, ya che, da ni da tautauchi maigato dayawa, maigato a tsawo igia. da tautau ya ji yana bachinsa ya yi fushi, ya che, ni kua ni ma yi kankanche, ni bershi bisa samma, ni ga wonda zai kaishi kasa, ni ga wonda zai kawon bisa kuma. dagga nan kua tautau ya taffo gidda ya yi zamansa. da gocco ya so zua gidda yana chewa, o tautauchi yaka mu taffi gidda. dagga chan wota kurchia ta zo ta che da gocco, mi ya sameka gocco kana kuka? ya che, abokin taffiata ya gudu ya berni a samma ta bokoi, ban sami wonda zai kaini akasa. kurchia ta che masa: ku en anyi maku rana, sai ku yi dere, ba don wonan ba, da na kaika. ta che, mi zaka bani, en na kaika gidda? ya che, ni baki kayan zinaria; ta che, to, ni kaika, en allah ya so. da ta daukeshi a kafada ta kaishi har gidda. gocco shina neman kurchia zashi kassheta. ya

hassa wuta chikkin daki, ya che da kurchia, ki shigga chikkin daki nan, ki dauko mudu, en auna maki zinaria ; da ta shigga ya rufe kofa, kurchia ta kone, ya dauka ya chainyeta, ya che, yal kariya ! da ban yi mata hakka ba ta kawoni ba. ya kare.

64. *labarin woni mutum sunansa abdu a kauyen kano.*

ana yunwa a kano, sunan yunwa nan bangabanga. shi ke abdu nan shina da mata uku ; yina da godia, yina da yayaye ; yunwa ta dame-shi. ya kama godia tas, ya sayes zambar arbain ; ya dauka kurdi. da dere ya yi taffia wurin uwalgiddansa garin yi mata shawora, ya che : uwalgidda, ga shi, na samu kurdi zambar arbain, ga shi, ko ana yunwa, enna dabara da zamu yi kurdi nan su fishemu yunwa ? uwalgidda ta che : namiji bai yi dabara mache ta yi ? ya che duk da hakkana dai na yi shawora da ke. ta che, to. idan allah ya kaimu gari ya waye ka taffi kasua ka sayo hachi taiki uku na zambar goma goma, ka zo, ka ba mataka wanche taiki daia, wanche taiki daia, ni ko taiki daia. sauran kurdinka zambar goma kua ka rike ahanu, kana saye kana sayeswa ; mu kua hachinmu kowoche ta rika dabara ranan kwananta, en kunu ta kan yi, ta yi, en ta kan daffa dawa, ta daffa ; kai kua zambar goma nan, da ka rike ahanu, ta isheka dabara, en yunwa ta fiche. ya che, to, na ji ; kadda ki gaya kowa sai ni, sai ke.

da wonan rana ta kewoyo kuma ya koma dakin daia mata tas, ya che, to: wanche ga shawora ta sameni, amma hankalina bai kwanta da kowa sai ke. ta che, wache shawora che? ya che, ga shi, na saida godia zambar arbain; ga shi, ko anayunwa, enna dabara da za en yi zambar arbain ta fishemu yunwa? ta che haba maigidda! ga babba mataka. ya che, ni ke na yerda da ke. ta che, to. da safe dauko kurdi nan, ka rabasu fudu; kai ka dauki zambar goma, ka ba wanche zambar goma; ni ka bani zambar goma: wonda ta iya chiniki tana yi; en kwananta ta kewoyo tana yin abinchi; woda ba ta iya ba, en nata sun kare don kanta. kai ko zambar goma nan kana rike da su, kana jujuyawa har allah ya fishemu yunwa. idan yunwa ta fitta zambar goma taka, ka sami abin jali. ya che, to; na ji; ya che, kadda ki gaya kowa.

da woni mareche ya komo, ya taffi dakin karama mata tas, ya che: wanche ga shawora ba zani ga kowa ba sai ke. ta che, ga maiya maiya mataka. ya che, ni de na yerda da ke, gama na ga kin fisu hankali. ta che, to; gaya mani, en ji. ya che, ga shi, na saida godia zambar arbain, ga shi, ko anayunwa, enna dabara? ta che, dabara na gareka? ya che, na baki zabi. ta che: gobe ka dauki kurdi nan ka taffi kasua, ka sayi riga, ka sayi wando, ka sayi kore, ka sayi rawani, ka sayi tagia, ka sayi takalmi; ka zo ka sa, ka yi zamanka. da chimumi da dabaramu duk ba su ke chishemu ba; sarautal allah ta kan chishemu. kekeawa kama, kekeawa arziki. ya che, to, na ji. garin allah taala ya waye ya kira

babban dansa, ya dora masa kurdi, kurdi zambar goma sha biar ; shi, ya dauki zambar goma ; suka taffi kasua laraba ; laraba ranan gado ; suka je suka zamna akasua. dilali ya zo, mairiga. ya sayi girike na zambar ishirin biu babu ; ya sayi kore na tamania ; ya sayi wando dunhu na tamania ; ya sayi rawani na alfin dan kura ; ya sayi fula ta alif ta saki ; ya sayi sambache takalmi. saura kurdinsa alfin ya sayi dawa ta kurdi alif ; saura kurdinsa alif ; ya sayi fochen gishiri na dari tokos : gama shi maisaida gishiri ne. sauran kurdinsa metin ; ya sayi nama, ya taffo gidda, ya je ya kwana.

da safia ta yi ya dauko riga tai, ya sa ; ya dauko korensa ya sa ; ya sa wandonsa, ya sa fula tas ; ya nade rawaninsa ; ya zo kofan giddansa, ya zauna. da sasafe ranan alhamis mutane kowa ya zo sai ya wuche suna magana suna chewa : wane ko ya tabu ne ? em ba wonda ya tabu ne. ana yunwa kama wonan, mutum ya saida godia tas, ya je, ya sayo tsumoka nan, ya zo ya sa wuya kama mahaukachi ? ku kialeshi. ai, shi ma da kansa ya tube ya sayes. shina jinsu da bai che da kowa komi ba, har hanchi ya yi, ya yi kiram babban dansa, ya che : dauko bakan gishiri, ka zo mu taffi kasua, ya dauko, suka taffi kasua ; kasuan woni gari waishi goda. da suka je suka chi kasua, ya sasayi da gishirinsa ; lasar ta yi ; ya yi sallan lasar ; ya dauki rigunansa ya sa ; ya zo runfa, ya zauna shina futawa.

akoi woni ba-makuje woi shi auta, maidukia dayawa ; ya yi kiram babam-bade, ya bashi

kurdi dari, ya che: shigga kasua ka yi doka, ka che: gobe jimua, da tajiri da shi ke karkara nan, da mallamai da su ke karkara nan, bamda sariki ba saraken sariki, sauran jamaa nan, gobe duk auta na kiransu. auta ya taffi gidda. garin allah ya waye, da tajirai da mallamai da talakawa, kowa ya taffi kofas auta tunda sasafe. ana-saida talata talatan, auta ya zo ya sayi hachi dami dari uku. ya che, ku ture woni kuma; akature, akadaure hachi dami dari uku. ya che, ku ture woni kuma; akature, akadaure hachi dami dari uku. ya che, ansami dami nawa? akache dari tara. ya che, ku kara ture daia; akache, anture. ya che, ku daura dami metin; sunka che, sun daura. ya che, to, duka dami nawa ke nan? akache, alif da minya. ya che, to, madala! ya che: ina mutanen da na kira-wo? ku zo, kun ga hachi anasayeswa talata talata kasua. amma suna sallama maku alif alif: ku dauka ko har kaka ta yi, ku bani kurdi. mutane mainya mainya sun tashi suna fadda kama zasu yi wasoso. ya che, to; kowa ya koma, ya zamna, kadda ku yi fadda. ya tashi dakansa ya shigga chikkin fage nan, yana yawo har ya zo ga mutume abda maigodiansa; ya ganshi yina da riguna, yina kyaukyawa kama; ya sa hanu, ya kamashi, ya zo da shi har wurin hachi, ya che, ka ga hachi dami alif, na lamun-cheke; ka ga ko dami dari na baka kyauta; ladan lamuni awuri nan. ya yi chiniki zambar alif; ga ko hachi kama ba atabashi. ya che, ga, kurdinka zambar alif auta! ya che, ai, na san, en na kai kasua yanzu na sayes: na che, na

lamunchecha har kaka duka. da sauran hachi da ba ka sayes ba, da kurdin da ka yi chiniki duk ga maka ka taffi giddanka. abdu ya taffo gidda kama sariki. da zashi akasa ya taffi, da ya komo, ya komo a bisa ; anayi masa rakia, ya zo har giddansa ; ya taffi kofan daki mata nan da ta yi masa shawora nan, woi ita kande ; ya che, kande, fitto, ki ga abin da allah ya yi ! to fitto, ta che, kaka akaye ? hakka ya che da ita : kin ji, kin ji ! ta che, to, madala ! ai na gaya maka : "kekeawa kama kekeawa arziki." nan da nan ya yi barori, ya aike adamawa ; ya aike gwanja, ya aike kukawa ko kanem. kaka ta yi, ya zama kunkumin tajiri. yanzu a karkaransu, babu maikudi kamatas. don hakka akache : komi mutum yi ke yi, ga yi kyaukyawa kama ; don ya gerta arzikinsa. ya kare.

65. *wakan talauchi.*

talauchi mutum ne baki maigero maihakora.
da doro, da tura, da babban gabba.

talauchi akanche da shi : babu shi ne chia.

kadan ya yi jiki, ya haifi wuya.

talauchi chikinsa da girima, wuyansa kaddan,
da mai, ba ka samu maisonsa.

talauchi shina da mai, ya mai na tukunia yan
nufawa.

jiki ya kada, wolla, ban soshi ba.

dakke guano tare da jaba, zubasu a shadda,
ba su iye warinsa ba,

kana binsu ko ranka bai sosu ba,
 kana binsu ko ransu bai soka ba.
 talauchi yi kan wa halinka kube,
 yi kan aza ma abin nan da shi bai kamacheka ba ;
 yi kan aza tsaranka bizbiz da kai,
 yi baka tsaw saa, wodda ba saka ba.
 talauchi yi kan sa woddansu ber gidda ;
 mi zai sa aber giji, ba abu ba.

66. *labarin madunki madakin awwa uwani sarikin kano.*

shi kan shiria mata riga da albada da albodi da
 chuna da chunoni ; da aljifu da aljifaye, da hanu
 da hanaye, da shiga da shiguna, da jafi da jafofi.

da ta aikeshi woni gari anuna mata, anche, ga
 umoru, madunki ne. wonan madunki ya zo, ya
 shiria nasa. da ya shiria nasa, ya shiria kawai
 ya yi riga na halas, ba sata chikki ba. ya kira-
 ta ya che, riga ya kare. ta che, ai, ba ka sa
 chuna da chunoni, ba ka sa algaba da algabobi,
 ba ka sa hanu da hanaye, ba ka sa aljifu da
 aljifaye, ba ka sa albada da albadodi, ba ka sa
 shafe da shafeshafe ? ta che da shi : ba ka iya
 dunke ba. madunkina nada shi ne gonin dunki.
 shiriasa da albada da albadodi, da chuna da
 chunoni, da algaba da algabobi, da aljifu da alji-
 faye, da hanu da hanaye, da shafi da shafofi,
 zanche ya kare wonan.

dalilin zanche. wonan mafari mazambachi ne,
 ya kan shiria biu riga daia da akanyenke biu.
 saraki sunna so mazambata.

67. *labarin woli, mallam sheku.*

yan makarantsa guda uku. daia shi ne babbansu. idan sun zo mallami ya basu karatu ; en zashi tashi mallaminsu yi kan che da su : "babu kusa ga allah, babu nesa ga allah." babbansu almajirai, ashe, bai bada gaskia ba kulum kulum. ranan salla ta zo ta idi ; almajirai biu suka che : mu je giddan babbanmu, mu sashi agabba zua giddan mallami, mu taffi wurin idi. suka zo giddan babbansu, ya yi musu maraba ; ya shimpida masu buzu, suka yi gaisua da shi.

ya che da su, enna labari ? suka che, mun zo mu taffi giddan mallam tare da kai, mu je, mu sa agabba babban mallam, mu taffi masallachi. ya che, to ! ku zamna agama tuo, mu chi. suka zamna, matansa na tuka tuo. ya che, debi rua, ki kai mani bayan daki, kamin yi wonka en komo, en kin kwashe tuo ya sha iska, mu ji dadin chi. ta debi rua, ta kai masa bayan daki, ta zo, ta che da shi, na kai maka rua, ya che, to ! beri en je, en yi wonka. ta che, to ! beri en shigga daki ni kua en dauko massa.

ya taffi garin wonka, ya tube riga, ya aje, ya kunche bante, ya aje, ya tube fula ya aje, ya tsugana garin wonka, zai sa hanu a rua, rua nan ya zama kogi, kan bahar ilmal. ga shi atsugune a bakin rua. malaiku suka che da shi : kai na bakin rua, en mache che, ta zama namiji, en ko namiji, ya zama mache !

chikkin ikon allah ya zama mache kyaunkyawwa. ya tashi tsaya, ya kai kara ga allah. ya duba

gabaz da rafin, ya ga birni nan. ta je kofan gari, ta tarda sarikin kofa, ta che, sarikin kofa? ya che, i; ta che, enna giddan limamin gari nan? sarikin kofa ya che da ita, mutum bai shigga gari ba ya tambayi giddan limami? ta shigga har chikkin gari. koena ta tarda samari, sai su bita, sun che, wonan yal laraba! mu ga enda zata shigga. samarin da suka bita sun yi mutum arbain. ta shigga har giddan limam; limam ya yi mata maraba! ya che, to! ga, mu zamu masallachi. suka komo dagga masallachi, ya kirawota, ya tambayeta, ya che, ke dagga enna? ta che, dagga ikon allah ni ke. ya che, ke, dagga enna, ta che, ni diaku che, na malama, amma dagga ikon allah ni ke.

ya che, to, koma gidda, ki zamna. da akakare salla, almajirai suka fitto, garin nema aure, mutum ya fi arbain. ta che da liman, su zamna tukuna sai na yi wata uku. ta che da liman: akirawo masu neman aurena. liman ya kirawosu. liman ya che: sa akirawota, ya che da ita, ga masuneman aureki, wone ki ke so achikkinsu? ta che, liman wonda ka zaba shi ne mijina. liman ya che, na baki wonan.

ankadaura aure ta taffi giddansa. da zuanta giddansa allah ya bata chikki. ta yi wata tara ta haifi dan namiji; ta yi goyo shekara biu, ta yaye. ta haifi yamache, ta yaye; ta haifi dan namiji, ta yi goyo shekara biu, ta yaye; ta haifi yamache; yayanta fudu, biu maza biu mata. ta yi shekara goma sha biu a gari nan. bakin rafen nan kua su ke jan rua mutanen gari.

randa ta yaye yamache ranan aljima. ta zo

bakin rafi, ta wonke tsumokinta. ta yi wonka, ta debi rua tana murna. en mache che ya yi zata shigga dakin mijinta. rana nan ta zama kaman sabua amaria tana tsugune abakin rafi, sai ta ji malaiku suka che da ita: kai na bakin rua, en mache che ta zama namiji, en namiji ne, shi zama mache. achikin ikon allah ta zama namiji. anganshi atsugune abayan dakin sa, ga ruansa na da, aje ga riga tasa aje ga bantensa aje ga fula tasa, ya yi wonka ya tashi; ya dauki riga tasa, ya sa, ya dauka bantensa, ya sa fula tasa, ya shigga chikkin giddansa, ya tarda almajirai asamne. suka che, har ka iwo wonka ko? ya che, na iwo. da zai zamna ya che: babu kusa ga allah, babu nesa ga allah. matasa tana chikkin daki, ta shigga garin dauka massa, ba ta koma ba tukuna, allah ya gama wonan hakumchi. ta che, da na shigga garin dauka massa, ina sauri mazamaza, en kwashe muku tuo, ya sha hiska, ashe har ka yi wonka ka komo? ta che, beri akwashe muku tuo. ta kwashe musu tuo, suka chi, suka tashi zua giddan mallaminsu. mallam ya che da su, har kun zo ko? shi babban mallami sheku ya che, ku zamna ku chi tuo. sunka zamna suka chi tuo. ya fitto, ya shigga gabba, suka taffi masallachi; sunka yi salla suka komo gidda. ya zo zai zamna shi mallam ya che, "babu kusa ga allah, babu nesa ga allah." shi, wonan da bai bada gaskia ba, don wonan allah ya nuna masa alamari nan, don ya bada gaskia, rana nan ya bada gaskia. ashe, mutua ta zo ga tsofon nan, ranan tsofo nan ya mutu, shi wonan babba almajiri nan, ya gani mallami nan, don

hakka allah ya nuna masa alamari nan, don ya
bada gaskia ga alamarin allah. komi akache
allah ya yi, ya yi. kadda ka che, abin nan allah
ba yi.

amma kadda agayawa jahili wonda ba shi san
allah ba, sai ya che, karia ka ke yi da kai da shi
duka ku dauki alhakin allah. kai da muka gaya
maka mun san mallami ne, kai ka san allah,
domin hakka muka gaya maka.

68. *labarin dogo.*

anhaifeni da birni damagaram, sunan ubana,
mahama, uwana madina. saanda ina yaro ina
noma gona tare da ubana. kanena guda da na
samu ya rasu da yaki sheikh na kukawa. saanda
na yi girima na taffi fatauchi tare da madugu
woni sunansa mizakkara da birnin gumel. muna
dauka kanwa analabduwa shanu. gumel ya yi
nesa dagga birninmu kwana goma sha bial. mun
je mun koma hakka shekaru biu. hakkanan ne
masusamami sunka pashe hainya sun kasshe
mutane chikkinmu, mu duka hamsin da bokoi,
sun kama mutane ishirin da bokoi chikkinmu, ni
ne chikkinmu, mutane fudu akakasshesu. talatin
da daia sun subde kaya sun gudu. mutane bur-
bebe su ne, sun passhe hainya. burbebe wonan
dan birni shi ke tsakanin gumel da kano chikkin
kurumi, sunka kawomu ga birnin kano, nan ne
akasaisheni; ba-yaruba woni da ya taffi kano, shi
ne ya sayeni, ya kaini ilorin, dagga ilorin ga
ajashe kusa da bakin kogi. wonda ya sayeni

a ajashe sunansa akamba na domingo, ba-zan-fara shi ke. shekara shida ni ke giddansa, ina yi aikin main ja ina tura agba ga bakin rua. ni da abokaina biu, sunansu zoki da salifu, mun gama baki mun gudu. muka zo eko, wurin guluba. mu mutane arbain da fudu.

mun tambaya guluba muna so mu koma gidda. ya che, to, shina da kyau. hakkana ne ya yi takarda da sarikin massaba, sarikin nuffe, shi bamu hainya gidda. sarikin massaba da ya gani takarda ya che, to, shina da kyau. da ranan aljima ya tara mutane da masallachi da bidda, ya kiramu, ya che, wonda shi ke so zamna, shi zamna, wonda shi ke so taffi, shi taffi ; ga guzure, kadda kowa shi tabasu da hainya, su yaya ne. guluba abokina ne.

amma ni ban taffi ba ga garinmu, na zamna lokoja da mutane anasara. da woddansu da sun taffi na ji labari, da sun kai gidda lafia.

69. *maganan omoru.*

sunana omoru. anhaifeni da birnin wurnu. obana sunansa albadu, sunan uwata mamuna. aikina saanda na yi yaro ginan tulu da mata su dauka rua. aikin gina tulu babu anfani, don wonan na beri, na taffi nuffe ina yaki, shekara ishirin ina yaki, na taffi yaki nuffe. sansanin madawaki, kuma, na shigga sansanin dako, mayakin sarikin nuffe da sansanin bayaro na samu

bawa bial, na sayes, kurdinsa na kasshe banza, ban yi amre ba, ban yi komi ba, ga ni, na samma wofi. yaki nan ba na beri ba, sai na samu bawa goma sha bial, saanan ina taffia gidda, na yi noma dada, na yi amre, na samma maidukia da allah da ma aikinsa ya yerda sammawan bawa goma sha bial shi ne adduan da dunia nan.

70. *máganán omar.*

mallam ! sanu da rana. sanu da rana aboki. wanene kai ? ni bako ne. na ji labarinca dagga sansani, don wonan na zo en gaishieka. sanu sanu. kana lafia ? lafia lau, mallam, na gode allah.

aboki ina so ka fadda mani labarin rainka duka. to. sunana omar, anhaifeni kano, ubana sunansa osman, uwata sunanta adama. saanda na yi yaro ansani da makaranta, sunan mallam da ya koya mani karatu amadu. na samma karatu shekara biu, saanan na ki karatu, na taffi fatauchi, na je adamawa na saye haurin giwa, ina kawowa eggan, garin sarikin nuffe. na taffi adamawa sau biu, saanda ina koma nuffe na kai kaffi, na ji labarin dako na yaki da koto da bassa, da affo, da gwari da agatu. na beri fatauchi, don ban yi anfani kaman yaki ba. wata bokoi ke nan da na shigga yaki, ban kama bawa tukuna ba, yaki nan ba na beri ba, sai na samu bawa ishirin da bial tukun, saanan na taffi gidda en je en yi noma. ubana da uwana ba su sani wurin da ni ke ba, na bersu shekara bial.

duka ke nan? duka ke nan, wolla ya kare. ba ka gaya mani labari na chinikin kano ba? na gaya maka mallam!

turawa mutane tarabalus suna zua dayawa kaman dari bial, duka maza ne, dukiansu da bisa rakumi kaman alif, suna kawowa akoko, alkeba, jebba, faladara, rawani darajan bakki da duasu, da takobi, da sulke, da liar. saanda sun zo su kan yi wata biu ko uku; suna yin chiniki da haurin giwa, da tozali da bai. amma em bawuya ta haifi da hainya ankawo da ita anberta dia wurin da tana so ta taffi.

zuansu dagga tarabulus wata bial ne. saanda mun ji fatake suna zua suna kiddi muna buga bindiga muna yin murna. saanan talakawa su samu abinchi.

aboki duka wonan na ji, amma ina so en tambayeka magana guda; kuna tamaha da garinku da mu anasara muna da addinim? wallahi, mallam, mu ji hakka. da na zo nan na gani mallaschinku, shi ne da kyau, abu duka ya yi dайдai, ni da abokaina, mun yi kallonsa. amma ka ji magana waatsu da na yi rana lahadi, ranan aljimamu? na ji duka da ka juya da hausa. ka gani na yi waatsu isa kristu, wonda kun kira annabi isa da alkoranku, kun dariamu, da mun che abin allah da gaskia. abin allah shi ke, allah ya che hakka. saanan da ya aike manzonsa, mallaika yibirilla, wonda ya kawo labarin haifuansa da dunia, wonda ya yerda da shi, ba shi rassa ba, sai shi samu rai hal abada. abin da mu anasara mun yerda ke nan.

mallam gaskia gareku.

hakkanan ne aboki, mu kuma muna so ku gani gaskia nan, da ku bi hainyan gaskia. na ji, mallam. ina so en taffi gidda ankira salsa ko. to, to, sanu. sai anjima, mallam. to, sanu, aboki. amma tsaya tukuna ga goro kaddan.

barka mallam, barka !

71. *maganan hashimu.*

ni hashimu ; sunan ubana abdu, uwana adama, su biu fulani ne. anhaifeni dan birnin gorzo, yamma da birnin kano. obanemu sun fitta dagga birnin kunari, da futa dsalon da malla, tunda sun tasso zua nan shekaru dari tara da settin su duka suna kiwon shanu, sun samma jamaa babu birni. abin da ya kawo fadda har sun samma masugari shi ke nan.

bunu sarikin gober, ya chi shanunsu dayawa. fulani ba su che komi ba. ya komo kuma shi chi shanu. fulani sun che ya yi kyau mu rama amma sarikin gober ya debe shanunsu, ya kawo ya basu, ya che, lafia tsakaninmu ; ku tasso dagga nan ku komo kusa da ni, sunka che ba mu zua, sun ki. - da safe ya kawo yaki da dawaki alif shi kwashe fulani, amma fulani sunka koreshi sarai. dagga nan ba shi kara kawo yaki kuma, sai shina kawo somu shina sa da rua da suna sha da su mutu duka. baya wonan fulani sun bashi yaki, sunka kasshe mutanensa, sunka kama bawa dayawa, hakkanan ne fulani sun chi gober. hakkanan fulani kuma sun aike da mutanensu da hausa duka da su fadda da arnausu sun aike hakka da

birnin kano, kachina, daura, zozo, rano da bornu. fulani sun fitta woshe suna yaki da su. hakkanan fulani sunka koresu, sunka samma da birninsu suka chisu. sekara sabain da uku ke nan tunda sunka malaka.

72. *lokoja, ruan kwara. shekara hejira*
1293, *na anasara 1876.*

maganan omoru, mayaki.

mallam mahamma wonda ya fitto dagga hausa ta gabaz, ya gaisua mallamai na anasara duka da mutanensu allah shi basu lafia, shi basu iko, don su iya yin aiki nagari wonda suna yi.

omoru, dan mahamma-banche, sun haifesa a kano chikkin kasan hausa ta gabaz. lokachi shi samari shina sayi doki, shi kawoshi a kasan nufe shi saidashi ; hakka shina yi har ya zo ya zamna tare da su ya samma baran sumazaki, dan mallam dendo. shi fa ya sarauta shi mayaki na massaba. mafari ya ki chi wonan sarauta. suma ya che da shi, domi? shi ya che, don rikichin massaba ; ya yi yaki da ku wota rana? sarki ya che da shi babu komi. ya yishi mayakinsa arabba ; anan ya sami dukia na kainsa ; dayawa doki da dakaru kuma dayawa. mafari bara nagari shi ke, amma bayansa ya dauka mugu halli ; mafari ubangijinsa ya aikoshi garin yaki, ya yi nasara dayawa, ya palshe garurua dayawa. amma baya wonan kuma ya aikoshi garin yaki ; ya yi nasara kaman daa ; ya ki zua gidda. don wonan ubangijinsa

ya yi fushi, ya kai yaki awazensa, amma shi fa ya fishi karifi, ya yi nasara, ya chishi, ya koreshi har zua ga illorin: ya malaka kasan nupe. saanan omoru, dan massaba ya zo dagga hausa; ya yi yaki da shi. shi fa, allah ya bashi iko, ya yi nasara; ya chishi, ya kasshesi; ya karba kasan ubansa. baya wonan duka, ya aiko garesa illorin, don shi koma gidda shi chi saraautansa. dagga lokachinga kasan nuffawa ya sami lafia.

73. *kano. maganan omoru.*

kano ne sunan woni babba birni chikkin kasan hausa. mallam sulemanu, bafulata ne asarauta fulani, shi fa ya fara chin sarki. dagga lokachi wonda akakarba ita har yanzu ya yi shekara sabain biu babu. baya wonda ya tarasu nan, ya chi saraautansa shekaru tara, baya wonan ya mutu. baya na mutuansa lemamu dabo ya chi saraauta shekaru ashirin da bokoi, ya mutu. baya na mutuansa dansa sumanu ya chi, shina chi saraautansa shekaru tara da wata bokoi, ya mutu. baya wonan ya mutu abdulahi kuma ya chi.

dagga mafari har yanzu kano birni babba ta ke. chikinta ba agani kafrichi sai musulmi, amma chikkin garinsu karami wonda ya kusa da ita nan anagani kafri dayawa.

abdu, maichin sarauta yanzu, ya sami amaria fudu, sadaka dayawa, dan da diansa, talatin da daia su ke. ya sami yayan yaki dayawa, maihawan dokinsa ya yi kaman mutane dubu goma;

shi fa babbani sarki shi ke. ya sami dukia da-yawa. shina da yaki ahanu. da ya fara chin sarauta har yanzu ya yi kaman shekaru ashirin da fudu.

akoi dayawan chiniki chikkin birninga. giddan chiniki na turawan gabaz chikkinta, ya yi kaman hamsa mia, suna kawo dishamida, riali da abin chiniki duka na turawa asayeswa en suna komo suna saye bawa, gero, lemu da tufafi. mutane duka chikkinta sun yi kaman dubu dari da ashirin daia babu. akoi makarantai dayawa chikkinta, masallachi tari ; akoi mallamai alfin da dari uku da goma da bokoi.

74. *kano. maganan dorugu.*

kanu birni babba dagga chikkin gari haus. birnin kanu garin yayaye, amma woddansu mutane su kan che birnin kanu garin yamata, don diansu suna da kyau. kofan birnin kanu ina tamaha sha fudu. ginan birninsu da tsawo, anginasu da yimbu. suna da gondan mazar, da gondan daji. da akoi woni itache sunansa lemu shina da tsami. kowone dan-hausa shina so lemu ga chikkin aljifunsa ; woddansu da girima kaman gondan daji, amma woddansu kanana. bayan birnin kanu suna da gonaki dayawa, da suna da rukuki, da suna da korama dayawa ga bayan birni. suna da woni duchi sunansa dala, tunda ba ka gani ba birnin kanu kana gani kansa. kasuan birnin kanu tana da girima.

akoi sabira, takalmin kanawa, tandun kolli da

kolli, berkono, gishiri, nama, riga, alharini, masokachi ke madubi, takobi, allewa, shanu, rakuma, da abu dayawa bamda wonan.

makafi da masugani duka agariwoye suna chika kasua. en ka zaka ga marinan kanu kana ganin mutane woddansu suna rina alharini, da woddansu zare, woddansu suna rina riga, da woddansu suna dumki, woddansu suna bugan turkudi suna yin waka, en ka shigga ga chikkin birnin kanu ka yi hankali ga kayanka kanana, don sun sache tasamu tunda mu ke dagga nan, sun sa ga kalkashin babbani rigansu, sun yi yawo da ita.

75. *labarin samun dan daura (dorugu).*

da bukar (abega) ya ji labarin dan-daura ya tada monzo garin biddansa. monzonsa ya taffi ya yi nema har ya sameshi. labarin bidda da samunsa wonda monzo ya kawo ke nan.

sunana abdu, ba-kabe, anakira kua yerima. bukar ya aikeni em biddo dan-daura; ni ko na taffi bidda dan-daura. da munka tashi dagga lokoja munka kwana bohu garin ibrahim; dagga nan ba mu kwana sai yashi na mozu. dagga nan da munka tashi munka kwana gaba; dagga nan sai amara. da munka tashi dagga amara sai garin sarikim basa; dagga nan sai loko; mun kwana biu loko. da na tashi sai jangaru; dagga jangaru; nasarawa; dagga nasarawa sai kafi. na yi kwana goma sha biu kafi. dagga kafi sai bulunguru; dagga bulunguru sai gitata, fanda, kukui, aribi, gurara, kachia, aduma, falale, giriku,

rimi, zozo. kwana na biu zozo. da na tashi da zozo, na kwana kudan. da kudan da na tashi na kwana tudun-kaya sabon gari gorzo, damba-koshi, gayam, rogi, tofa, gogori. tofa kasuan-tudu, birnin kano. kwana na ashirin da biu chikkin kano. da na tashi na kwana kekwa, da kekwa na kwana kogi, kaiwa, duchin-gadawar, take, gamza, bidr, sabongasi, gaure, isawa, zongo, kaiwa, gogi, missau, tika, magaba, kogi, babbanduchi, babur, guda, birni, garua, kukawa, wanka, cheliel, igabi, kuna, dorowa, garmao. nan na same dan-daura. da na sami dan-daura na che, haba, dan-daura! mutum ya ber giddansa shi kasa woiwoiyawa? yanuwanka sun kasa zama hankalinsu ya damu. ankai masu labari ka mutu, to! sun yi kukanka. sun che, en dadai sun samu wonda zasu aika shi samo masu labari ko kana da rai, ko mutuanka ya zama gaskia, da ko lada su yi dashi. yau shekara biu ba su samu ba. ni ko, ina zamne tare da danuwanka, bai kasa mani komi ba, na ji da kuka tasa ya yi yawa na zua abiddoka, na che: maidauda, goninta wuya gareta, em ba don hakka nan ba, da en dan-daura na da rai dunia na samo maka shi: en ko ya mutu na kawo maka gaskia. shi ya sa na tasso zakua biddanka. ni ko koda na zo garinku ka sani ban sinka ba, kai ko ba ka sani ba. ni ko na dauki alkawali ga yan uwanka da kanka. alkawali da na dauka da shi ke ba da munafuchi ba na zaka. allah ko ya yi mani dalili na gama da kai. na gode allah. to! ka karba kiran yan uwanka? ya che, na ji. munka kwana; safia ta yi, na che, ga takardunka dagga

bukar ; da mallamin anasara. ya bude, ya gani, ya che, to ! ina ji, anachewa anabiddana, sai yau na ga gaskia ; saura mua taffia da ikon allah. na che, to ! shiria mu taffi. munka kwana tara, na che, har yanzu shirinka bai kare ? mu tashi. ya che mani, yerima ! na che, i, ya che, ka ganemu, mu anasara muna da dadi, ba mu da dadi. ka ga saa da nike chikkin dukia nan na anasara abacheni da dere abacheni da rana : ayi mani bakka magana, en hankure : don hakkana allah ya sa na fitta, ban samu dama komawa ba ; amma na san sabada hakka akakirani : da ikon allah na taffi gidda ; jawabinsa ke nan. ko na zo gidda ko ba su sani chinikinsu ba ina zamne da yan uwana ya fi mani. kalaminsa ke nan.

na che, to ! gobe na tashi ; ya che, ka tashi ? na che, ina tashi. ya che, to, shi ke nan, sanu sanu ni kan yi. na che, to ! em ba zaka ba ka fadda mani, en tashi. ni anaikoni wurinka, da ankaaikoni wurinka ankabani ko wata uku ; yau, gani wata biar ban koma gidda ba ; na che, ni, em ba ka taffia, na koma gidda. ya che mani, kai, ba don ina gani girmanka ba, ko ji wohalla, babu shegen da ka fisheni da kasa nan. na che, to babu laifi. da kai da bukar da mallam anasara da duk na samu lada tare da ku ; na che, na gode allah. na ji labari kana yin mani hakka hakka, ka wohalsheni sai zua fadduan damana zaka. ya che, kai beri fa yi mani garaje, sai wata ya tsaya saanan mu tashi. na che, ni na yi kokari tsaya ba ni tsaya har wata shi tsaya. tunda na ganeka en kana taffia mu taffi, em baka zua kua, ka bani shaida en kai ga yan uwanka,

da sunka aikoni. saanan mutanen gari sunka che, kai dan-daura dotijo kama wonga ya tasso gari da gari har ko ya gama da kai, bai kamata ka yi gerdama ba. saanan ya karba, ya che, to ! gobe mu tashi. gobe ta yi, munka tashi, munka yi kwana tara munka zo magaba, munka kwana bokoi. na che mu tashi. ya che, ina bim bashi na zambar ishirin, ba za en tashi ba, sai suna biani. na che, haba ! dan-daura, ba lale zambar ishirin ba ko zambar dari ne, ba ta tsaisheka ba : ka shiria, mu tashi, mu taffi. en sun baka mu taffi, em ba su baka ba mu taffi ; en yau muka taffi gidda, en dukia ka ka so, dan uwanka na baka. ya ki. mun koma, mun kwana fudu. na che : dan-daura, gobe mu tashi. ya che mani : kai ! ka tsanancheni. irin wonan da ka ka yi mani, ba ni sonta ; ba ni son garaje ; sanu sanu ni kan yi. na che, to ! em ba zaka ba ka fadda mani. na che gobe ina tashi. ya che, ka tashi ? na che na tashi ; ya che, yi, shi ke nan. ni ko da gari ya waye na tashi. rabona da shi ke nan. matansa ta yi kuka, ta yi kuka kwana uku. na che mata, yi hankuri, en allah ya sa kina da rabon taffia gidda, ki taffi ! ta che, en ka taffi ka fadda mallam anasara da uwata em ba ayenkeni ba, en ina da rai, bazara, ina bin mutane en gudu ; shi zama nai shi. na che, to ! shi ke nan. rabona da shi ke nan.

76. *almara mutanen dauri wonda ya yi ta tsofin mutane. woni tsofo da diansa uku.*

ya che da dansa karami, en na yi mutu karka yi gado chikkin bayina, ka dauka dokingga karami, ya isheka. ya che, to, ubana, har ubansa ya mutu mallamai sun zaka rabon gado. sun raba dia mainya mainya, sun dauki bayi, shi yaro karami ya che, ba ni so bayi, sai dokingga karami shi ni ke so. sun che, kai, mahaukachi ka ke. ya che, da hankali na doki karami ni ke so. sun che, ku bashi, anbashi. ya kamashi; ya yi maturke. ya yi kuka, doki ya che: dan da dokin abba, dan da dokin inna, mi ka ke so? ya che, bani rua, ka bani chiawa, ka gani karka yi tsoro. sai ka ji battun ubanka, ka ga labari ya yi masa dabu; riga, da wando, da takalmi, da wula, da rawani, da maji, da takobi, da zinaria, da azurfa. yaro ya ji dadi; ya kara masa chiawa da rua; ya sha ya koshi. har salla ta zaka yaro na kuka, ya zaka enda doki nai ya yi mai magana. doki ya che, mi ka ke so? ya che: babu riga, babu wando babu komi suna dariata. doki ya che, ka yi kurum. ya kawo masa riga, da wando, da komi. ya kawo masa surdi, da kawu, da lizami, kayan doki duka; zinaria da azurfa. ya che, ka hauni, amma idan ka hauni, en ka ji dadin sukua karka sa mini kaimi. ya che, to. ankataffi wurin idi mutane suna faddi, wonchan, wanene na da kyau shi ke ankakomo dagga idi mutane suna faddin wonga yaro ya fi yanne na sa kaya. yaro ya ji dadin sukua; ya sa kaimi ga doki ya wuche

gidda shina sukua shina sukua har wata guda ya zo ga gari wani. babu wonda ya ganeshi sai dia ta sarkin gari nan ya shigga chikkin kumchi, ya damre doki bai ga kowa ba, ashe, dia sarki ta ganeshi, shi bai ganeta ba. ya fitta ya yi kayan bawa, ya taffi chikin gari, ya debe jirai, ya rufe ijia tai guda, ya taffi shina talla bawa ; ya sayes bawa ; ya sai hachi da dawa ; ya dauka rua ya taffi enda doki nai ya bashi rua ya sha, ya bashi hachi ya chi da chiawa. gobe hakkana jibi hakkana.

diar sarki ta che ma sarki : na ga mijina, ba ni so kowa sai shi ; ya che, enna shi ke ? ta che, maisaida bawa, maiijia na guda ya che : ke mahau-kachiya ki ke ! ta che, aa, ina so nai, ya che : dian sarakuna suna sonki, ke ka amre maiijia guda ? ta che, shi ni ke so. dian sarakuna sun jia sun che : muna kassheshi ; shi kau shina yawo, ya yi giddanda wota tsofua ; sunka che, en shi ta ke so muna fissai dagga chikkin gari.

sarka ya che : ankamo muni zabo goma babu halbi, babu bugu, sun che, to. maiijia ya taffi enda doki nai shina kuka. doki ya che : mi ya sameka ? yaro ya che, ka ji, sarki ya che : aka-ma masa zabo goma. doki ya che, sa mini surdi ka hauni, mu taffi. sun taffi daji, ya kama masa zabo goma, sun taffi gidda. su sun ganeshi, sun che : ga woni dan sarki da zabo goma ! sun che, ka bamu suwa ya che, ina baku suwa en yi muku wuta ga bai ku dauka. ya yi musu wuta, sun taffi gidda sun kawo ma sarki zabi. sarki ya che, enna namiji nan sun che, dan banza, wa ya sani ?

yaki ya zaka ga gari ; ya fitta ya kore yaki shi

daia. mutanen gari sun gaza issa chikkin yaki, shi daia ya kore yaki. woni buzu ya gani, ya yi anzaka gidda. buzu ya che, sarki, mutum daia ya yi ma yaki ! ya che, maiijia na guda ? sarki ya bashi dia nai ya amreta. ambashi shashin gari. ya hanna ma dian sarakuna. saanan shi kau ya che : ba ka che, akama maka zalo goma ? ya che, akawo wonda ya kamosu, sai karia suka yi ; su kawo maka shaida, babu shaida, ni na kamosu. ya che, akai shaida ; sunka yi kumia. ya kare.

77. *tasunia ta zomo da ya kasshe zaki.*

yaka aboki ini maka tasunia ta zomo ya kasshe zaki wonda babban daji ne. aroi dagga chan naman daji dayawa suna kiwo dagga nan. zaki ya gani suna chinsu, ya hanna masu jin dadin kiwo. sunka che, mu zaka, mu yi dabara, mu taffi wurin zaki nan, mu gaia masa shi ya han-namu jin daddin kiwo mu kau muna guddunsa. wota rana shina nememu ba shina samemu ; rana nan shi kan kwana da yunwa mu gaia garesa mu yi sulha mu da shi. koyaushe safia en rana ta yi tsakka zaka, mui kuria tsakaninmu wanda kuria ta fada bisa gareshi, mu kamashi mu kai masa shi chi mu kau shi bermu, mu yi kiwo chikkin kasa tamu ; sun taffi masa sun gaia masa, shi kan ya gaia musu ya yerda sunka taffi chikkin dawa sunka yi takiwonsu. koyaushe safia tayi en rana ta yi tsakka su yi kuria ; kowanensu ne kuria ta fada bisansa em babba en karami

ankamashi, anaike masa, shi chi dagga nan. wota rana kuria ta fada bisa ga zomo ; sun kama-
 shi, zasu aikeshi wurin zaki ya chishi ; ya gaia
 garesu, en ku sakeni ku berni en taffi ni daia
 ga wurin zaki, da na kassheshi, mu duk mu futa.
 sun gaia garasa enna wota ka yi ka kasshe zaki ?
 ya gaia musu, ba ruanku. sun gaia masa daianka
 kaina ka shigga chikkin dadi en dai ba ka taffi
 maza ba, mu nemaka mu kai masa ya chi. dagga
 nan zomo ya taffi ya nema wuri ya shigga, yai
 kwanchiasa har rana tai tsakka. zaki bai ga
 ankawo masa komi ba ya gaia wodanan abaibai
 mi ya samesu yai jira har kusan azubar, bai ga
 komi ba, yai fushi, ya tasi, ya taffi shina nemansu
 dagga chan. zomo ya chinkayeshi shina taffia ta
 fushi, shina samri kissakissa, zomo ya tashi masa
 ya taffi maza shina kuka, ya gaia masa, kai, mi
 sameka ? tunda safe ina jiranku, ba ku kawo
 mani abinchina ba, ya gaia garasa, ya che masa,
 gashi, anyi kuria ; kuria ta fada bisa zumuna
 zomo, sun che mani, to, gashi ka kai zumanka
 wurin zaki, na taffo da shi mun zo wurin rijia
 mun same zumanka zaki dagga chan, ya karbashi
 dagga hanuna, na gaia garasa, ka bershi en taffi
 da shi anaaikeni da shi wurin zaki, ya gaia akoi
 woni zaki wonda ya fini duka chikkin dajinga,
 wuche ka gaia ga zaki nan na karba, shi zaka shi
 sameni, ga ni dagga nan wurin rijia na tsaya
 ina kuka, ya gaia gareni em ba ka taffi ba na
 kamaka na chiku, ku duk biu. shi ke nan na so
 nuna maka zaki ya gaia masa mu taffi wurinsa.
 zomo ya wuche, zaki ya bishi baya, sun taffi har
 ya zo da shi kan rijia, ya tsaya bisa rijia, ya

gaia garasa yella ka so hakka ka gani ; zaki ya zo zomo ya nuna masa ennuansu chan chikkin ruan rijia ; zaki ya duba ya gani gashi chan zaki da zomo, ya kara fushi ya zabura ya tuma ya fada rijia woi zashi fadda da zaki nan da ya gani dagga nan ; zomo ya wuche ya taffi abinsa, ya samesu, ya gaia musu hakkanan su ka je enda zomo ya kasshe zaki da dubara : zama dubara ta fi karifi ; ba don dubara ba mutum shi saida doki da rakumi. kunkurus kan kusa.

78. *rakumi da giwa, da kurege.*

ga ta nan rakumi da giwa ; kurege ya kore giwa da rakumi. rakumi ya zo ga kurege ya che, ina son gona ba ni da abokin taiyo. kurege ya che, taffi kana samu abokin taiyo ; ya taffi, ya yi sasabe. giwa ta zo enda kurege shi ke ta che, ina son gona, ban da abokin taiyo. ya che, taffi, kia samu ; ta taffi, ta ishe sasabe, wonda rakumi ya tue. rakumi ya zaka ya ishe antue gona. gobe giwa ta zaka anyi ruan damana. giwa ta taffo da iri, ta yi shipka, ta taffi. rakumi ya zaka ya yi noma, ya taffi, giwa ta zaka, ta yi maimai, ta taffi. rakumi ya zaka jiwaia, ya ga hachi sun nina, ya yenke ya taffi. giwa ta zaka, ta yi damri, ta taffi. rakumi ya zaka enda kurege shi ke, ya che, na yi gona na samun maitaiyo, ban ganeshi ba. giwa ta zo enda kurege shi ke, ta che, na yi gona, na samu abokin taiyo, ban ganeshi ba. kurege ya che ga rakumi, yaka, yi gina en saka chikki ka ga maitaiyonka. ya yi gina, ya sa

rakumi. giwa ta taffo ta ishe ma rakumi kwanche chikkin rami; ta makure ta che ma kurege, enna maigona? ga shi ke, kurege ya che mata, bá shi nana, amma yanzu shi zaka ba shi dadewa; yanzu shi zaka; ya goda mata rakumi kwanche, ta yi tsoro, ta sheka ta fada daji; rakumi ya fitta; kurege ya dauka bachi duka shi daia. giwa ta taffi; rakumi ya taffi. ya kare.

79. *fasara letafi na hausa, arshadan allahu.*

letafi shinin allah ne shi daia, babu shi aboki, shi samame ne allah shi ya halichi bisa da abin da ke chikkin bisa, allah shi ya yi kasa da abin da ke chikkin kasa, shi ya sani shi ya halichi rua, ya halichi chiawa ya halichi itatua, ya halichi hakukua, da kowa ya taso, ya halichi hatsi, shi ya yi abubua duka, ka san allah shi ne. maiyau da maigobe shi ne maidere ubangiji shi ne, mailana shi ne maishe bawal kamanu, allah shi ya yi mutane jujaye kua ya yi babaku, ya yi maza ya yi mata ya gama ya che, mu bauta masa, mu mutane, mu bishi, mu san allah taala ba shi aboki ko kun gani anan allah, idan ka che da shi da wane lokachi akayishi shi ya yi lokachin, idan ka che da shi a wane wuri akayishi, shi ne ya yi bigeri, en ka che da shi da dere akayishi kuma shi ya yi dere, en kua ka che da shi da rana ka yi kaliya, en ka che allah abisa shi ke ka yi kaliya, en kua ka che akasa ka yi kaliya, en kua ka che awane woje ya ke fa shi baya hagum kua kuma shi baya dama baya gabba kua shi baya

baya kua da abu da ke lua sai allah shi ya san abin
nasa da abin da ke chikkin dufu kasa, allah shi
kadai ya sani, allah shi ya yi itache da kain
yansa, woddansu kua su kan che da katon itache
allah ya kan yi dian itache wani da dadi wani
kua babu dadi allah ya yisu da maikyau da maras
kyau duka allah ya yisu allah shi ya halitamu,
allah shi ya kan yi rai shi ya kan kasshe, shi ne
maimalaka, allah shi ne maiikochin maikata,
allah shi ya kan yi arziki, allah shi ne ya kan sa
tsiya, allah shi ya kan sa chiuta da maganinta,
allah shi maimagana ne, amma ba da baki ba,
allah kuma shi maigani ne, amma ba da idanduna
ba, allah shi maiji ne, amma ba da kune ba, allah
ya san lokachin balagage, shi ne maiiko, allah
kadan ya so sarauta tasa yanzu yanzu sai ya kas-
shemu mu duka. allah kan ya so kua mumu rai
da ba mu mutu ba, allah ya che kadda ka che
na fi wane adunia, fiyaya tana agobe lahira shi ne
tsire da babu lunani abayansa lokachin mutum
duka dan adamu da hawa, allah shi ne maikeawawa,
allah shi ne ya sabko alkorani, domin shi
galgademu mu bi hainya keaukeawa kadda mu
rache kuma. waddansu kua su kan che mu bi
tafariki keaukeawa allah shi ya yi aljena domin-
mu, allah har yau ya yi wuta dominmu, kadda mu
yi laifi. kadan mun yi keaukeawa aiki allah
sai ya samu aaljena, allah shi babu bukatal gero,
allah ba ya bukata dawa, mu ne abin buki nasa.
muslimi mu yi salla, allah ya che mu yi azumi,
allah ya che mu yi sadaka, alla ya che mumu
mu yi ibada, mu so zumunta, mu so yan uwa,
mu so dengi, kadda abata zumunta.

80. *almara ta maisa da makafo.*

almara ta maisa da makafo, battun mutane dauri.

wani mutum da sa nai ya taffi wani gari ya komo shina taffia tai ya chi ma makafo ya gaji ya che mai taffo en hausheka bisa sa, ya taffo ma makafo ya hausashi bisa sa, sun taffi suna taffia har sun zo mararaba hainya ya che masa, shido bani sana nan. ya che en baka mi ka bani sana? ya che masa, mahaukachi, ni da sana, ka che en baka, ya che ka bani sana da bananchi, ya che: bananchi? ya yi kururua, mutane sun tara sun che, mi ya gamaku? maisa ya che, na chi mai ya gaji, na che mai, taffo, ka hau sa, ya taffo, na hausashi mun taffo, na che, shida, ka bani sana, ya kia. mutane sun kwachi sa sun ba makafo. sarki ya jia ya che, akaisu, akaisu enda sarki, ya che wa adda sa chikkinsu? makafo ya che, nia addashi. sarki ya che, ku kaisu mashidi, daki dabam dabam, ankaisu dabam dabam ankai masu tuo, ya che, kowa shi zo shi fakki, makafo shina faddi: na sami sana en chi tuona da nama na sami sa. maisa shina chewa: mi ni kan yi da tuonku? kun kwache mini sa, ankwache sa anbashi abina. ya kare.

81. *almara ta maisa da makafo.*

ina maka zanchen maiidanu da makafo. makafo zashi birni ya tarda maiidanu da sa nasa agona yina sasabe, ya ga makafo, yana fada kaya.

maigona ya ji tausayin makafo ya hausasa bisa sa. maaïdanu ya che masa, ka taffi en tardaka a bakin birni. makafo ya shiriya ya taffi bakin birni, maiidanu ya tarda makafo a bakin birni, ya che dashi, ka bani sana. makafo ya yi ufu, mutane suka zo da gudunsu. maiidanu zashi kwache sana, maiidanu kua ya che, ba nasa ba ne, sa nawa ne mutane suka che, karia ka ke yi, sa na makafo ne. dagga nan mutane suka che, ku taffi, suka kwache sa suka ba makafo sa, suka che, ku taffi sheria wurin sariki ; akakai makafo wani gidda, akakai maiidanu wani gidda, da anakai tuo ga makafo anakai tuo ga maiidanu, sariki ya che, en kun kai tuo ku yi jurara abin da zasu fadda ku ji. makafo ya che, anchi tuona, na samu sa, maiidanu ya che ankarebe mini sana. sariki ya che sa na maiidanu ne, ku bashi abin nasa. akabashi sa nasa. zanchen makafo da maiidanu ya kare.

82. *wakan dan balkore wanda ya yita shina chikkin maradi, maimolo, suna nai maizabo.*

dan balkore * yaro ne
 mata sunka bata shi,
 ya je domin mata,
 ya faso darni.
 ba rabon gora na gido *
 allah ya baka,
 suna kwana
 yaka taffo nan mu ga na kur *

* proper names.

an mutu babu ganawa;
 gerta korinka,
 asni dan gujia!
 ba mutum ne,
 mata sunka che baba.
 ya kare.

83. *tasunia na jaha da matansa.*

akoi woni gari. sun tashi mutane sun che da jaha: ka yi amre, ya che da su: ba ni yi amre mache maiyara, ba ni amre mache sai woda ta ke koramma ta kawota. kaka mache koramma ta kawota? ya zamma jaha sai wota rana ya fitta woje ya gamu da mache ta taffo zata gari. ya che da ita jaha: wache che wonan? ta che da shi: wonan mache che. ka dagga enna? ta che da shi: dagga gari kaza. enna zaki? zani gari nan. mi ke yi? ina so en zamne nan. ya che da ita: kina da miji? ta che da shi: ba ni da miji. kina sona na amreki? ta che da shi: ina sonka. ke kina da yara ko babu? ta che ba ni da yara ko daia ina da daia ya mutu tun shina karami. ya che da ita: wonan fa ina tsoro shi tarsheni mugunta yaronki. ta che da shi: kaka zashi tarsheka mugunta yarona matache tun shina karami? wonan fa ya che da ita jaha: mu taffi wurin mallamai su damre mumu amre tsakanina da ki. suka taffi; sun damre musu amre da jaha da mata nan bakua. suna nan sun zamna dayawa shina amre da ita har rua suka zo chikkin garin

mutane. duka mutane na gari sun fitta zasu
 bizne hachi. jaha ya fitta tare da mutanen gari.
 da shi zashi bizne hachi da ya buga bugu daia
 ya iske algidiri chike da zinaria. ya tone zina-
 riansa ajia mutane na da, ya komo giddansa
 chikkin birni ya je ya auno alkamma da shair da
 mai da dabino, sauran zinaria ya sashi chikkin
 tsofon salka, ya jefashi chikkin giddansa, wota
 rana shi hau shi je shi ganshi shi sabko har wota
 rana sun zo mutane masuzua haji. da ya zo
 woni talaka ya iske mata ta jaha tana zamne da
 ita da mata. ya che da ita : bani tsofon salka da
 na sha rua chikkin taffia zua haji. ta che da shi :
 ba ni da salka tsofo. ta che da ita wota mache
 makobchianta : na gani woni tsofon salka chikkin
 giddanku. ta tashi mata jaha .ta hau bisa ta
 dauko tsofon salka ta ba talaka. ya che da ita :
 allah shi sa albarka ga yaranki. ta che da shi :
 ba ni da yara, ina da yaro daia ya mutu tun
 shina karami. ya che da ita : allah shi gaferta
 masa ga yaronki da ya mutu. ya taffi talaka da
 salkansa tsofo ya kaishi ya aje chikkin kayansa.
 har gobe jaha ya hau bisa zashi duba tsofon
 salka ya hau bisa ba ya gani salka ya che da
 matansa : enna salka tsofo da ke chikkin bisa.
 ta che da shi : ya zo mini wani talaka shina yi
 mini addua ga yarona da ya mutu, shina roko
 masa ga allah gafara ; na daukashi na bashi. da
 ya zo jaha ya che matansa : ba na gaia miki
 yaronki chintansa ta iskeni ko shina chikkin
 lahira ? ya tashi jaha ya je kasua ya sayo salka
 babba nagari, ya taffi wurin da masuhatsi su ke
 sabka. yana rike da sabo salka ya che da su :

wa ke musaia salka sabo da salka tsofo? sun che dashi masuhatsi: mi ka che? ya che: ina da salka sabo, ina so biggerinsa salka tsofo. sun che da maisalka tsofo: ka bashi salka tsofo, ka kama salka sabo, wonan **mutum** mahaukachi ne. jaha ya kama tsofon salka ga talaka, wonchan kua ya kama sabo. da jaha ya samu salkansa tsofo da akoi zinaria, ya je gidda ya che da mata tasa: jeki na berki. suka rabo mache nan da jaha, ya kare ke nan wonan.

МАКАРИ.

14 DAY USE
RETURN TO DESK FROM WHICH BORROWED
LOAN DEPT.

This book is due on the last date stamped below,
or on the date to which renewed. Renewals only:

LD21A-40m-3,'72
(Q1173s10)476-A-32

14 DAY USE
General Library
University of California
Berkeley

U. C. BERKELEY LIBRARIES

C046968740

493749

UNIVERSITY OF CALIFORNIA LIBRARY

